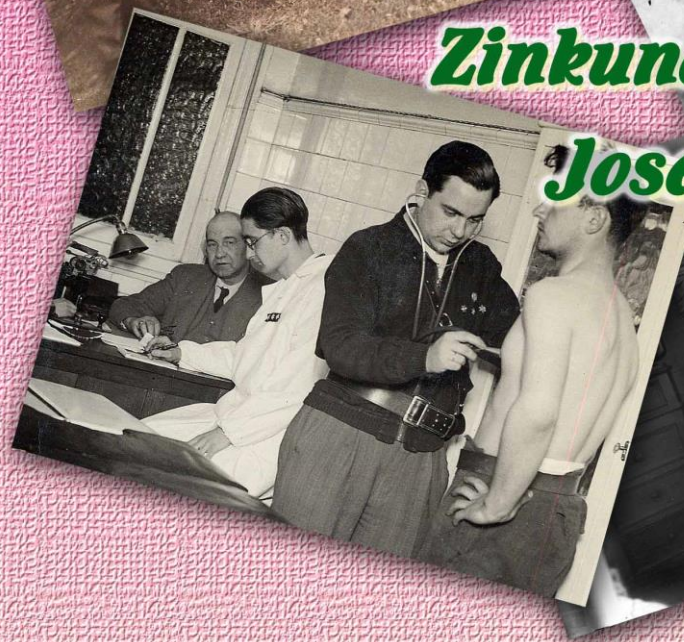

Zinkunegi Aruti'tar

Joseba Indalezio

1885-1964

A

URKIBIDEA 1

Abizena, jatorria	1
Gaztaroa	2
Hasiera	2
Sendia	3
Nor eta zer izan zen Joseba	4
Euskaltzale	5
Euskaltzain urgazlea	5
Jarduera batzuetako argazkiak	6
Zarautzko Euskal-jaiak	7
Ehun idazle	8
Zinkunegiren Euskera (Makazagak esana)	9
Hizlaria	11
Idazlea	13
<i>Euzkelertijak eta abertzaletasunak</i>	13
<i>Academia de la Lengua Vasca</i>	13
<i>Euskal-Esnalea</i>	13
<i>Maite det baña... (Euskal Esnalearen saria)</i>	14
<i>Euzko abendaren etorkizuna</i>	15
<i>Euskaltzaindia dala ta</i>	15
<i>Cincunegui ala Zinkunegi</i>	15
<i>Kristautasuna - Filosofia (Balmesen "El Criterio" etab.)</i>	16
Egunkarietan	17
Itzultzailea	18
<i>Irizpidea ("Balmes"en El Criterio)</i>	18
<i>Eraondoko azkenengo atabalaria</i>	19
<i>Popatxu</i>	20
<i>Yan-Pier Bidart</i>	20
<i>Zenbakiztia</i>	20
<i>Nagusi lan-gosea eta bere morroiari bizkarreko larruaren kentzalea</i>	21
<i>Pello Mari</i>	21
<i>Iñak II</i>	21
<i>Petrus</i>	22
<i>Kozko Muñoa</i>	22
<i>Kepa deunaren ollaskoa</i>	22
<i>Ferval</i>	22
<i>Zigor</i>	24
<i>Ibarrola (Luzearek hasi eta Josebak bukatuta)</i>	25
1936 Guda eta ondorengoak	27
Unibertsitateko ekintzaile (Sendakintz euzkera)	28
Hiztegitilea	30
"Tribunal Médico Militar"eko Sendagile	31
Erbestean - Iparraldean	30
<i>Euzkadi Ospitalea Bartzelonan</i>	33
<i>St. Christau-Askain-Kanbo-</i>	36
<i>Donibanen bakardadean</i>	38
<i>EAJko eskuordea</i>	39
<i>Aberrri Eguna Baionan 1946an</i>	39
<i>Herri-miña</i>	42
<i>Euskera Batua</i>	43
<i>Bihotzekoak jota 1946an</i>	45
<i>Euskal Jaialdiak</i>	48
<i>Erbestearen bukaera</i>	48
Berriro Zarautzen	51
AZKEN HAMASEI URTEAK, 1948-1964	
<i>"Colegio de Médicos" ek etzuten baimendu medikuntzan jarduteko</i>	53
<i>Andoni eta Amalaren ezkontza, Luzearen heriotza eta Anderen jaiotza</i>	54
<i>Jon Andoni eta Amale</i>	55
<i>Andonik argazki denda eta Lide</i>	56
<i>"Ibarrola", Anderen lehenengo jaunartzea eta Lirañe</i>	57

A

URKIBIDEA 2

<i>Jonan lehenengo jaunartzea eta sendotza Ander eta talde osoarekin</i>	58
<i>Zigor opera</i>	59
<i>Koruko eta Joseba sendiarekin Irunen eta Arantzazun</i>	61
<i>Eneko eta Kepa-Usoa ezkontza</i>	62
<i>Josu-Miren eta Ane-Joxemari ezkontzak</i>	63
<i>Gentzane, Amaia, Onintze, Ibon, Mikel, Mainer eta Iñaki</i>	64
<i>“Mundo mejor”en azkeneko argazkiak</i>	66
<i>1964-01-09 an ZENDU ZEN</i>	67
OMENALDIAK	71
<i>1986go azaroan 22an, bere jaiotzako ehun garren urtean</i>	73
<i>Euskerazaintzak plaka bere jaiotetxean</i>	74
<i>Omenaldia egunkarietan</i>	75
<i>Zarautzen kalearen izena</i>	76
<i>EHUk 75 urte - 2011/12an</i>	77
<i>Bilboko Unibertsitatea</i>	78
GEHIGARRIAK	
BERAK GORDETAKO PAPERAK ETA BESTE LAN BATZUEK	01

ABIZENAREN JATORRIA

Lehenengo Cincuneguien bataio agiria 1582an aurkitu dut Errezilen, honek Josephe zuen izena eta bataio agirian bere aitaren izena agertzen da baina amaren daturik ez dago agirian. Lehenengo Arruti ere Errezilen aurkitu dut 1592an, honek Joanes zuen izena eta bestearenean bezala aitaren izena bakarrik agertzen da. Honen ondorengo zuzenak Joseba Indalezio arte ez ziran Errezildik aldendu, Joseba izan zen Errezildik kanpo bizi izan zena, lehenengo ikasketak egitean eta geroztik medikuntza jardueran.

Bataio Agiriaren Laburpena	
IDENTIFIKAZIOA	
Izena:	Josephe
Abizenak:	Cincunegui, -----
Data:	1582-09-23
Aita:	Pedro, Cincunegui, -----
Ama:	-----, -----, -----
Oharrak:	-----
KOKAPENA	
Fondoa:	San Martín de Tours, en ERREZIL

Lehenengo Cincunegui ren bataio agiria

Bataio Agiriaren Laburpena	
IDENTIFIKAZIOA	
Nombre:	Joanes
Apellidos:	Arruti, -----
Fecha:	1592-06-07
Padre:	Hironimo, Arruti, -----
Madre:	-----, -----, -----
Observaciones:	-----
KOKAPENA	
Fondo:	San Martín de Tours, en ERREZIL

Lehenengo Arrutiren bataio agiria

Ezkontza Agiriaren Laburpena	
IDENTIFIKAZIOA	
Senarra:	Juan Bautista, Cincunegui, Cincunegui
Emaztea:	María Josefa, Arruti, Cincunegui
Data:	1869-07-06
Oharrak:	-----
KOKAPENA	
Fondoa:	San Martín de Tours, en ERREZIL

Joseba “sendi on” batean (aita Onaindiak zioenez 1985ko hitzaldian) jaio zen; bere gurasoak Juan Bautista eta Maria Josefa Errezilen jaio eta hil ziren beren aurrekoak bezala, 1869an ezkondu ziren eta 12 seme alaba izan zituzten.

Joseba bederatzigarrena izan zen, 1885eko apirilaren 29an jaio zen.

Garai hartan nahiko normala zen sendikoen eta oso ingurukoekin harremanak izatea eta horrela lehengusuen artean ere bikoteak osatzea.

Kasu honetan ikusi dezakegu horren adierazpen garbia, bere asaben artean, bere gurasoak lehengusuak zirenez hiru “Cincunegui” agertzen dira beren lehenengo 2 abizenetan, hau da Josebaren lau lehenengo abizenenak “Cincunegui, Arruti, Cincunegui, Cincunegui” ziren.

Bataio Agiriaren Laburpena	
IDENTIFIKAZIOA	
Izena:	José Indalezio
Abizenak:	Cincunegui, Arruti
Data:	1885-04-30
Aita:	Juan Bautista, Cincunegui, Cincunegui
Ama:	María Josefa, Arruti, Cincunegui
Oharrak:	-----
KOKAPENA	
Fondoa:	San Martín de Tours, en ERREZIL

[*Aurkibidea*](#)

AZTAROA

GBere gaztaroari buruz ezer gutxi esan dezaket, oraingoz behintzat.

Bere bizitzaren lehenengo berria Valladolideko unibertsitatean egin zituen medikuntza ikasketak dira. Horren lekuko, 1911ko abuztuaren 12an eman zioten medikuntza titulua daukagu:

HASIERA

Ondoren sendakintzan jardun zuen bizi osoa, atzerrian egon zen garaia izan ezik. Lehendabiziko Herria Aia izan zen, bere jaioterritik hurbil. Bertan, garai haietako, nahiko aurreratua izan zela esango nuke zeren “X izpiak” ere erabiltzen zituen berak eta, Lasa, beste mediku batekin batera, iritsi zaizkigun zigiluetan ikusi daitekeenez.

ENDIA S

Bataio Agiriaren Laburpena

IDENTIFIKAZIOA

Izena:	Marcelina Francisca
Abizenak:	Zavala, Segurola
Data:	1893-10-07
Aita:	Agustin Felipe, Zavala, Zubiria
Ama:	Manuela Antonia, Segurola, Arrizabalaga
Oharrak:	-----

KOKAPENA

Fondoa: San Esteban, en AIA

Aian bertan ezagutu zuen bere emazte izango zena, Markeliñe Zabala Segurola, (Amona Martzelina deitu ohi genion) Aiarra jaiotzez, sei neba ahizparen artean bera erdikoa izan zen.

Bertan ezkondu ziren 1917an.

Ondoren Erreterian jarraitu zuen bere jarduera.

1918ko ekainaren 5 ean, Markelin, lehenengo semea jaio zen Aian. 1919ko abuztuaren 10ean bi garren semea hau Erreterian, Gotzon, eta bertan ere, 1920ko ekainaren 6an hirugarrena, Andoni jaio zen. Handik lau bat hilabetetara Zarautza joan ziren eta bertan jarraitu zuen bere jarduera, 1964an hil arte.

Bertan izan zituzten beste lau seme alaba txikienak, 1922/05/18an Ane, 1926/06/18an Josu, 1929/06/04ean Kepa eta 1931/06/17an Agurtzane.

Sendiatzaz arduratzea ere izan zen bere bizitzako jarduera garrantzitsuenetakoa.

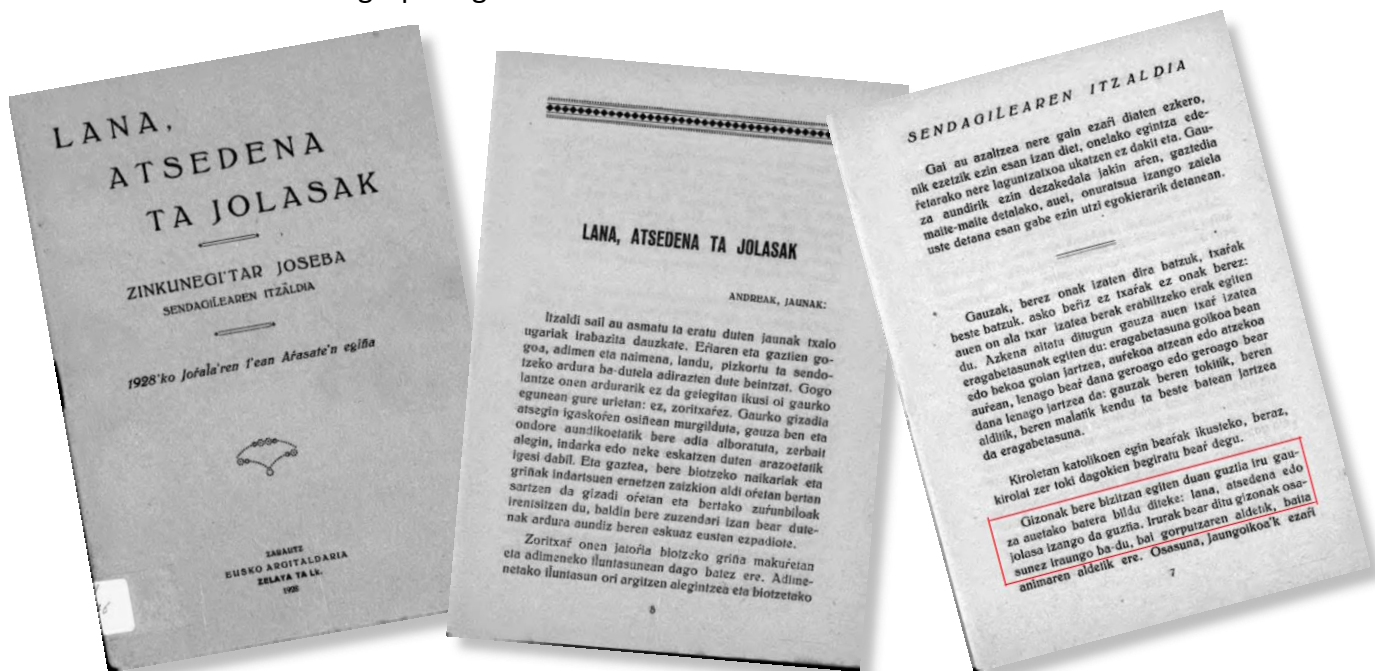
[*Aurkibidea*](#)

OR ETA ZER IZAN ZEN JOSEBA

N

Aurpegi asko zituen Zinkunegik polifazetikoa zen: medikua (*sendalaria*, garaiko terminologian) euskaltzalea, idazlea, itzultzailea, unibertsitateko ekintzailea, hiztegiilea, irakaslea, euskaltzain urgazlea, kristaia, abertzalea... Gauza asko zen Zinkunegi. Glosa ditzagun, laburki bada ere gure gizonaren aurpegi horietako batzuk. Medikua zen oroz gainera, eta medikuntza praktikatu zuen bere bizitza osoan; baina, esan bezala, alderdi horrez gain, beste hainbat aurpegi ere bazituen mediku errejidarrak.

Lana zen haren ustez bizitzaren zutabe edo gurpil garrantzitsuena, baina lanarekin batera gizakiak atsedena eta jolasak ere nahitaezkoak dituela esaten zuen: horra hor, Zinkunegiren ustez pertsonen bizitzaren hiru zutabe edo gurpil nagusiak.

Jolasarekin, aisialdiarekin

lotutakoak dira Zinkunegiren gainerako aurpegiak:

- **Euskaltzale** amorratua zen, eta ohikoa zen euskal kulturarekin harremana zuen ekitaldietan, batean eta bestean, hura aurkitzea.
- **Idazlea**: euskaltzale izate horrek berekin dakar zenbaitentzat idazlelanak egitea ere, hartarako gogoia eta eskua izanez gero bederen
- **Itzultzailea**: sormen-lanez baino gehiago arduratu zen, nolahi ere, itzulpen lanez.
- **Unibertsitateko ekintzaile** ere izan zen: Zinkunegiren nahia zen euskarak jakintzaren, zientziaren, unibertsitatearen munduan lekua bazuela erakustea
- **Hiztegiilea**: aipatu berri dugun helburu hori lortu nahian, hiztegi gintzari ere heldu zion
- **Euskaltzain urgazlea**: bestalde, 1919an euskaltzain urgazle izendatua izan zen, Euskaltzaindia sortzarekin batera.
- **Irakaslea**: esan bezala, Sendakintz-euzkera irakasgaiaren arduradun egin zuten Euzko Irakastola Nagusia eta haren Sendakintz Ikastola sortu zenean.¹

[Aurkibidea](#)

E

¹ Jesus Mari Makazagak "Jose Zinkunegiren Sendakintz-euzkera-ren oinardeko gara" 2011an emandako hitzalditik

USKALTZALE

Euskaltzale amorratua zen, eta ohikoa zen euskal kulturarekin harremana zuen ekitaldietan, batean eta bestean, hura aurkitzea.

Aurrenetako idatzi bat daukagu, Akademiari lotutako artikulua bat, 1914 ean Euskal-Esnaleari Akademia sortzearen egokitasunaz, edo egokitasun ezaz, galdera egin zien bere irakurleei eta Josebak honela eman zuen iritzia:

E

EUSKAL - ESNALEA 27

Academia de la Lengua Vasca

¿Es conveniente la creación de una Academia de la Lengua Vasca? ¿Es posible?
¿Qué beneficios rendiría esa Academia á nuestro idioma vasco?

Suplicamos á nuestros lectores que nos den su opinión sobre el interesantísimo asunto de la *Academia del euskera*. Pueden para ello usar, á voluntad, el idioma castellano ó el euskera, y exponer su pensamiento clara y brevemente; que nadie se retraiga alegando su falta de costumbre de escribir, pues no pedimos galas literarias sino pensamientos, ideas é iniciativas.

Opiniones de nuestros colaboradores (1)

II

EUSKAL-ESNALEA'k, bere irakurleen iritzia jakitearren, galdera auethek dagizki: ¿Euzkel-academia irazpena ongi datorke? ¿Alditeke? ¿Gure eleari zer on lezarzkioko?

Ara nere iritzia: ongi datorke ta euzkerari on asko lezarzkioko baldin ondo irazaten bada. Ondo irazatia, neretzat, euzkel-iztilari ta euzkel-idazle orok ontzat eta aintzakotzat artzeko eran irazatia da.

Au ¿alditeke? Zalla da noski, baña maitasunak, bizia bada beintzat, garaitzen ez duan zailtasunik ez da; beraz euzkeldunen artean maitasun guziaz itzali ez bada bai-diteke.

Lenbiziko lana ba, guzien naierara irazateko bidea billatzen sayatzea izan biar du. Bide ori idoro ezkerro gañerakua asko erraztuko zaigu.

Nere ustez biderik egokiena ta artu bear dana auxe da: Lenbiziko iru, lau edo bost *academico* autu; auek araudia egin dezatela, eta gero araudiak agintzen duan eran gañerokoak autu.

Baña ¿nork autu bear ditu lenbiziko *academico* oyek? Euzkel-iztilariak eta euzkel-idazleak. ¿Zergatik?

Lenbiziko: Beste edonork baño ezaguera obez autakuntza dagiketelako.

Bigarren: *Academia* bear duana izatea berai onen zaielako.

Irugarren: *Academia* ontzat ta aintzat artzea berai dagokielako.

Laugarren: Aren agindu ta irakaspenak lenbiziko artu bear dituztenak berak diralako.

Autakuntza egin ondoren, araudia, autatuen artean eraldu ta antolatuko luteke, baña au ere euzkel-iztilari ta euzkel-idazleak aztertu ta bayeztu biarko luteke. Eta gero araudi onek aginduko luken aibatean ta eran autuko lirake gañerako *academicoak*.

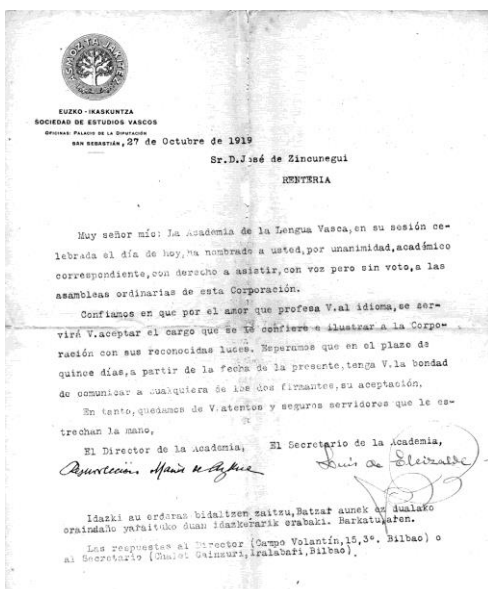
Nere iritzian onela irazandakoa izango litzake bear bezelako *Academia* eta euzkerari on asko egingo liokena. Zer on diran auek esan bearrik ez dago; edozeinen begietan daude.

Ara or, EUSKAL-ESNALEA, nere iritzia.

ZINKUNEGI'TAR JOSEBA.

Aya'n-1914-Otsailla.

uskaltzain urgazlea

Gutun hau jaso zuen EUZKO IKASKUNTZA tik bidalia, bertan horrela zion besteak beste:

«27 de Octubre de 1918

Muy Sr. mío: La Academia de la lengua Vasca, en su sesión celebrada el día de hoy, ha nombrado a usted, por unanimidad, académico correspondiente, con derecho a asistir, con voz pero sin voto, alas asambleas ordinarias de esta Corporación.

Confiamos en que por el amor que profesa V. al idioma, se servirá V. aceptar el caso que se le confiere e ilustrar a la Corporación con sus reconocidas luces. esperamos que en el plazo...»

Gutuna Akademiako zuzendari Resurrección Maria Azkuek eta idakari Luis de Eleizaldekin sinatzen dute.

Bukaeran ohar bat dago: *Idazki au erderaz bidaltzen zaizu, batzar honek ez dualako oraindano yañaituko duan idazkerarik erabaki. Barkatu añen.*

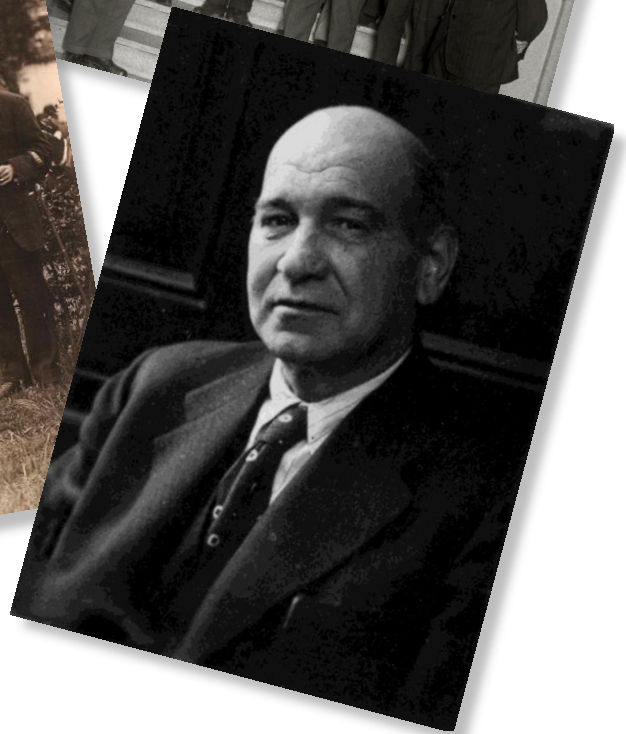
Aurkibidea

JARDUERA BATZUETAKO ARGAZKIAK

Ez dakit zer motatako jardueratan izango zen argazki hauek egin zituztenean baina argi dago ez zirela jaiak ospatzen momentu haietan, zerbait garrantzizkoa egingo zutela seguru nago. Gutxi ezagutu ditut baina agertzen direnen artean Basarri bertsolari eta idazleari sari bat ematen hari dira, bete batean Uzkudun boxeolaria ere ba dago...

Aurkibidea

ARAUTZKO EUSKAL JAIAK

Zarautzko Euskal Jaien sortzaileen artean aurkituko dugu haren izena: Mauricio Flores Kaperotxipi zarautzar pintoreari lotu zitzaion Zinkunegi 1924ko irailaren 9an euskal usuario eta ohituretan errozuriko Euskal Jaia lehenbizikoz abian jartzeko. Nikolas Mugika pintorea eta Bonifacio Echegaray idazlea ere izan zituzten laguntzaile.²

Zer sendituko zuen jakin nahiko nuke 1954gn urtean berak eta bere lagunak 30 urte atzerago hasitako Euskal-Jai haietan, bere lehenengo eta hirugarren bilobak, Ander eta Amale, Euskal-Jaieko karroza batean ikusita eta urte batzuek beranduago, 1967 an, urtero bezala Gentzane, Ibon, Amaia eta Mikel ere?

Esan beharra da gaur egun, 96 urte ondoren, ohitura hura urtero ospatzen jarraitzen dutela Zarautzen.

[Aurkibidea](#)

² Jesus Mari Makazagak "Jose Zinkunegiren Sendakintz-euzkera-ren oinardeko gara" 2011an emandako hitzalditik

hun idazle

EJar dezagun beste adibide bat: elgoibartar euskaltzale bati (Angel Osorori, Aberri) egindako omenaldia antolatzen duela euskal idazleen elkarteak Elgoibarren? Han agertuko zaigu gure medikua beste ehun idazle ingururekin batera.³

Euskal idazleen bilkura Elgoibarren 1933an

Argazki honetan, euskal idazleak 1933an Elgoibarren egindako bilera batean, besteak beste, Yoseba Zinkunegi eta, gero bere suhia izango zen Ander Arzelus «Luzear» ere agertzen dira. Baita ere Elbira Zipitria «IRA», gerra ondorengo «Andereñoen-andereñoa» izango zena.

pag. 12
el dia
martes, 1 agosto 1933

Euskal-otria

Iganda, Elgoibarren

Aberri-ren omenaldia bildutako eun bat euskal idazle «Euskal Idazle Batza» sortzea erabaki genuan

Hidako idazle aldeko meza.- Bazkari eder alai

COLECAN GOIZ

Nere atxer suloie ageri o dan oriatz... (text continues)

BAGOI ESPEZIALA

Bai, jama, alax eman genio genio... (text continues)

ELGOIBAREN

Berriak erdian gure idazle izan... (text continues)

MEZETARA

Berriak erdian gure idazle izan... (text continues)

MEZA ONDORREN

Buitronora jo zuen. Ondorio... (text continues)

BATZARRA

Berriak erdian gure idazle izan... (text continues)

«EUSKAL IDAZLE BATZA»

Berriak erdian gure idazle izan... (text continues)

«EUSKAL IDAZLE BATZA»

Berriak erdian gure idazle izan... (text continues)

Luzearek hiru eguneko idazlanetan ematen du bertan gertatu zenaren berri.

Aurkibidea

³ Jesus Mari Makazagak "Jose Zinkunegiren Sendakintz-euzkera-ren onordeko gara" 2011an emandako hitzalditik

Zinkunegiren euskara

Badakigu garai hartako euskera eta gaur egunekoak ezberdintasun handiak dituztela, honi buruz honela dio bere hitzaldian du Makazagak:⁴

Zinkunegiren lan argitaratuak aztertuta, nolanahi ere, uste dugu zerbait esan dezakegula mediku errezildarraren euskararen gainean: aurreikus dezakegu zein izan zitezkeen hizkuntzari dagozkionetan erabiltzen zituen irizpideak.

Luis Villasantek Sebero Altuberen Erderismos lanaren aitzinsolasean, honela dio egilearengatik:

“...zeren gizona, nahi ez nahi, mendeko umea bait da beti ere”.

Gauza bera esan dezakegu Zinkunegigatik ere: garaiko (edo, nahi bada, garaia) semea zela. Garai hartan, indarra zuten artean Pizkundearen mugimenduak bultzatzen zuten garbizalekeria-kontuek (Sabino Aranaren eta R.Mª Azkueren eskutik). Batez ere hiztegi-kontuetan, (nahiz ez han bakarrik), hiztegi eta termino garbiak behar ziren erabili, neologismoak; eta atzeritik mailegatutako hitz eta terminoak ahal zela saihestu egin behar ziren.

Jokabide hori ikusten diogu Zinkunegiri hiztegi eta terminologiakontuetan. Hona haren lan batzuetan aurkitutako neologismo batzuk (parentesi artean eman ditut haien ordainak, gaur egun Euskaltzaindiaren Hiztegi Batuak onartzen dituenak):

ABENDA (arraz)	ERTIJA (artea)
YAKIDIA (jakintza)	UGORRA (alkohola)
UGORKERIA (alkoholismoa)	ZENBAKIZTIA (arimetika)
ADIA (gogoa)	EKALDIA (gimnastika)
KIMIZTIA (kimika)	OSAKIZTIA (medikuntza)
IGIKUNA (mugimendua)	EINKA (oreka)
SENDAGILEA (medikua)	TXAPELTZA (txapelketa)
KIRIOTZA (nerbio-sistema)	IÑARKUNA (funtzioa)
GENTZA (bakea)	IDAZTIA (liburua)
ERESKIÑA (musika-instrumentua)	ERESIA (kantua)
EDESTU (kontatu)	IZPARRINGIA (egunkaria)
BAZKUNA (elkartea)	PRANTZERA (frantsesa)

Alde horretatik, arrotzak egiten dira, gaur eguneko ikuspegitik begiratuta, Zinkunegik darabiltzan hainbat hitz eta termino (gogoan izan Euzko Irakastolako ikasgaien euskal izenak ere, goraxeago ekarri ditudanak). Garai hartako neologismo batzuek arrakasta izan zuten, eta gaur egunean erabiltzen dira (sendagile eta eresi izan daitezke horietako batzuk); beste asko aurkitzeko, berriz, garaiko liburueta eta egunkari/aldizkarietara jo beharra dago.

Joskerari dagokionez, bestalde, Altubek Zinkunegiren joskera ederra goersten du bere Erderismos lanean, eta halaxe dela aitortu beharra dut, haren joskeraren eta estilistikaren edertasunaz gozatzeko aukera izan dudana honek. Euskal sen egoki-egokia du itzultzean eta euskaraz sortzean: erraz ulertzeko testuak eta edertasun handikoak taxutzen ditu mediku eta idazle errezildarrak. Baliabide estilistikoak ere egoki egoki erabiltzen ditu, diskurtsoaren dinamikotasuna lortzeko (elipsia), irakurleen/entzuleen arreta erakartzeko (galdera erretorikoak, interjekzioak), edukiaren ulermena errazteko eta poetikotasuna erdiesteko (konparazioak, metaforak...).

Arestian esan dugu garbizalekeria lexikoak izan zuela batez ere indarra garaitsu haietan, garbizalekeria sintaktikoaren aldean behintzat. Hala ere, Altube lehenbizikoaren kontra bortizki borrokatzen bada ere, bigarrean erortzen dela aitortzen du Villasantek, bai haren lanaren aurkezpenean eta bai Historia de la Literatura Vasca lanean ere. Esaten du Erderismos-ek baduela bere erabilgarritasuna, bere garrantzia eta pisua (garaian egiten ziren akats batzuk baztertzeko), baina gaineratzen du batzuetan gehiegizko garbizalekeria sintaktikoan erortzen dela Altube jauna bere hizkuntza-jardunean.

Esan beharra dago Zinkunegiren idatziei nabaritzen zaiela halako kutsu altubetar bat sintaxiari dagokionez.

- Elementu anaforikoak, adibidez, erdal jatorrikoak izan daitezkeen menderagailu edo lokailu prepositiboak, ez ditu erabiltzen: ZEREN; ZERGATIK; ZER; NAHIZ ETA ...

“Gai au azaltzea nere gain ezafi diaten ezker, nik ezetzik ezin esan izan diet, onelako egintza edefetarako nere laguntzatxo ukatzen ez dakit eta.”

“Euskalefi'ko zeietan, plazetan, lenago ikusten ziran dantza pozkafi, pizkor eta ariñak, egizko alaitasunak, alaitasun garbiak sortutakoak ziralako, ikusten zeudenen biotzetara ere poza ta alaitasuna eramaten

⁴ Jesus Mari Makazagak “Jose Zinkunegiren Sendakintz-euzkera-ren oinardeko gara” 2011an emandako hitzalditik

zuten ayek,..."

"Gauza aundirik ezin dezakedala jakin afen, gaztedia maite-maite detalako, auei, onuratsua izango zaiela uste detana esan gabe ezin utzi egokierarik detanean."

- Diskurtsoan ere, esaldiak taxutzerakoan, tradizioko euskararen eta gaur egungo euskararen jardunetik, erabileratik pixka bat aldenduz, aditza eta predikatua azken buruan kokatzeko joera nabaritzen zaio; ikus ditzagun, horren erakusgarri, Zinkunegiren testuetatik ateratako adibide batzuk:

"Gazteak beren kristau izakera galtzeko ainbeste afixku ta galtzori dauzkaten aldi auetan, izakera ori nola eratu ta sendotu bear duten erakustea eta oñetarako bultza ta indartzea gazte oyei egin dezaieken gauzarik onuratsuena da."

"Gaurko gizadi goiberatu ta naspildu onetan, agian katoliko diranik ere oroitzeke dabiltzanei beren egin beafak begien aúfean jartzea garai-garaizko gauza da."

"Jokaldiren bat jokatzera uri batetik bestera juaten diranean geienak nola ibiltzen diran ikustea aski da."

...

Hizkuntza-kontuetan ere, irizpideak aldatu egin dira garai hartatik gaur egunera: esango nuke hobeto ezagutzen dugula euskararen tradizioa, eta, salbuespenak salbuespen, euskararen tradizio horrekiko katea ahal delarik ez eteten ahalegintzen gara; aldi berean, orobat, nazioarteko hizkuntza-irizpideetara irekitzen ere bai, euskara nazioartera hedatzen; horretarako, baztertu egin dira Pizkunde garaiko neologismo asko eta asko, nazioarteko mailegutzara behar zen guztietan jotzeko beldurrik gabe (beti ere, ahaztu gabe euskarak berak dituen barne-baliabideak).

Joskeran ere, Altubek, Azkuek eta abarrek bultzatzen zutena baino askatasun sintaktiko handiagoa darabilgu, euskararen tradizioa urratu gabe, beste hizkuntzetako egiturek euskara arlo teknikoetan erabiltzeko eskaintzen dizkiguten baliabide sintaktikoak baliatuz, eta zehaztasuna, zientifikotasuna eta testuen irakurgarritasuna eta komunikagarritasuna jomuga izanik.

...

Garai hartan beharrezkoa zen euskara teknikoa, UPV/EHU sortu zenean eta gaur egun ere bai.

Iritsiko ahal zaigu berandu baino lehen irakasgai horren beharrik ez izateko garaia! Euskararen egoera normalizatua izango dugun eguna!

Horixe litzateke Jose Zinkunegi eta Iñaki Ugartebururi, aitzindariari egin geniezaiekeen omenaldi ederrena.

... ESAN DET⁵

Jesus Mari Makazaga EHUak 2011an antolatutako omenaldian hitzaldia ematen

[Aurkibidea](#)

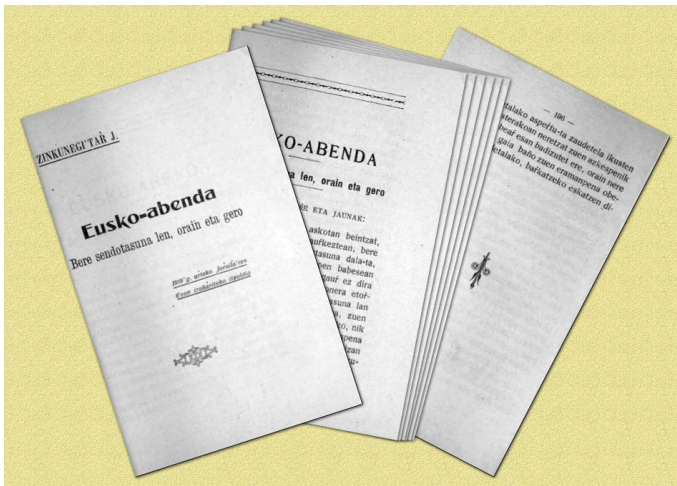
⁵ Jesus Mari Makazaga "Jose Zinkunegiren Sendakintz-euzkera-ren oinardeko gara" 2011an emandako hitzalditik

HIZLARIA

Idazteko ez-erik hitz-egiteko ere erraztasun handia zeukan. Eta onen testigu bezala, hiru hitzaldiren berri dugu, «Eusko-Abenda», «Kirolak *¿ongile ala kaltegarí?*» eta «Lana, *atsedena ta jolasak*», bi lehenengoak Donostia'n emandakoak, lehenengo 1919garren urteko jorrraillaren 6 an eta bigarrena 1925gn urteko jorrraillaren 19an. Hirugarrena berriz Arrasaten eman zuen 1928an. Hirurak ditugu gai arruntak, baina jakingarriak garai hartarako eta gaurko, ordutik ona ia-ia ehun urte joanak izan arren. Hirurok laburki azalduko ditut hemen.

1) Eusko-Abenda, bere sendotasuna len, orain eta gero. (Donostia, Novedades aretoan 1920an). Hitzaldia.

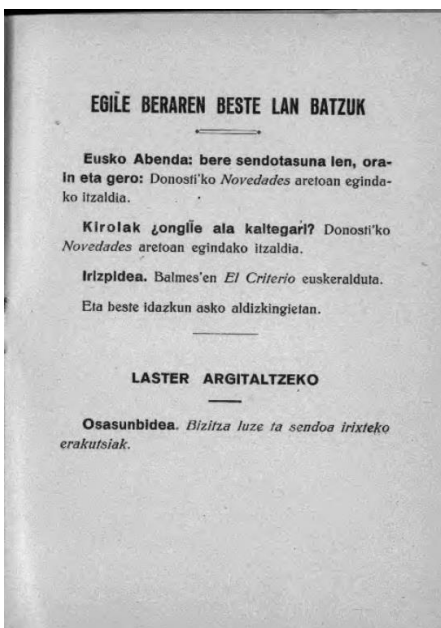
Eusko abenda, erraza, bere sendotasuna bala-bala zebillen liburuetan eta itzaldietan. Ezta arrigarri, bakoitzak berea zaindu ta goretzi bear du-ta. «Gure zañetan eusko odola daramagunok osatzen degun abenda, pizkorra, sendoa ta zaintsua zalako jakintsuak ala aitortzen zuten» diosku asiera-asieratik Zinkunegi'k. Eta eusko-abenda au, gure erraza, sendo ta bizkor ikusi nai du; len bezala orain eta aurrerantzean berdín, beti sendo ta indartsu. Baiña gure asaba ta aurretikoen indar eta kemena, sendotasuna, auldu ta gutxituz doala edozenek igartzen duana da. Eta onek naigabetzen zuen Zinkunegi, oraingo gizona ez omen da lengoa, aulago ta erkinago baizik. Samingarri zitzaion au, baiña ez samingarriena, ba-zan beste zerbait min aundiagoa ematen ziona. «Geiago samindu izan nau -jarraitzen

du- abendaren beeratza au, aultze au, endakatzte au, naitaezkoa, alabearrezkoa, gelditu ta eragotzi ezinekoa dala erriak uste duala oldozteak». ⁶

2) Kirolak *¿ongile ala kaltegarí?* (Donostian, Novedades aretoan 1928an).

Bereziki kezkatuta agertzen zaigu garaiko gazteek kiroletarako zuten gehiegizko joerarengatik; horren erakusgarri dugu hitzaldi hau: Kirolak *¿ongile ala kaltegarí?*

Aita Santi Onaindiak honela dio Errezilen, Joseba jaiotzearen 100gn urtea ospatzeko egindako ekitaldian:

Kirol-zale genduan Zinkunegi, eta, beti geure endari begira, beste itzaldi bat eman bear izan zuen Donostia'ko areto oian, 1925g. urteko jorrraillaren 19'an. Gaia: «Kirolak, ongile ala kaltegarri?»

Eta Itzaldiaren leengo lerroetatik, gaurko gure giroaz balebil bezela, onela diardu: «Gaur dan egunean kirolak guztia betetzen dute: gazteen eta gazte ez dira askoren buruetan ez dago beste gauzarik; bere biotzak kirolzaletasunak asetzen ditu; kiroleztazko bere izketaldi ta jarduna agortzen ez dan iturria da». Orduan ere, kirola nun an jartzen zuten beren oina, gaur bezela ain zuzen ere. Eta zaletasun batek ainbeste zabaltzen danean, ainbesteko garra gizartean jaiki-azten duenean, olakoak errien etorkizunari zuzenbide bat ezartzen dio.

Zinkunegi'k ala ere ba-ditu bere dudamuak. Zuzenbide on ta joera au onerako edo txarrerako izan ditezke, eta arek bertatik galde: «Gaurko kirolak eta kirolzaletasuna onerako ala kalterako ote zaizkigu? Onok ondo ikusten ditu, ark ordea ez. Eta zer dira kirolak? Labur esateko, jolasak; aldia alai ta atsegintsu emateko bidea. «Iñola ere ez dagokie -dio- beste maillarik». Jolasa bearrezko du lan egiten duenak, bai adimen lanetan, bai eskulanetan aritzen danak. Osasunari bear bezela begiratu bear zaio. Kirolak, beraz, askorentzat onak izan ditezke, eta dira.

[Aurkibidea](#)

Osasuna ta indarra, baina, ez dira berdín: «Indar gutxi ta osasun ona izan dezake batek, baita indar aundia ta

⁶ Aita Santi Onaindiak Errexilgo omenaldian 1986an emandako hitzalditik.

osasun gutxi ere» Euskalduna beti izan da indarzailea. Eta zaindu du bere gorputza osasun ona eukiteko? Eta emen diardu Zinkunegi'k jakituri aundiz osasuna zer dan, nola zaindu bear dan eta gainerakoak ederki azaltzen. Osasun ona izateko soin edo gorputz-atal guziak neurritz zaindu bear dira; ez sabela bai ta begiak ez, bai burua ta besoak ez. Gorputz osoa, eta gorputzari kemena ezartzen dion animea. Onetaz asko luzatuko nuke neronek ere aren irakatsiak azalduz.

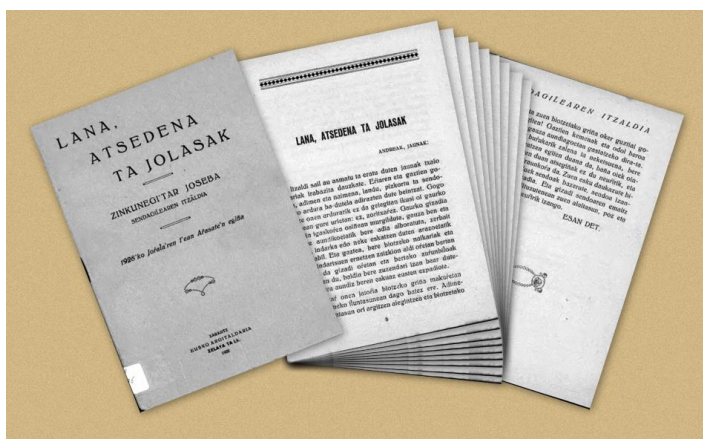
Kirolan artean ez du futbola bakarrik aipatzen: lasterketa, txirringularitza, pelota, igeriketa, mendi zaletasuna ta abar. Gaur, ordutik ona sartuta beste kirol batzuk ere ezagutzen ditugu Euzkadi'n. Auetatik, zeintzuk ote dira onenak? Gorputzari, bere atal guztietan, igikun edo mugimendu geien dakazkienak. Gorputzari lan eragin bear zaio. Eta ain zuzen gorputzari ta animari dagokien lanari buruz amaitzen du bere itzaldia.

Gorputzaz onela dio: Lana osasungarria da, osasunarentzako bear-bearrezkoa; lanean billatu bear degu beraz lenengo gorputzak bear duan igikuna, eta kiroletan eta beste soiñekaldietan igikunoten osagarria, soñatal guztiak artu dezaten igikunen onura. Malla orixe ta besterik ez dagokie kirolai; or ongi daude; or goralgarriak eta osasungarriak dira; ortik beste batera aldatu ezkeru, ez ta ez».

Eta animeari buruz, onela: «Gorputz-atalak bezelaxe gogoalmenak ere beren igikunak beren kirolak bear dituzte; adimena ere erabiltzeko, lan egiteko eman zaigu; kiroleaz eta jolazeaz baño zerbait geiagoz itzegin eta arazotu bear du gizonak. Izparringietako kirol-atala baño zerbait geiagoz irakurri bear du adimendunak. Luzaro geldi dagoan gorputz-atala igartu egiten dan bezelaxe, lanik egiten ez duen adimena ere illundu eta itzali egiten da. Eta argi au itzaltzen ba-zaigu, zer alde eukiko degu abereekin?

Amaituz, emen J. Zinkunegi'ren bi itzaldien mamia. Min ematen zion biotz barruan eusko endaren ondatzeak. Eta nolabait ondatze oni euskaia jarri nairik, azaldu zigun bere iritziak, eskatzen ziona, sakon eta eder-ki azaldu ere. Onek dioskunez jakintsua zan, eta ba-zekian nola adierazi euskeraz barruan zekarrena. Nire eritziz, bada, merezi ditu gure txalo beroak.⁷

3) Lana, atsedena ta jolasak (Arrasaten, 1928an). Hitzaldia.

Lana, jolasak, eta atsedena zituen gai gogokoenak bere sormen-jardunean, eta *Lana, atsedena ta jolasa*, izenburuarekin emen zuen hitzaldia 1928an Arrasaten.

Honela dio besteak beste lan honetan:

... eta egin lana lan egin bear danean, atsedena atsedena artu bear danean, eta jolastu jolastu bear danean, baiña ez irten beñere neurritik.

Bere esanetan, ohizko jardueraren gain beste zerbait egitea beharrezkoa du gizakiak, hau da atsedena, ogibidez esku lanak egiten dituenak, atsedendian burulanak datorkiola eta burulanak egiten dituenak, esku lanak ondo atsedena hartzeko, eta berak sendakintza-ko jardueraren gain, euskeraz idatzi eta euskeraren alde egitea hartu zuen bere aisialdirako elburu eta bere bizi osoan euskera-ren aldeko lanetan jasan zuen. Ba zen beste hirugarren egin behar bat ere, kirola. Hau ere guztiz beharrezkoa dala dio, baina beti bere neurrian esaten du.

Zarautzko Udalak berrargitaratu zuen 2004ko irailaren 9an, Euskal Jaiaren egunean.

Bertan espainolera itzulita ere agertzen da.

Aurkibidea

Zarautzko Udalak berrargitaratu zuen 2004ean.

⁷ Aita Santi Onaindiak Errexilgo omenaldian 1986an emandako hitzalditik.

dazlea

I Euskaltzale izate horrek berekin dakar zenbaitentzat idazle lanak egitea ere, hartarako gogoia eta eskua izanez gero bederen; eta arlo honetan ere, egin zigun bere ekarpena gure medikuak: sariak irabazteraino, gainera...⁷

Berak gehien egindako lanak itzulketak izan arren ba dira beste eratakoak ere, berak idatzitako lanak "osasuna", "kirolak", "euzko-abenda" (raza), "kristautasuna", eta nola ez "eusquera" zituen gaien artean.

Bestalde badaude egunkarrietan eta aldizkarietan idatzitako lanak ere.

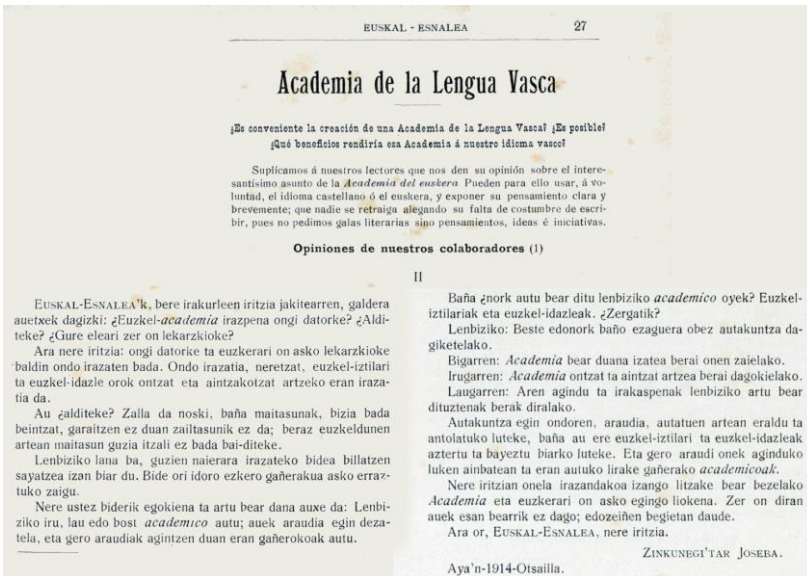
Euskerari buruz zirriborro pila ditugu eskuizkribuak, euskal gramatikari buruz, baita ere prestatzen hari zen hiztegi batenak mekanografiatuta ere (Lan honek ez du datarik, baina nire ustez guda hurrekoak dirala esango nuke).

Lehendabizi bere idazlanak izendatuko ditut, jarraian beste hizkuntzetatik (espainol eta fantsezetik) itzultitakoak edota ipar-euskeratik gipuzkerara egokitutakoak, eta baita hitzaldietakoak.

EUZKELERTIJAK ETA ABERTZALETASUNAK

Idatzi zuen lehenengo lanaren berri hau daukat: "Euzkelertijak eta abertzaletasunak" izenburuarekin 1914ean, Euzko Gastedija-ren saria jaso zuela dakigu, baina oraingoz ez dut aurkitu idazlana.

ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA

Aurrenetako idatzi bat daukagu Akademiari lotutako iritzi bat, 1914an Euskal-Esnaleak Akademia sortzearen egokitasunaz edo egokitasun ezaz galdera egin zien bere irakurleei eta Josebak honela eman zuen iritzia.

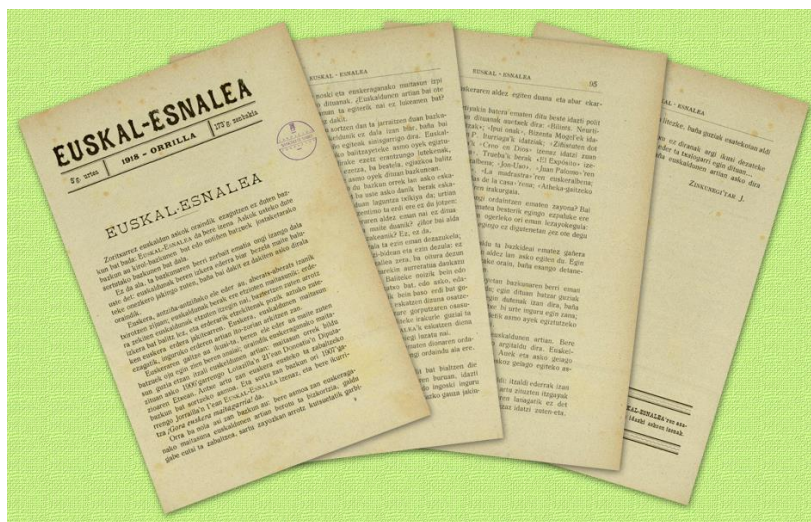
EUSKAL-ESNALEA

Bigarren lantxo bat ere badago 1918an, "Euskal Esnalea" izenburupean, bertan Euskal Esnalea zer dan adierazten du eta euskera maite dutenei deia egiten die aldizkariaren lehenengo orritan. Erakundeak lagundu beharra euskaldunen artean, ilean "ogerleko" batekin lagunduaz aldizkariak berak ematen diena irakurle-laguntzaileeri haren truke, honela dio besteak beste:

"*Ez uste izan ordea bazkunak bazkideak ematen dionaren ordañik ematen ez duala: bai, ordaintzen du, ta ongi ordaindu ala ere. Ara nola.*

Amabostian bein ingurti edo errebista polit bat bialtzen die bazkide guziaz, eta guziak biltzen badira urtiaren buruan, idatzi

edo liburu polit bat osatzen da; 500 orrialde edo ingoski inguru dituana. Edestiyak, ipuiak,

neurritzak, euskeratzazko gauza jakin-garriak, bazkunak euskeraren alde egiten duana eta abar ekartzen ditu.

Orrez gañera, ingurtiyakin batera ematen ditu beste idazti polit batzuek: oraindaño eman dituanak auetxek dira: «Bilints. Neurritzak eta neurri gabeko itzak»; Ipui onak », Bizenta Mogel'ek idatziak; «Jolasak», Agustín P. Iturriaga'k idatziak; ..."

...Beste gauza asko ere esan litezke, baña guziak esatekotan aldi luzca bearco genuke.

Esandakoa ez da gutxi. ltxu ez diranak argi ikusi dezateke Euskal-Esnai.ea'K zenbat lan eder ta txalogarri egin dituan...

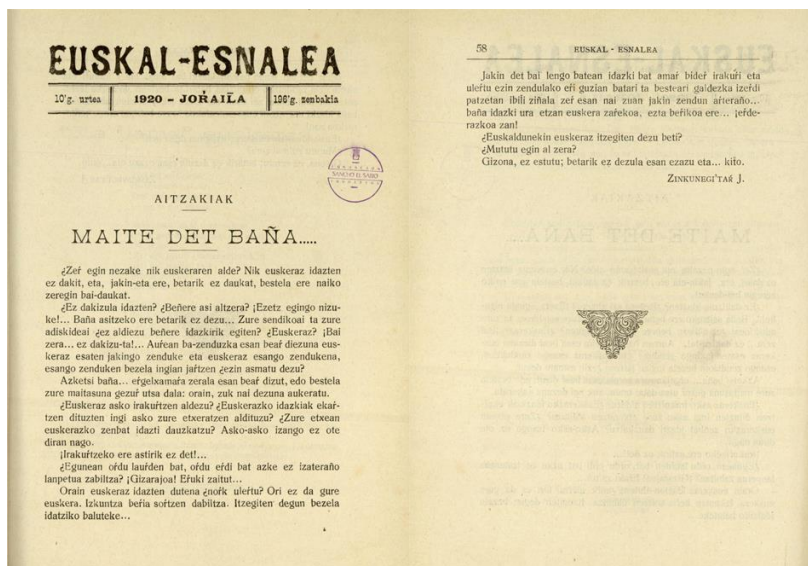
ltxu ez danak esan det. Baña euskadunen artian asko dira naita ltxu diranak.

Zinkunegi'tar J."

MAITE DET BAÑA... (EUSKAL ESNALEA-REN SARIA)

AITZAKIAK

MAITE DET BAÑA ....

¿Zer egin nezake nik euskeraren alde? Nik euskeraz idazten ez dakit, eta, jakin-eta ere, betarik ez daukat, bestela ere naiko zeregin bai-daukat.

¿Ez dakizula idazten? ¿Beñere asi altzera? ¡Ezetz egingo nizuke!... Baña asitzeko ere betarik ez dezu... Zure sendikoai ta zure adiskideai ¿ez aldiezu beñere idazkirik egiten? ¿Euskeraz? ¡Bai zera... ez dakizu-ta!... Auñean ba-zenduzka esan bea' diezuna euskeraz esaten jakingo zenduke eta euskeraz esango zendukena, esango zenduken bezela ingian ja'rtzen ¿ezin asmatu dezu?

Azketsi baña... ergelxamaña zerala esan bea' dizut, edo bestela zure

maitasuna gezu' utsa dala: orain, zuk nai dezuna aukeratu.

¿Euskeraz asko irakurtzen aldezu? ¿Euskerazko idazkiak eka'rtzen dituzten ingi asko zure etxeratzen aldituzu? ¿Zure etxean euskerazko zenbat idazti dauzkatzu? Asko-asko izango ez ote diran nago.

¡Irakurtzeko ere astirik ez det!...

¿Egunean ordu laurden bat, ordu erdi bat azke ez izateraño lanpetua zabilta? ¡Gizarajoa! Eruki zaitut...

Orain euskeraz idazten dutena ¿no'rk ule'rtu? Orí ez da gure euskera. Izkuntza beña so'rtzen dabilta. Itzegiten degun bezela idatziko baluteke...

Jakin det bai lengo batean idazki bat ama' bide' irai'ku'ri eta ulertu ezin zendulako e'ri guzian batari ta besteari galdezka izerdi patzetan ibi'ji ziñala ze' esan nai zuan jakin zendun arteraño... baña idazki ura etzan euskera za'nekoa, ezta be'rikoa ere... ¡er'derazkoa zan!

¿Euskaldunekin euskeraz itzegiten dezu beti?

¿Mututu egin al zera?

Gizona, ez estutu; betarik ez dezula esan ezazu eta... kito.

Zinkunegi'tar J.

[Aurkibidea](#)

EUZKO ABENDAREN ETORKIZUNA

Euzko abendaren etorkizuna, izenburuarekin, "Euskal Esnalean, 1926ko epailan" argitaratua.

Lan honetan kezkatuta agertzen zaigu, halaber, euskal arrazaren ezaugarri-urratze nabarmenagatik ere.

Hau bere biziko kezka handienetakoa izan zen.

EUSKALTZAINDIA DALA TA

EUZKERA aldizkarian "Academia"ri buruz idazle batzuen iritziak argitaratzen hari zen eta Lauaxetaren iritzi bat argitaratu ondoren Josebak "EuzkadI" aldizkarian 1919an argitaratutako iritzi bat berrargitaratu zuten.

Bertan Josebaren kezkak garbi agertzen dira "Academia" garaian egiten hari zen lanaren aurrean.

CINCUNEGUI ALA ZINKUNEGI

Idatzi honetan bere abizenaren euskal grafia nola den eta berak nola erabili «behar» izan zuen bere bizitzan, derrigorrezko grafia espainiarrarekin paper «ofizialetan» eta bere nahia euskeraz erabiltzea izan zen.

Idatzi zuenaren oraindik berak horretarako garaia ezagutzea espero zuen, beraz, gerra ondorengo idatzia izango zela pentsatzen det. Bere nahia ez ba zen bera hil aurretik, "nere seme-alabek itza" esanaz bukatzen du.

Zer esanik ez, bere ondorengo GUZTIAK, legez ahal izan denetik ZINKUNEGI erabiltzen dugula.

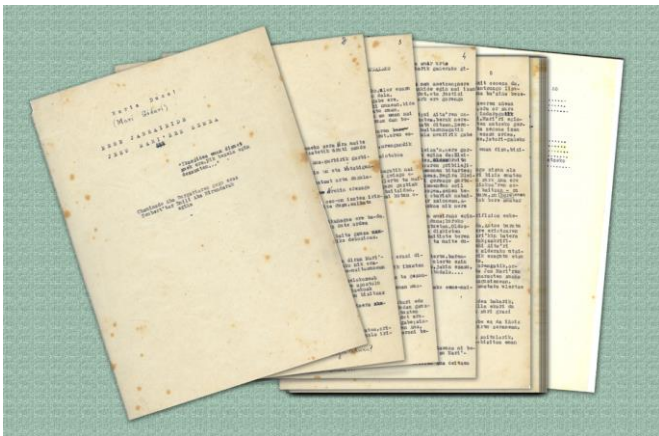
Kristautasuna - Filosofia

Lan ugari ditu, bai bere idatziak eta baita itzulpenak bere kezka nagusienetako kristautasunari buruz, lan hauek mekanografiatuta daude, ez dira inoiz argitaratu nik dakidanez, hemen izendatuko ditut batzuek, 1945 eta 1948 urteen arteko lanak direla uste dut, bere iparraldeko garaikoak:

- **YAINKOA GUGAN**
- **YAINKO MAITASUNAREN IZTIA**
- **IZTI GUZIRAK ADELUA**

NERE JARRAIBIDE / YOSU, MIRENEN SEMEA

Jatorrizkoa: "Mi Ideal", "E.Neubert"ek prantseraz idatzia. 1940.

Josebak euskeratua, 1956an Marianisten baimena jaso zuen argitaratzeko, baina espainolak etzuten euskerazko edizioa finantzatu nahi izan, baimena eman zioten "Itxaropena argitaletxea"n argitaratzeko nahi izanez gero. Ez dakit argitaratu zen ala ez.

Etzun xoxik kobratu lan honengatik ere...

ONERASPEN BIDEA

"San Francisco de Sales" en "Introduction a la vie devote" tik itzulita.

1948 urtea geroztik egindako lana.

261 orrialde ditu lan honek.

[Aurkibidea](#)

Ba dira egunkarietan idatzitako lan batzuek ere.

ARGIAN 1927 eta 1928an hemen idatzitako hiru lantxo aurkitu ditut, sendakintza eta osasunari buruzkoak dira. Bi artikulu 1927an "Sendagiñea'ren idazkiak" izenburupean eta 1928an beste bat "Nai ba-dek bizi..."

EL DIAko "EUSKAL-ORRIAN" 1932-1935 urtetan beste 8 lantxo, hauek abenda eta muetari buruzkoak (arrazta eta herentzia) aurkitu ditut.

Aurkitu ditugun zirriborroen artean ere badira gai hauetaz diharduen lan bat baina gehiago, sekula argitaratu ez direnak.

Aurkibidea

tzultzailea

Sormen-lanez baino gehiago arduratu zen, nolana ere, itzulpen lanez. Aita Onaindiak bere *Euskal Literatura* lanean dio beti izaten dela astia, ohiko jarduna egin eta gero, ohiko neke horri bere lasaia emateko, zerbait irakurri eta idazteko: horretarako, dio, "gizabarrena pizkat ezagutu ezker, egokiena ta errezena itzultze-lana da". Beharbada horregatik izan genuen idazle baino gehiago itzultzaile Zinkunegi, jarduera errazagoa eta egokiagoa zelako (errezildarrak zioen ogibidez buru-lana egiten duenari esku-lana datorkiola ondo atseden hartzeko; eta alderantziz, esku-lana egiten duenak, buru-lana behar duela aisialdirako; Zinkunegik, esku-lantzat hartzen zuen itzulpena, bere teorizazioari zintzoki jarraituz. Honako hitz hauek irakurri (*Lana, atsedena ta jolasa*), konturatzen gara zergatik jartzen zen mediku-lanak egin eta gero testuak euskaratzen:

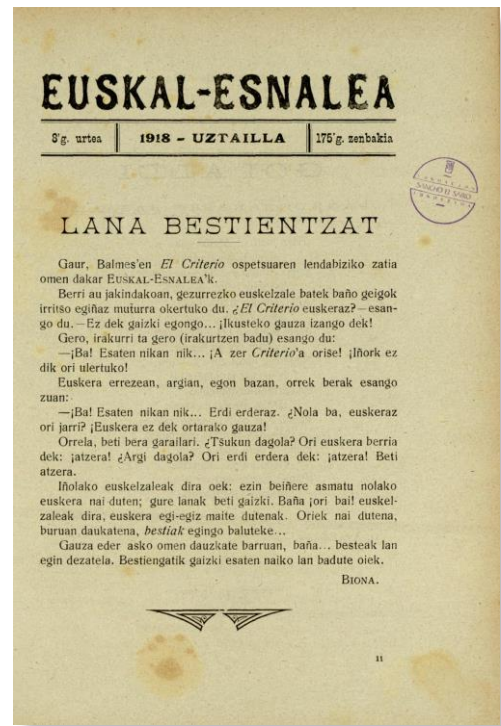
... atsedena ez da beti jolasetan bilatu bear, geienetan lanez aldatu-ta atsedean bear da.

Hona itzuliak ditugun lanak, argaiartatuak eta argitaratu gabeak ere urtez urte egokituta:

1º **Irizpidea**. Behin, Valladoliden, euskaraz ez zekien "euzkotar" adiskide batekin pasio bat ematen egurasten ari zirela, hala dio Zinkunegik:

"Ari ta ari"

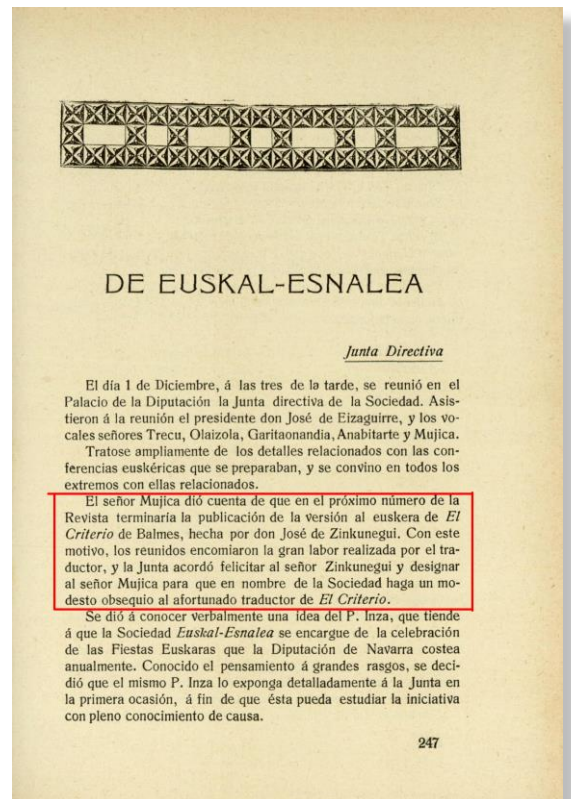
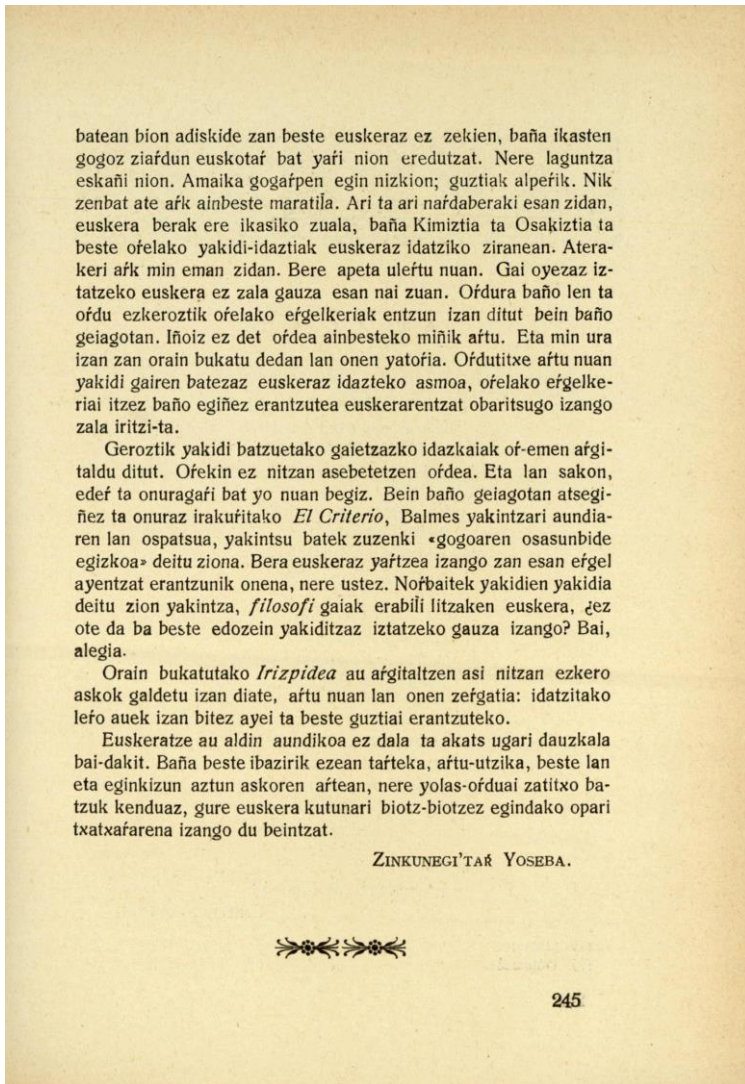

nardaberaki esan zidan, euskera berak ere ikasiko zuala, baña Kimiztia ta Osakiztia ta beste orrelako yakidi-idaztiak euskeraz idatziko ziranean. Aterakeri ark min eman zidan. Bere apeta ulertu nuan. Ordura baño len ta ordu ezkeroztik orrelako ergelkeriak entzun izan ditut bein baño geiagotan. Iñoiz ez det ordea ainbesteko miñik artu. Eta min ura izan zan orain bukatu dedan lan onen yatorria. Orduntxe artu nuan yakidi gairen batezaz euskeraz idazteko asmoa, orrelako ergelkeria itzez baño egiñez erantzutea euskerarentzat obaritsugo izango zala iritzi-ta."

Zinkunegiren nahia zen euskarak jakintzaren, zientziaren, unibertsitatearen munduan lekua bazuela erakustea; hori lortu nahian, helburu horretarako egokiak ziren testuak prestatzen jardun zuen. Hala etorri zen Balmes-en *El Criterio*-ren itzulpena, **Irizpidea** izenburuarekin argitaratu zuena.

Euskal Esnalean argitaratu zuen 1918ko urrian hasi eta 1924ko abenduan bukatu zuen. Azken egunean berriro zehazten du itzulpenak bere atsedendialdiari zatitxo bat kenduta egin zituela. Irakurgarria iruditzen zaidanez handian ezartzen dut orri hori urrengo orrialdean.

Euskal Esnaleak eskertu zion Josebari bere itzulpen lana eta oparixoren bat egiteko asmoa hartu zuten Zuzendari Biltzarrean, ez dakigu zer izan zen opari hori.

2. **Eraondoko azkenengo atabalaria**, Euskal-Esnalean, 1926ko jorrraila-orrillan argitaratuta, «TXIKI» margolariak bi irudiz apainduta.

Aurkibidea

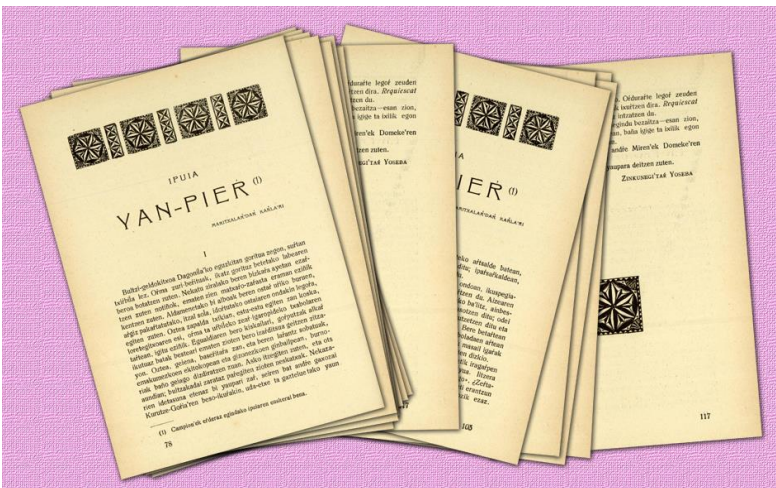
3. Popatxu:

Euskal-Esnalea, 1927ko epaillan.

Popatxu, umezurtz baten gertaerak.

Goi eta Behe-nafarroa banatzen dituan mendatean kokatutako "Arroztegi" basetxean umezurtz gelditu zen Popatxu neskatxari gertatutakoak kontatzen dituen ipuintxo.

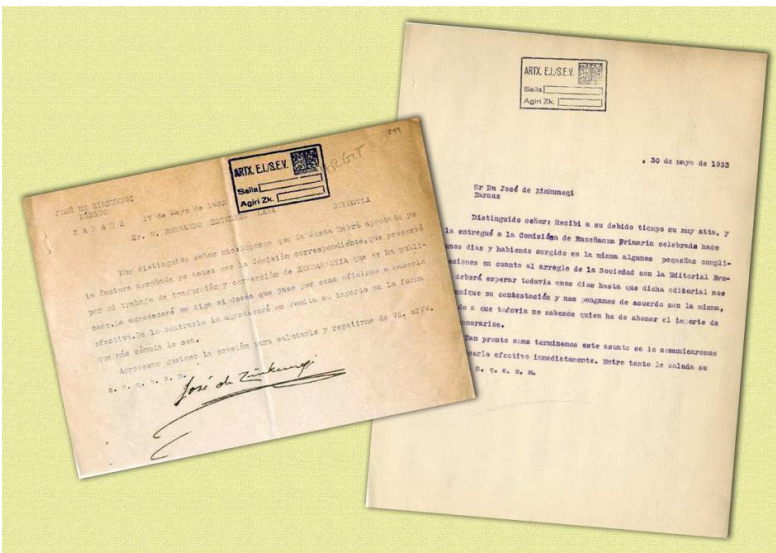

4. Yan-Pier Bidart:

Euskal-Esnalea, 1927ko jorrailla-orrillan.

Yan-Pier, munduko lehenengo gudan gudari joan zen eta bere emaztea eta arreba geltokira joan dira bere bila, Belgikatik dator tren, bertan elbarrituta aurkitu dute, bi zankoak eta begiak galduta.

Gudan eta hortik aurrera bizitutakoak kontatzen ditu.

5º ZENBAKIZTIA:

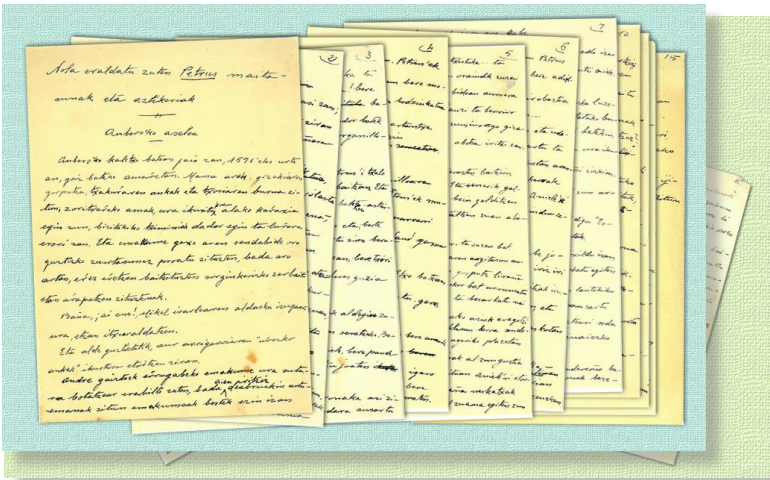
Dakidanez, 1933ean Bernardo Estornes Lasaren bidez Editorial Bruñorentzako "Aritmetika" baten itzulpen bat egin zuen, ez daukat oraingoz (2020-11-14) lan onen berri asko, bi gutun bere lanaren ordainketari buruz ezik.

[Aurkibidea](#)

7º Nagusi lan-gosea eta bere moñoiari bizkaíeko lañuaren

kentzajlea:

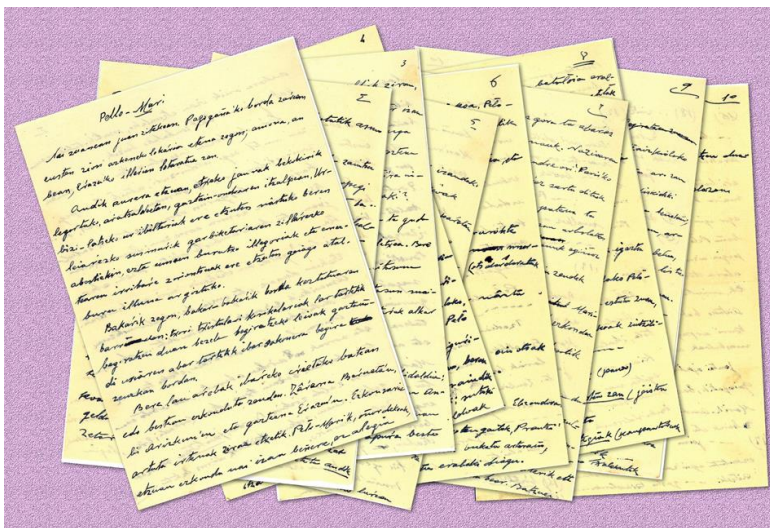

Morroi baten gertaerak Nagusiaren tratu txarraren aurrean, "Tartaro"rekin ere izaten ditu harremanak.

Honela dio bukaeran:
(J.B. Darricarrerek RIEVen 1907koan 320 orrialdean agertzen zuenetik antolatua)

8º Pello Mari

Pello Mari, Pagogañako bordan bizi zen, bera amona hil zen eta Erratzuko hilerrian zegoen. etzuten ezerk lotzen

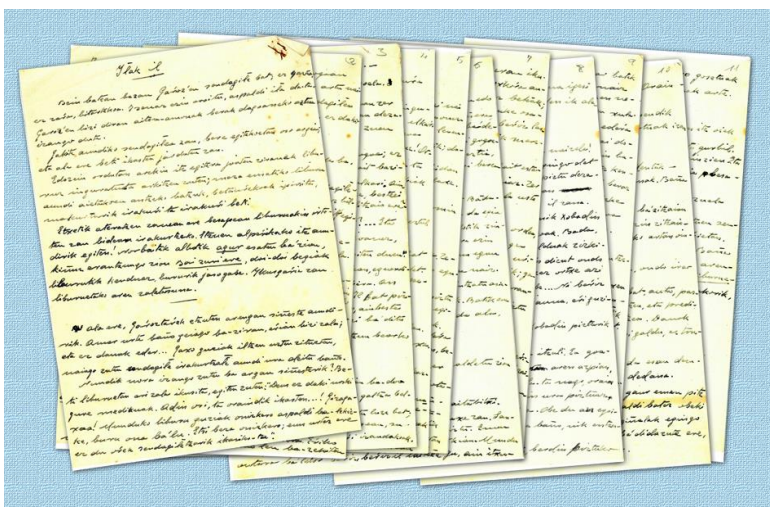
bordara. Bere lau arreba ezkondu ziren, bata Berruetan, bi Arizkuren eta bestea Erratzunen.

Bere asmoa Ameriketara joan eta han aberastea zen. Frantzia eta Espainiaren arteko guda bertan zen. Izpegiko mendatera joan da eta...

(Hemendik aurrera ez dakit nola jarraitzen duen, ez dago ezer garbirik zirriborroan eta ikertzeko daukat, susmoa dut ez dagoela osorik)

9º Iñak II

Garrozen bizi zen mediku baten istorioa

kontakten digu. Medikua denbora guztian liburuak irakurtzen igarotzen zuen bizia eta jendea etzen beretz fidatzen, beti ikasten ba zebilen etzuela ezer jakingo eta...

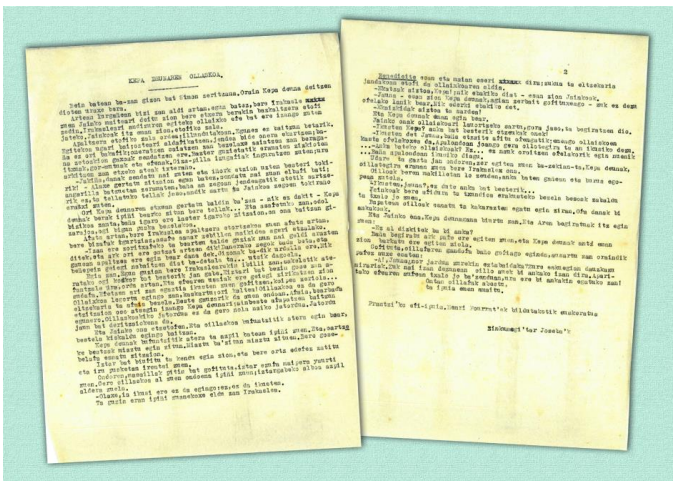
Gauzak aldatzeko Illak berpiztuko zituela esan zien eta hontara hilerrira joan ziren herritar guztiak eta bertan gertatutakoen ondorioz gauzak aldatu ziren eta jendeak bere jakintza onartu zuten azkenean.

Aurkibidea

10º Petrus. Nola eraldatu zuten Petrus, maitasunak eta aztikeriak.

1571ko goiz bateko hamarretan Anbereseko kale batean jaio zen, Mamu harrek gizakiaren gorputza,

txakurraren hankak eta txoriaren burua zituen...

Horrela hasten da,

Garbira pasatzeko dago

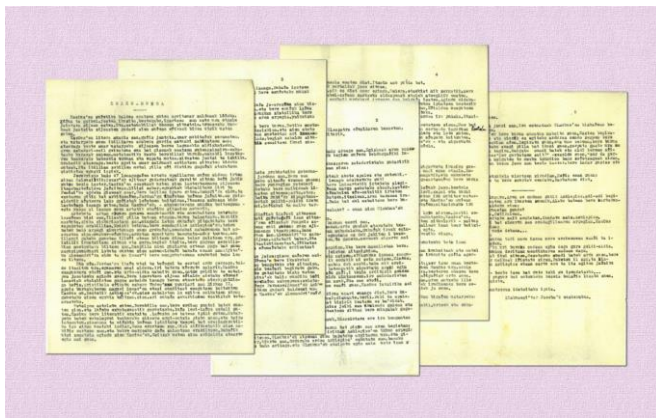
11º Kozko Muñoa

Jean Manduit en "La Colline Du crane" pantzeraz

15-4-49an aldizkari batetik euskeratua eta "Euzko-gogoa"n argitaratua 1958an

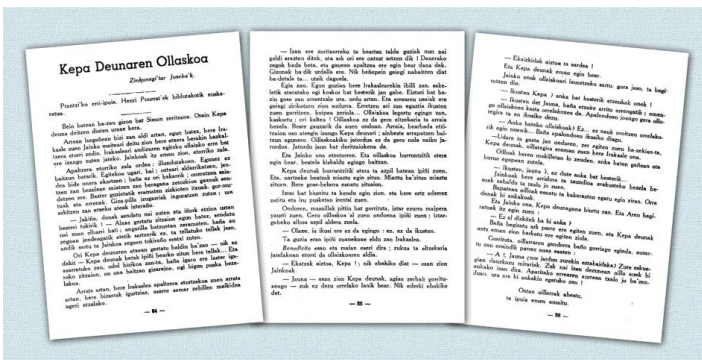
Kasius, erromar majistratua, Asia probintziako gobernadorea zan, Jesukristo baño 47 lenagogarren urtean Saliuztik Alejandriara bidean Zesareri bere onespina adieraztera zijoan, bere osasuna kaxkarra zen eta bidai onen arrazoiak eta gertatutakoak kontatzen ditu. Kozko-muñoa, gertaeraren lekuaren izena da Jerusalemen inguruan.

12º Kepa deunaren ollaskoa

Prantziko erri-ipuia, Henri Pourrat ek bildutakoetatik euskeratua.

Euzko-gogoa 7.urtean n (1956ko iraila-urrila), 54-56 or. argitaratuta.

Aurkibidea

Kepak, orduan Simon arrantzalea zenak, egun batez bere maixu Jesus afaltzera gonbidatu zuen, afaltzeko oilasko bat prestatu zuen eta Jesus berandu iritxi zen eta ordurako oilaskoaren ixtar bat jana zuen... Hau eta geroztikoak kontatzen ditu ipuian.

13º Ferval Ferval Apaizaren Ixilpekoa.

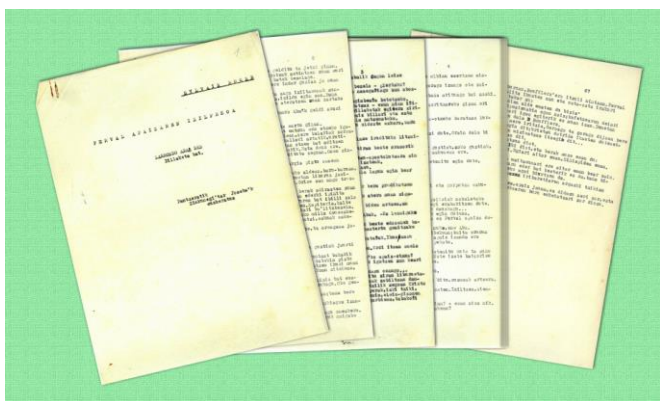
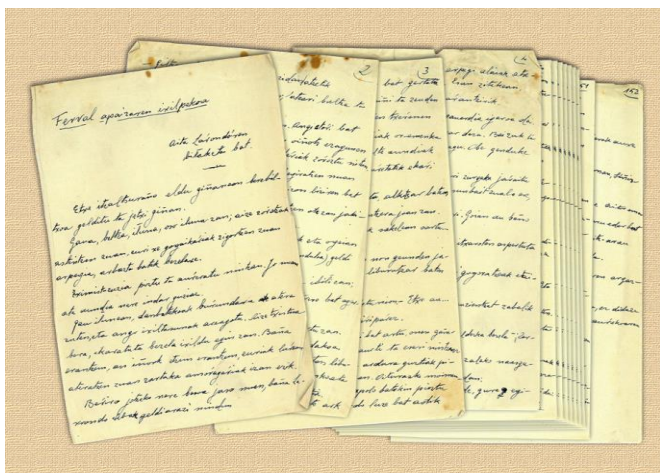
Jatorrizkoa: LE SECRET DE L'ABBE FERVAL (Silvayn Roche)

(frantzez egunkari batean)

Itzulpena jatorrizko eskuizkribua

Itzulpena (Jatorrizkoa Mekanografiatuta)

SILVAYN ROCHEren ARGITARATZEKO BAIMENA

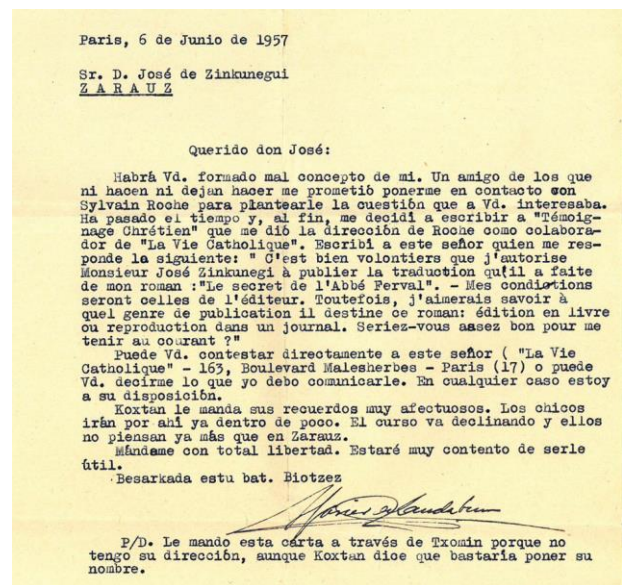

67 orrialde mekanografiatuetan itzultzen du polizia-eleberriaren antzeko lan hau.

Bertan Larrondo abak eta bere laguntzaile Oktabi apaizak Boufflers herriko Ferval apaizaren ixilpekoa ikertu eta argitzea lortuko du.

Naiz eta egilearen baimena izan argitaratzeko, ez dakit argitaratu zutenik, oraingoz ez dut aurkitu behintzat.

Aurkibidea

15º ZIGOR opera

A.B.A.O.k, 1957an txapelketa bat antolatu zuen Francisco Escuderoren musikarekin opera bat egiteko, euskal gaia izan behar zuen, euskal herrian edota Nafarroan kokatuta eta historikoa edo legendakora edo imajinaziozkoa.

Lehenengo saria jaso zuen berak antolatutako "Sancho Garcés" lanarengatik. Lana Arturo Kanpionen idatzi batean oinarrituta zegoen.

BASES DEL CONCURSO PARA LA OPERA VASCA DE LA A. B. A. O.

Bases sobre el concurso para selección de dos argumentos resumidos de asunto vasco, que vendrán a aumentar los que, sobre este tema, tiene reunidos la A. B. A. O. (Asociación Bilbaina de Amigos de la Opera), al objeto de facilitar el guión o trama musical de la ópera encargada por la Asociación al maestro compositor Francisco Escudero.

Primera. — El argumento será de tema vasco y sobre un hecho histórico, legendario o imaginativo, desarrollado en las provincias vascas o Navarra.

Segunda. — Constará de tres partes, con una extensión máxima de nueve cuartillas a doble espacio.

Tercera. — Cada uno de estos trabajos serán presentados bajo sobre cerrado y lacrado en cuyo exterior figurará solamente el título del argumento que contiene. En otro sobre, cerrado y lacrado, se incluirá el nombre o seudónimo y dirección del autor, poniendo en el exterior del mismo: «Contiene el nombre o seudónimo del autor del argumento titulado.....».

Cuarta. — Ambos sobres se entregarán, bien en mano, contra recibo, o por correo certificado, en las oficinas de A. B. A. O., calle Henao, núm 16, Bilbao, antes de las 12 horas del día 15 de mayo de 1957.

Quinta. — Solamente serán abiertos los sobres de los autores de los dos argumentos premiados. Los restantes sobres que contienen los nombres de los autores y sus trabajos correspondientes podrán ser retirados de la Asociación contra la presentación del recibo de entrega que en su día les dió la A. B. A. O., o bien con el comprobante de la certificación de envío por correo a la Asociación.

Sexta. — El autor del argumento seleccionado en primer lugar recibirá un premio de pesetas 3.000 (tres mil) y el seleccionado en segundo lugar, pesetas 1.500 (mil quinientas).

Séptima. — La A. B. A. O. será propietaria de ambos trabajos, sin reserva alguna, para que pueda ejercer como tal todos sus derechos.

Octava. — El libreto para la ópera que componga el maestro Escudero es independiente de estos trabajos, y en su día será encargado por la A. B. A. O. Este encargo podrá recaer, por tanto, fuera de los autores de los diversos argumentos en poder de la Asociación.

Novena. — La Asociación dará a la publicidad los títulos y nombres o seudónimos de los autores premiados dentro de la segunda quincena del próximo mes de mayo.

Bilbao, a 15 de abril de 1957.

LA COMISION DIRECTIVA

Anuncios ofic

A B A O
ASOCIACION BILBAINA DE AMIGOS DE LA OPERA
HENAO, 16. 1º - TELEFONO NUM. 18143
TELEGRAMAS: ABAO - BILBAO

Sr. D.
José Zincunegui Arruti
Calle Victor Fredera, 2
Zarauz (Guipuzcoa)

BILBAO, 26 de Junio de 1957
Ref.: OPERA VASCA ENCARGADA AL MAESTRO ESCUDERO

Muy estimado señor maestro:

Ayer han sido calificados los diversos trabajos reunidos por el Concurso de argumentos resumidos de asunto vasco patrocinado por esta Asociación, el cual fué convocado y hecho público, con sus correspondientes bases, en la prensa local y diarios de las provincias vascas el 15 de Abril ppd.

La calidad de los trabajos presentados han hecho considerar la conveniencia de aumentar -como así se ha acordado- sobre los dos únicos premios existentes, tres accésits de Ptas. / 500 / cada uno.

Sobre la fecha de publicación de este fallo, prevista en las bases para la segunda quincena de mayo ppd. se ha sufrido retraso a causa de la imposibilidad de reunir antes el completo de miembros del Jurado.

El fallo emitido es el siguiente:

Primer premio: a don José Zincunegui Arruti, de Zarauz, calle Víctor Fredera, 2; por el argumento en guión titulado "Sancho Garcés" "(bis)", Ptas. / 3'000 /.

Segundo premio: a don José Luis Muñozerro, de Bilbao, calle García Salazar, 20, 1º Izda.; por el argumento titulado "Irunza", Ptas. / 1'500 /.

Accésits: La siguiente emención se establece por el orden alfabético de la inicial de los argumentos:
"Altabiskar", lema "Zuentzat", de don Alberto Repiso Baranda, de Basauri, Urbi nº 20; Ptas. / 500 / un accésit.
"Fleorio de Anchiat", de " / de Anarjima", seudónimo, de Bilbao, Loterfa, 3, 2º dcha.; Ptas. / 500 / un accésit.
"Usoa" "(Usoa de Alos)", de don Eusebio Erquiaga Alastrea de Bilbao, García Rivero, 4, 3º dcha.; Ptas. / 500 / un accésit.

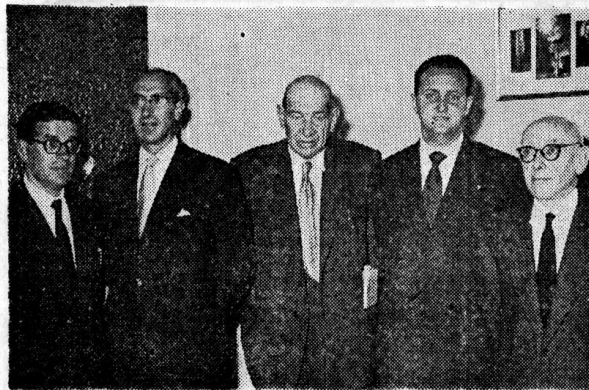
A fin de proceder a la entrega personal del premio que se le ha concedido, le rogamos tenga a bien presentarse en las oficinas de la Asociación, el próximo sábado, día 29 del actual, a las doce horas.

A la espera de su atenta visita y enviándole nuestra salutación y gratitud, le saludamos afectuosamente,

EL GESTOR
-Juan Eluz-

EL PRESIDENTE, p.a.
EL VICE-PRESIDENTE
-Angel de Cobea-
Angel de Ma.

Entrega de premios del Concurso para una ópera vasca

En nuestra fotografía aparecen, de izquierda a derecha, los señores Repiso y Erquiaga, premiados con accésits; el señor Zincunegui, primer premio; el señor Muñozerro, segundo premio, y el señor Diez de Pinos, accésit.

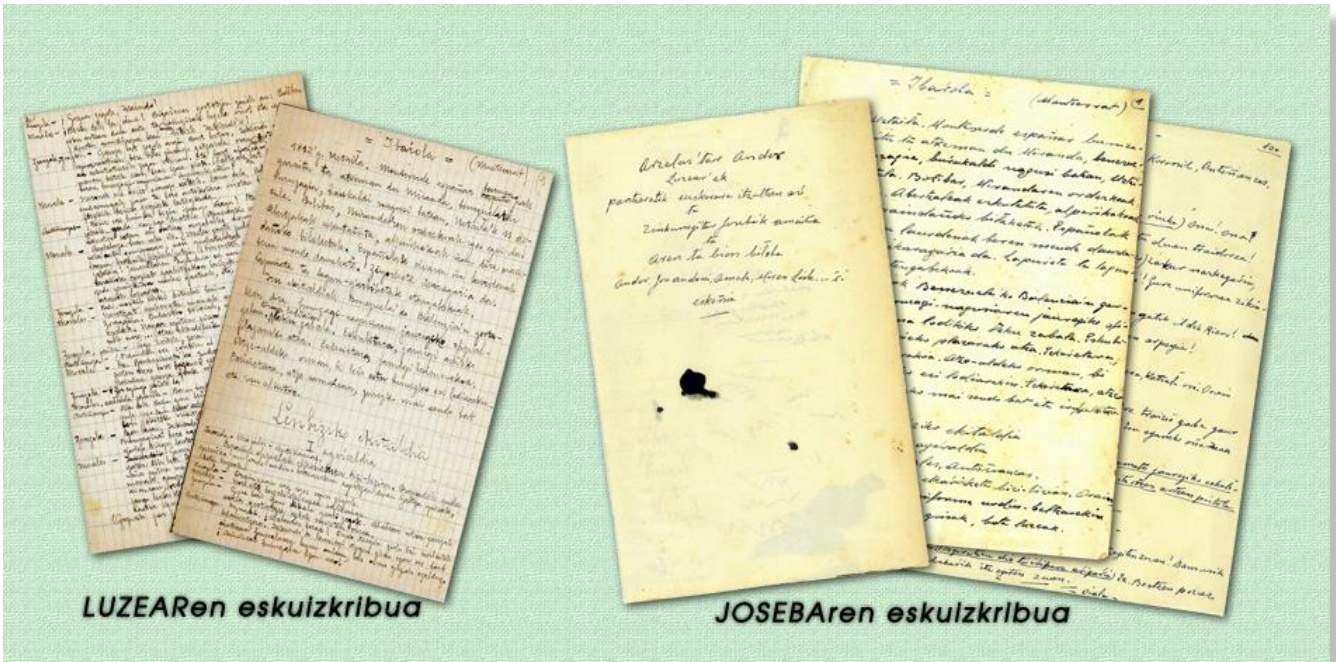

16º IBARROLA

Ander Arzelus "LUZEAR"ek 1949an hil aurretik hasi zen itzultzen **Emmanuel Roblesek** frantsesez idatzitako «MONTSERRAT» antzezlana baina, minbiziak etzion astirik eman azken lan hura bukatzeko.

Urteak pasata, Josebak bere lagun eta gurasokidearen lana bukatzeari ekin zion eta horrela 1955 aldera bukatu zuen itzulketa eta orduan zituen 4 bilobei, Ander, Jon Andoni, Amale, Lide...’ri (... horiek etorriko zirenei ere esan nahiko zuen noski) eskaini zien beren bi aitonen lan hura lehenengo orrian dionez.

Jatorrizkoa mekanografiatuta.

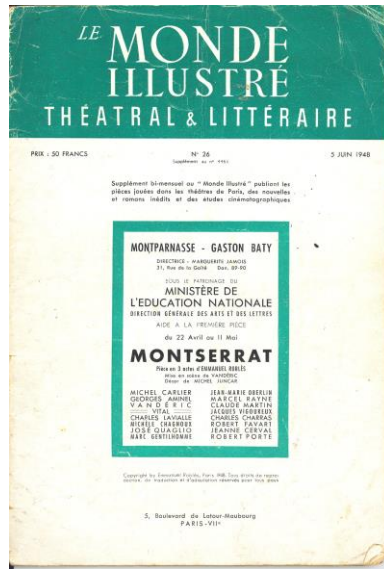
Argazkian orduan zituen 4 bilobekin.

Jatorrizko **Emmanuel Roblesek** frantsesez idatzitako

"MONTSERRAT" antzezlanaren «LE MONDE ILLUSTRÉ» frantsez aldizkarian 1948ko ekainaren 5ean argitaratu zuen antzezlanaren erreportajea eta bertatik euskeratzen hasi zen Luzear bere azkenetako lanetan, baina, esan bezala, ezin izan zuen amaitu.

Berak idatzitakoen bilduma-lantxo hau bukatu ondoren, beste lantxo batzuen berri izan dut Bizkaiako Foru Aldundiko hemerotekan, Jon Bilbao funtsan agertzen dira baina oraingoz ez dut lortu lan hoietaz aipamen hauek baizik. Ikertzen hari naiz gaur egun, 2021-07-25ean.

Oraingoz bertako fitxaren datuak sartuko ditut emen:

1.- Euzko-abendaren alde. Osalari abertzaliei dei bat Euzko-deya. Bilbao, 1916-1923, I (1921), p. 55-56

2.- Idaztietzak

Eusko Ikaskuntzaren Deia. San Sebastián, V, n. 17 (1923), p. 12-14

1936 GUDA

1936an guda hasieran, herrien defentsarako "Junta de Defensa" eratu ziren, hau alderdiek aukeratutako pertsonak osatzen zuten eta Joseba EAJren ordezkari izendatua izan zen eta, dakigunez, bertako arduraduna edo lehendakaria izan zen.

1948an Zarautzko alkateak "Colegio de Medicos" entzako egindako txosten baten bidez ere dugu horren berri. (Txostena ikusi 53gn orrialdean).

Bertan dionez beti saiatu zen atxilotutakoak ez jipoituak izaten eta beren eskubideak ahalik eta gehien errespetatu haratzen naiz eta horretarako komiteko beste kideekin "borrokak" izan askotan, batez ere txostenean dionez, "**DON JOSÉ MARÍA DE URQUIJO eta DON HONORIO MAURA**"ren atxilotzea eta beren bizia gordetzeko, bertan dionez, hartan bera izan zen haien biziaren zaintzailea Zarautztik Donostiara eraman zituzten artean, naiz eta gero haiek erailak izan bertan dionez.

Handik gutxira, frankistak Zarautzen sartu zirenean, sendiak Bilbora ihes egin behar izan zuen seme zaharrenetako bat izan ezik Gotzon, hura gudari joan zen, eta guda ondoren "batallón de trabajadores"tik ere pasa zen eta 21 urteekin bertan hil zen garai hartan jasotako gaitzak medio.

Bilbon egon ziren Joseba, Martzelina eta beste 6 seme alabak frankistek sartu artean, bertatik Iparraldera ihesi aurretik.

Frankistak Zarautzka molla (umeak ere erabili zituzten argazkian ikusi daitekeenez...)

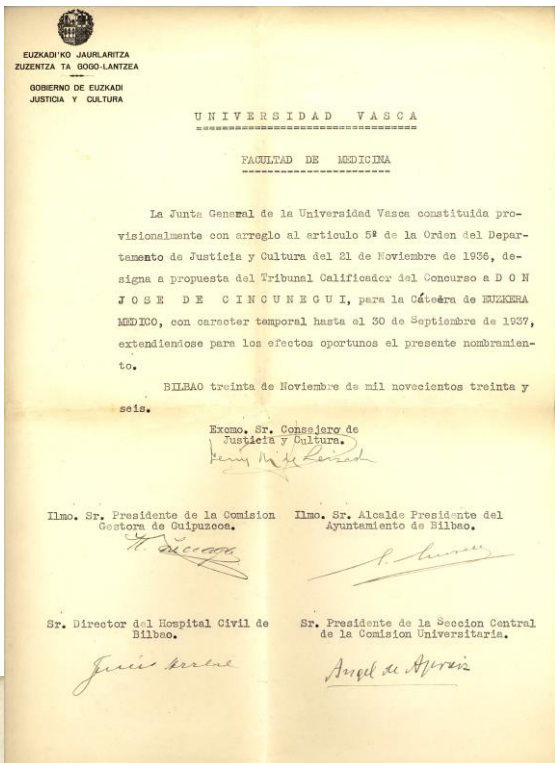
[*Aurkibidea*](#)

Unibertsitateko ekintzaile

Hori ere izan zen: Zinkunegiren nahia zen euskarak jakintzaren, zientziaren, unibertsitatearen munduan lekua

bazuela erakustea; hori lortu nahian, helburu horretarako egokiak ziren testuak prestatzen jardun zuen. Hala etorri zen Balmes-en *El Criterio*-ren itzulpena, *Irizpidea* izenburuarekin argitaratu zuena.

Behin, Valladoliden, euskaraz ez zekien “euzkotar” adiskide batekin pasio bat ematen egurasten ari zirela, hala dio Zinkunegik:

“Ari ta ari nardaberaki esan zidan, euskera berak ere ikasiko zuala, baña Kimiztia ta Osakiztia ta beste orrelako yakidi-idaztiak euskeraz idatziko ziranean. Aterakeri ark min eman zidan. Bere apeta ulertu nuan. Ordura baño len ta ordu ezkeroztik orrelako ergelkeriak entzun izan ditut bein baño geiagotan. Iñoiz ez det orde a inbesteko miñik artu. Eta min ura izan zan orain bukatu dedan lan onen yatorria. Orduntxe artu nuan yakidi gairen batezaz euskeraz idazteko asmoa, orrelako ergelkeriai itzez baño egiñez erantzutea euskerarentzat obaritsugo izango zala iritzi-ta.”

uzko Irakastola Nagusia 1937an

Bera garai artan, sendagile eta euskaltzale bezala beste lan batean sartu zen, honela dio Makazagak bere 2011ko EHUko Josebari eta orduko arduradunei egindako omenaldiko hitzaldian:

Irakaslea:

1936ko urriaren 12an argitaratu zen *Euzkadiko Agintaritzaren Egunerokoan* (*Diario Oficial del País Vasco*) dekretu bat, Euskal Unibertsitate Publikoa eratzeke behar ziren oinarriak lantzeko batzordea osatuko zuena: Euzko Irakastola Nagusia edo Universidad Vasca izena eman zitzaion unibertsitate berriari. Jesus Maria Leizaola zen garaiko Justizia eta Kultura sailburua, eta batez ere haren ekimenez argitaratu zen dekretua.

Dekretu hartan, bi batzorde osatu ziren unibertsitate publikoa sortzeko betebeharrak: batetik, Sail Orokorra (Euzko Irakastola Nagusiari zegokiona; gaztelaniaz, Sección central. Universidad Vasca) eta, bestetik, Lenengo Sailla. Osakintza (Osakintza ikastolari zegokiona). Bigarren batzorde honen partaideen artean ikusten dugu Jose Zinkunegi medikua.

Dekretu hartan, euskarak Euskadin duen egoera ikusirik, esaten da euskara ere sartuko dela Medikuntzako irakaskuntzan, medikuntzari aplikatutako euskara irakatsiko dela, horretarako alde aurretik Belgikako eta Suitzako elebitasun-egoeran zer egin den aztertu eta gero. ...Jose Zinkunegiri zegokion irakasgaia datorkigu zerrendako azkena: Sendakintz-euskera (Euzkera médico)

[Aurkibidea](#)

Dirudienez, nahiko eztabaida izan omen ziren irakasgai hori, euskara medikoa, eskaini edo ez eskaini erabakitzeke

orduan, baina azkenean eskaintzea erabaki zen, eta Jose Zinkunegi medikuaren ardurapean geratu zen irakasgaia.

Esan bezala, Sendakintz-euzkera irakasgaiaren arduradun egin zuten Euzko Irakastola Nagusia eta haren Sendakintz Ikastola sortu zenean. Ordurako, Zinkunegi ez zen euskara-kontuetan hasi berria zen mutiko bat: 50 urte zituen gizon heldua zen, ordurako hainbat urtez medikuntzan jarduna eta hainbat lan idatzi eta itzulitako gizona.

1936ko abendu hartan Sendakintz-euzkera irakasgaiaren ikasle izan zituenen zerrenda badugu. Hona hemen irakasgai horretan izena eman zutenen izen-deiturak (orduko hartako hurrenkera eta idazkera bereak emanak):

Aguirrebeitia Urquijo, Isidoro Anabitarte Arrue, Mikel Rasche Larrea, José A. Astelarra Arruza, Sabino Pérez Irézabal, Julio Santisteban Abad, Pedro Aranguren Aguirrebategui, Roque Herraz Lejarraga, Ignacio Ugarte Iriondo, José Luis Ferrández Urbano, Juan Cruz Usobiaga Marchal, Enrique Aurrecochea Malaxecheberria, José Manuel Basterrechea rentería, León Ugalde Eiguren, Cruz Fuldain Lizarraga, Iñaki

Horretaz gain, ordea, apenas dakigun ezer ikasgaiaren programari eta edukiei buruz. (*Honeraino Makazagaren hitzak*) Ba dugu garai honen berri Josebak berak Baionan 1945ean "Euskera batzearen beharra" ri buruz emandako hitzaldi batean kontatu zuenari esker, bertan horrela zioen:

(erderaz dago berak horrela egin zuelako, hitzaldi honi buruz, aurrerago "Euskera Batuatuz" idatzitakoan ikusi dezakezue arrazoia):

...
Y no insisto más, porque de estas cuestiones de enseñanza han de ocuparse personas más competentes que yo en el transcurso de ésta misma semana. He querido solamente señalar esos puntos reveladores de la verdadera urgencia de dar una solución a este problema de la unificación, sin la cual, como vengo repitiendo, estimo, no podremos hacer verdadera obra útil en el camino de la rehabilitación de nuestro idioma.

Añadiré, sin embargo, que no es muy grato tampoco encargarse de la enseñanza del euskera en medio de esta desorientación actual. Permitidme que os relate un caso personal, por creerlo un hecho convincente de la necesidad de que vengo ocupándome.

En el plan de estudios de la Facultad de Medicina de la Universidad Vasca creada por Decreto del 17 de Noviembre de 1936, figuraba una asignatura con el nombre de "euzkera médico". Se anunciaron 1218 plazas de Catedráticos para nombrarlos con carácter temporal. Para la de esta asignatura no hubo ningún solicitante. Mis compañeros de Comisión (Comisión creada por Decreto de 9 de octubre de aquel año para estudiar las bases de organización de aquella Facultad) se empeñaron en que me encargase de la misma. Cedió ante su insistencia y recibí el nombramiento correspondiente. Creo eran dieciséis los alumnos matriculados.

Por las circunstancias que atravesábamos nunca pasó de siete u ocho el número de asistentes a clase (unos por estar incorporados en distintos batallones, otros por ser internos en el Hospital ocupados a la misma hora en diversos servicios no podían asistir), y a pesar de ello eran de lo más heterogéneo desde el punto de vista del euskera. Unos lo desconocían en absoluto, otros sabían algo que habían aprendido en algún método, había algún euskeldun Gipuzkoano y algún euskeldun bizkaino.

Para esta diversidad de alumnos ¿cómo organizar la enseñanza? Cabía formar dos grupos, el de los que no sabían nada, o sabían poco por un lado y los euskeldunes, por otro. A los que ignoraban todo se les podía enseñar sin inconveniente cualquier dialecto o variedad, para los que habían estudiado algo antes podía haber inconvenientes si se adoptaba un euskera distinto al que hubieran aprendido antes, y a los euskeldunes no les podía ser tampoco indiferente el que se enseñara uno u otro dialecto y aún dentro del dialecto propio la variedad o el sistema fonético que se adoptara.

(hurrengoan jarraitzen du)

[Aurkibidea](#)

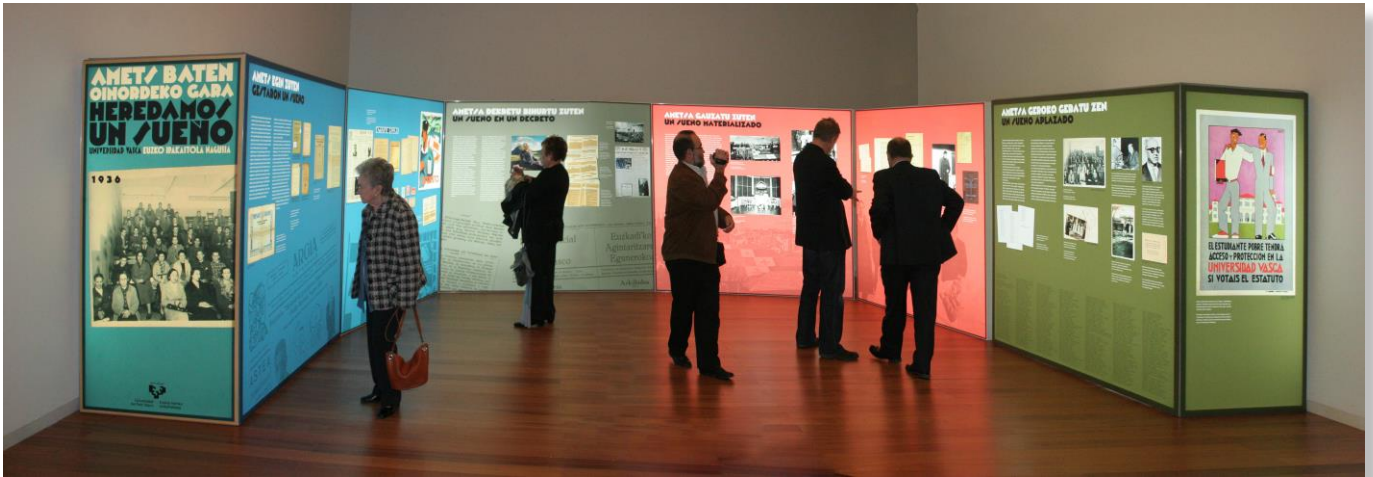
Entre estas dudas y otras, solucionadas en la forma que mejor me parecía entonces, fuí saliendo del paso como pude enseñando en un euskera que ni era enteramente guipuzkoano ni totalmente bizkaino, pero que tenía de ambos y tendía a la unificación cuya necesidad quedó entonces más grabada en mi mente. Por las circunstancias anormales antes aludidas en que se desarrolló la enseñanza, por la corta duración del curso con tres horas semanales de clase, los resultados no pudieron ser muy brillantes, pero aún en circunstancias mas normales tampoco lo hubieran sido mucho más en las condiciones pedagógicas que he referido.

No, si en lo sucesivo queremos hacer labor verdaderamente útil hay que poner remedio inmediato a esto; hay que fijar un criterio, una orientación, unas normas que eviten el que profesores y alumnos tengan que esforzarse para obtener resultados mejores.

...

*Hiztegiaren
zirriborroak*

Bilbon 2011an egindako omenaldiko erakusketa, bertan ikuslea Amale Arzelus, Andoniren alarguna ikusi dezakegu.

Euzko irakastola Nagusiak ez zuen luzaroan irauterik izan, urtarrilean hasi zen eta 1937ko ekainean, frankistak Bilbon sartu zirenean bertan behera geratu zen.

Hiztegiilea

Aipatu berri dugun helburu hori lortu nahian, hiztegiintzari ere heldu zion, eta bukatu gabeko (eta noski, argitaratu gabeko) *Euskal* hiztegi bat ere izan zuen esku artean.⁸

Aurkibidea

Fitxa eta zirriborro ugari ditugu hiztegia egiteko berak egin eta erabilitakoak, baita ere osasunaren eta kirolaren arloan, euskal gramatikari buruzkoak, baita euskal dantzari, esku-pilotari buruz ere. Lan hauek garai ezberdinetakoak dira baina ez dago jakiterik, batzuek ezik, noizkoak diren.

Aurkitutako eskuz idatzitako nota hauek erdaraz daude gehienbat, izendatu ditudan eran zerrendatxo bat sartuko dut (kako artean, gaur egun, Sabino Arana Fundazioan daukan marka).

(Dokumentu hauek nik eraman nizkien Fundaziora, bertan hobeto zainduta egongo direlakoan gure eskuetan hainbeste denbora iraun eta gero, batez ere bere alaba Agurtzane eskuetan izan ziren Agurtzane hil arteraino eta gero Amale Arzelusen eskuetan, hau ere hil ondoren. gero Agurtzane eta Sabino Arana Fundazioara iritsi eta sailkapen lan batzuek egin

ondoren erabaki genuen SAFra pasatu (2017an.):

Osasuna, elikagaiak etab. [\(DP-1538-11 1-59\)](#)

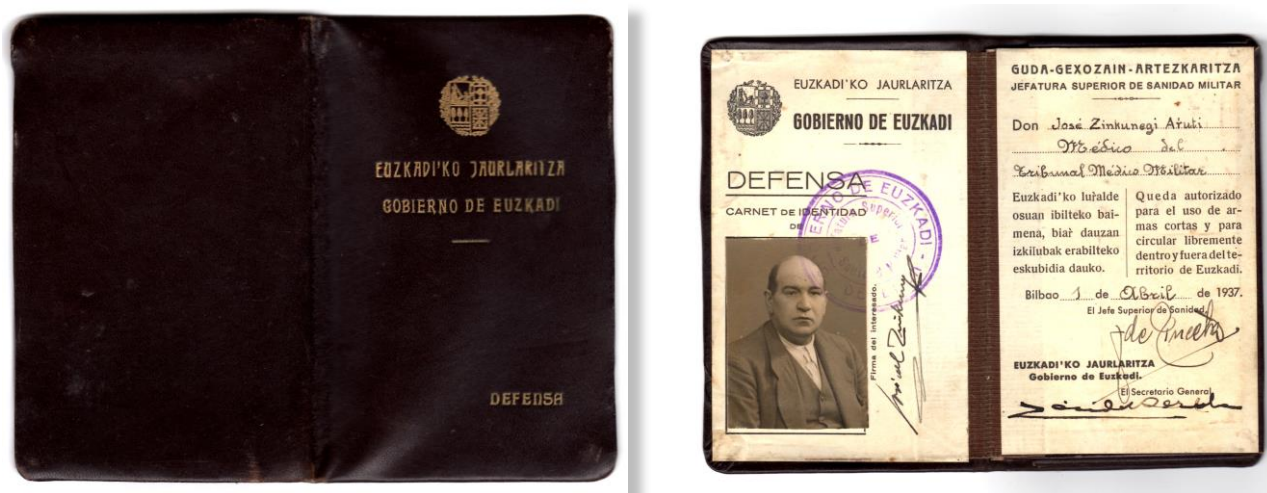
⁸ Jesus Mari Makazagak "Jose Zinkunegiren Sendakintz-euzkera-ren oinardeko gara" 2011an emandako hitzalditik

KIROLA ETA OSASUNA (Gaiari buruz prentsan idatzitakoak eta notak) 1917-1923 ([DP-1538-11 60-85](#))
Euskal dantzari eta esku-pilota jokuari buruz ikerketa-erderaz ([DP-1538-11 87-97](#), [106-129](#))
Organoen eboluzioa bere erabileraren arabera-erderaz ([DP-1538-11 98-104](#))
Gorputz hezkuntza-erderaz ([DP-1538-11 130-189](#))
Leche (notatxo bi) eta "cursillo para farmacéuticos" ([DP-1538-11 192-198](#))

Badaude dokumentu gehiago ere, liburuan azkenean zerrendatuko ditut FSAn dauden guztiak eta gure artxibokoak ere.

“Tribunal Médico Militar”eko Sendagille

Apirilan Joseba “GUDA GEXOZAIN-ARTEZKARITZA”k “Tribunal Médico Militar”eko kide izendatu zuen.

Honek ere ez zion denbora asko iraun, akaso, atzerrian denbora gehiago pasa behar izateko ezik...

Bilbo erortzea zela, bera eta Bilbon jarraitzen zuen sendia Iparraldera joan behar izan zuten, hemen hasten da bere bizitzaren bigarren aldia, ordurarte egindako lanak eraldatu zizkion garaiak, baina etzuen bere euskararen aldeko borrokari utzi sekula, bere egoera berri honetan ere.

Bitartean frankistek, Zarautzen zituen etxebizitza, mediko kontsulta eta tresna guztiak bahitu zizkieten eta enkante publikoan salduak izan ziren. Haien artean Zarautzen garaian zegoen X-lzpiko tresna bakarra ere, hau Ignacio Arocena medikuak bereganatu zuen. Banketxetan eduki zezakeena lapurtzen saiatu ziren baita ere baina itxuraz berandu iritsi ziren eta 8 bat pezeta baino ez zioten kendu ahal izan. Hurrengo orrian daude hau ziurtatzen dituen bi agiri.

[Aurkibidea](#)

Comisión de Incautación de Bienes
de la
Provincia de Guipúzcoa

Núm. 2639/571

Habiéndose acordado por esta Comisión la instrucción de expediente administrativo de responsabilidad civil contra Don José Cincunegui.

Arreubi

vecino de Zarauz

así como el embargo de sus bienes, lo pongo en su conocimiento para que surta sus efectos sobre el metálico y valores que pudiera tener en ese establecimiento bancario, sucursales, correspondientes y agencias.

Le ruego que a la mayor brevedad comunique a esta Comisión la cuantía de los bienes embargados y, en su caso, la inexistencia de aquellos

Dios guarde a V. muchos años.

S. Sebastián 24 Julio 1937.

26

COMISION DE INCAUTACION DE BIENES
DE LA PROVINCIA DE GUIPUZCOA
Núm. 197
Fecha 4 SEPT. 1937
Registro de Tránsito

JUZGADO ESPECIAL
Núm. 1
Expediente N.º 158
N.º 3931/571

Excmo. Sr. :
Tengo el honor de acusar a V. E. recibo de su atenta comunicación fecha 4 de Septiembre del actual, remitida a este Juzgado especial al objeto de proceder a la instrucción del oportuno expediente para declarar administrativamente la responsabilidad civil que proceda exigir a Don José Cincunegui Arreubi vecino de Zarauz

Dios guarde a V. E. muchos años.
S. Sebastián 10 de Septiembre de 1937
II Año Triunfal

[Signature]

Excmo. Sr. Presidente de la Comisión de Incautación de Bienes de la Provincia de GUIPÚZCOA.

II AÑO TRIUNFAL
EL GOBERNADOR PRESIDENTE.
minuta

Banco de Bilbao, Central, España, Guipuzcoano, Irua, Previsores, San Sebastian, Vizcaya, Urquijo, Tolosa; Cajas de Ahorros Provincial y Municipal; Bancos Barcaistegui, Brunet, Soler.

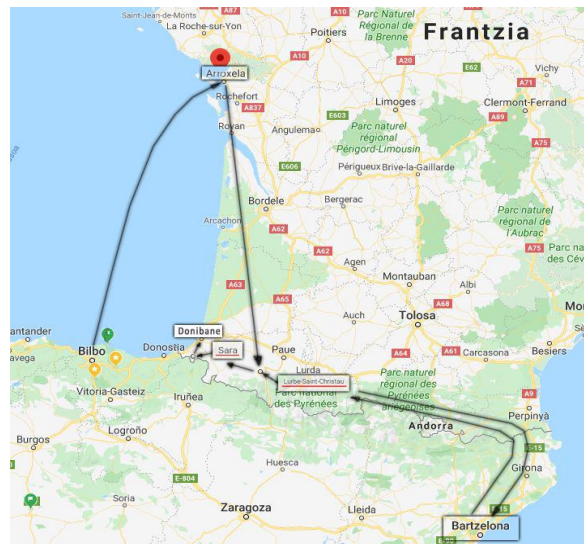

PARRALDEAN-ERBESTEAN

I Bilbo frankisten menpean erortzeaz zenean, maiatzaren 6an “La Habana” itsasontzian, sendi osoa, Gotzon semea izan ezik, hau gudari joana zen, Frantzia aldera abiatu ziren, lehenik itsasontzian Arroxelera iritxi ziren, baina handik segidan iparraldera joan ziren, Zuberoako Saint Christau-Lurben, Refuge basquen izan ziren hasieran, 1939-07-30 eko postal bat daukagu bere lagun Konxtanek bertara bidalitakoa, beraz 1939 arte behintzat. Baina beste garrantzi handiko jarduera batzuek ere egin behar izan zituen guda bukatu aurretik, hegoaldea

San Kriston Sendi osoa, Gotzon ezik

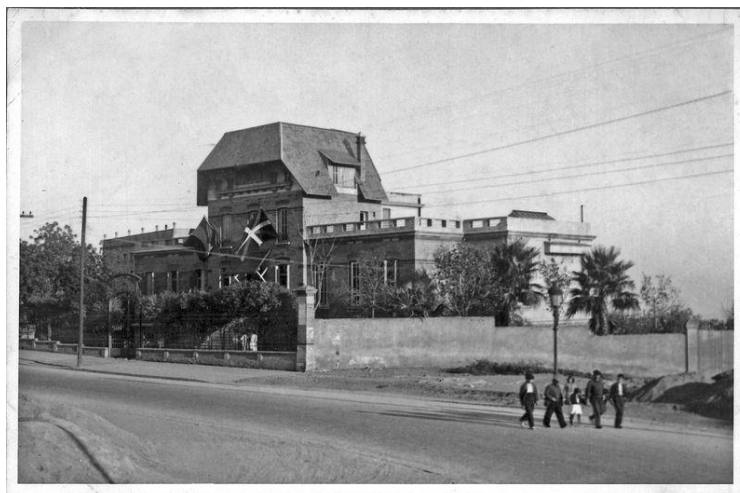

Bilbo-Arroxel-San Kristo-Bartzelona-San Kristo-Sara-Donibane

frankisten menpe zegoen jadanik, baina iparraldean zirela dei bat jaso zuen, Frantziako gobernuak 32000 euskal-errefuxiatu ber-herriratu zituen Katalunia aldera eta Josebari haientzako zabaldu zituzten harrera-zentro baten zuzendaritza eta antolaketa esleitu zieten, “Hospital Euzkadi”, Frantziako Konsulatu orokorrak Euskal gobernuari utzitako ordurarte frantzes koloniaren ospitale eran funtzionatu zuen eraikinean kokatutakoa. Harantz abiatu zen sendia San Kriston utzita. 1937ko azaroaren 15 ean abiadura eman zioten Ospitaleari.

Ospitale onek izan zuen garrantzia oso nabarmena izan zen, bertan 200 ohe izatera iritsi ziren, Emagintza eta Ginekologia zerbitzuak ere ezarri zituzten. Umeen zainketa arau askotakoa izan zen urgazle sozial eta andereñoen laguntzarekin. Zentroan gaixorik ziren umeez gehi, gain elikatu beharra zutenak ere hartzen zituzten.

“EUKADI” OSPITALEA

Aurkibidea

Azaroan hasi ziren bertako lanak. Bertan aritu zen sendagile eta zuzendari lanetan, Bartzelona ere frankistek menperatu artean 1938gn bukaera aldean. Alderdiak Bartzelonan eraiki zuen «Euzkadi ospitalean»

Berak egindako 2 txosten ere baditugu, guk daukagun azkenekoa 1938ko ekainekoa da.

ENFERMOS HOSPITALIZADOS

PABELLON Nº 1

MES	INGRESOS	S A L I D A S		Falleci	Tota
		Traslado a	hospitales.	mientos.	les.
Noviembre	16				
Diciembre	50				
Enero	40				
Febrero	28				
	134				1

PABELLON Nº 2

MES	INGRESOS	S A L I D A S		Falleci	Tota
		Traslado a	hospitales.	mientos.	les.
Noviem.	2				
Diciembre	12				
Enero	26				
Febrero	18				
	58				

Los fallecimientos han sido: dos por tuberculosis miliar, uno por tuberculosis pulmonar, uno por bronconeumonía, uno por gastroenteritis, uno por enfermedad de Hodgkin y uno por asistolia.

Las enfermas que más contingente han dado son las de aparato respiratorio que excluido los de tuberculosis en número de 17, han sido 28. Siguen las de aparato digestivo en número de 17, astenia general 16, cistoculterior 6, traumatismos 7, etc.

En la consulta de Medicina general han sido atendidos 263 enfermos, de los que 46 eran tuberculosos o pretuberculosos y de otras afecciones del aparato respiratorio, 48 de afecciones de aparato digestivo, 20 de traumatismos, 19 de aparato digestivo, 21 embarazadas, 8 de forunculosis etc.

Muchos de estos han sido sometidos a tratamiento ambulatorio, de curas, masajes, inyecciones, etc.

Barcelona, 10 de Marzo de 1938

EL MEDICO DIRECTOR
Manuel Apellániz

Al cumplirse los tres meses de funcionamiento del primer Hospital que con el nombre de "ZUKADI" estableció en Cataluña el Departamento de Sanidad del Gobierno de España con el fin de atender a las necesidades sanitarias de los expatriados vascos que hay en Cataluña en Cataluña, buena sería a modo de memoria hagamos constar en breve resumen los servicios prestados por este Centro benéfico desde el día que comenzó su funcionamiento hasta el 28 de Febrero.

Aunque la inauguración oficial tuvo lugar el día 26 de Noviembre de 1.937, ya había empezado a funcionar desde el día 16 del mismo mes con el ingreso del primer enfermo.

Al mismo tiempo se estableció la consulta diaria de Medicina General y Obstetricia y Consultas de Otorino-laringología y Odontología en días alternos. Hoy subsiste la primera, habiéndose trasladado la de otorino-laringología a la Clínica Otzandiano y la de Odontología al Gabinete que funciona en la Rambla de Cataluña número 72.

Otro servicio establecido en el Hospital, fue el tratamiento ambulatorio de todos aquellos enfermos que no precisando su hospitalización necesitan en cambio ser atendidos en sus casas.

El Hospital consta de dos pabellones, en uno de los cuales son atendidos los enfermos en general y en el otro las mujeres en cinta que reciben los cuidados necesarios desde que ingresan hasta que puestas después de su alumbramiento son dadas de alta.

Para dar una idea de los servicios prestados por este benéfico establecimiento a los vascos despatridos bastará que consignar el movimiento de enfermos habido entre las citadas fechas de 16 de Noviembre de 1.937 y 28 de Febrero de 1.938.

1958an Bilboko apaiz baten gutun bat jaso zuen, Bartzelonako ospitalean jaio zen ume baten bataiatzetaz galdeginaz, bataiatua izan zen ala ez eta non egon daitezken bataio agiriak. Bere erantzunaren zirriborroa daukagu, non baiezkoa ematen dion baina berak ez dakiela non egon daitezken gordeta agiriak.

Bilbao 24 de Noviembre de 1958

Dr. D. D. José de Zinkunegi
 Barroa

Muy señor mío: Soy un sacerdote. Hace varias semanas estoy intentando buscar para una joven un documento que necesitara su partida de bautismo. Y hasta ahora el resultado de mis pesquisas ha sido enteramente negativo.

Dero providencialmente me he enterado de la dirección de V., que creo que es, al no la única persona del mundo, de la más indicada para ponerme en la pista.

Le señalaré el misterio: San cecilia nació en Barcelona el año 1938 en el Hospital "Zukadi", del cual era V. el Director, según un certificado que ella posee.

Y Vía., conscientes con su fe, procuraban, a pesar de las circunstancias, que se bautizara los que allí nacían. El Señor les recompensó ese cuidado, que era un apostolado de primer orden. -La madre de la única asegura, por de pronto, que su hija fue bautizada en dicho Hospital.

Esto supuesto, permítame la pregunta: ¿Se llevan sus. algún libro o cuaderno, donde se anotaban esos bautizos? Y cuando la situación se normaliza, ¿entregarán el libro a alguna parroquia u Obispado? Tendría la bondad de decirme la parroquia y la fecha aproximada de la entrega?

Ya puede dispensarme la molestia. Ofrezco de compensación el saber que aquella conducta que hoy observaban, continúa, al cabo de los años, produciendo sus buenos frutos.

Con gracias anticipadas, quedo de V. afmo. a. en sito

José Manuel Apellániz

S/o: Señala de Santiago 5,44. Bilbao

Zarrazu 25 de Noviembre de 1958

Dr. D. José Manuel Apellániz

Muy Sr. mío: Contesto con suma gusto a su carta fechada de ayer. Efectivamente en 1937, hasta el 15 de junio, en que pasó a Francia fui director del Hospital "Zukadi" instalado por el Gobierno de España en el barrio de San Cecilio de Barcelona. En todos los minutos vacados en el día de mi trabajo, e incluso tuve el honor de ser padrinos de algunos de ellos, en el momento de su nacimiento. De los bautizos administrados en el Hospital, he conservado un libro de registro de los bautizos, e incluso tengo el honor de ser padrinos de algunos de ellos, en el momento de su nacimiento. De los bautizos administrados en el Hospital, he conservado un libro de registro de los bautizos, e incluso tengo el honor de ser padrinos de algunos de ellos, en el momento de su nacimiento.

en el Hospital de Barcelona

Lo he en parate de la que yo no sé si vive. Procuraré averiguar y le haré saber pronto comunicándole cuando y cuál sea el nombre del hospital, según me lo indique en su respuesta. Así que espero que me lo indique pronto.

Por el momento en lo que de decir me. Colaborará tenga éxito en su gestión y si yo puedo ayudarle algún día, no le faltará mi remedio y gusto, y puede disponer de mí sin miedo a un momento.

IPARRALDEAN BERRIRO.

Bartzelona frankistek menperatzeaz zela, 1938 bukaera aldera, berriro iparraldera itzuli eta bere sendiarekin bildu zen "St Christau-Lurben", hango zuzendari izendatu zutenean.

Han ere ez ziren ezer egin gabe egoten, 1938an "Aberri Eguna" ahal zuten eran ospatu zuten han ziren erbesteratuak, badi-tugu hori adierazten duten oroigarria eta argazkia:

Bere lagun Kanxanen instalatua bat 1939an "St Christau"ra bidalia.

Orduan ere bizitzak beste atsekabeak eman behar zizkion eta 1939go martxoak 3 an Markelin, beren seme zaharrena, biriketako gaxotasun bat tuberkulosia

medio, Kanbon hil zen,

zuten gaixoak zaintzeko euskal gobernuak prestatutako "Osasuna" sendategian.

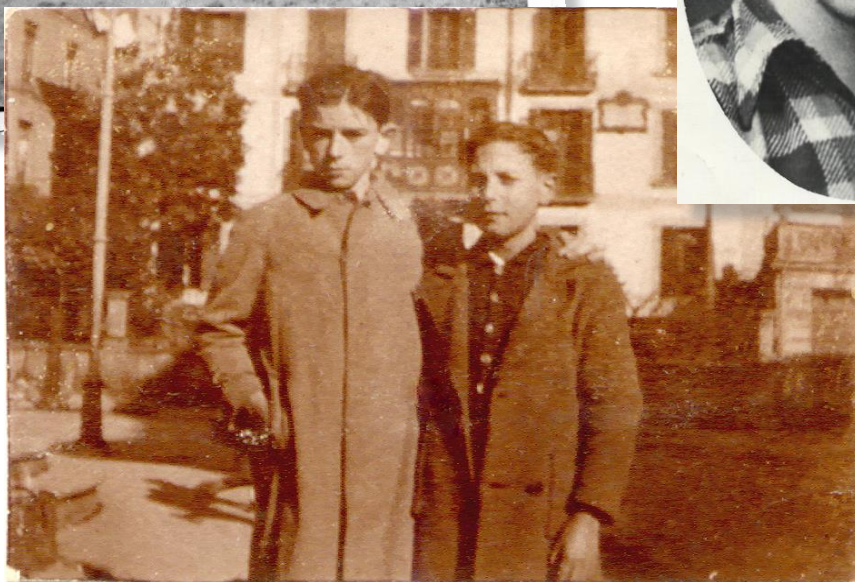
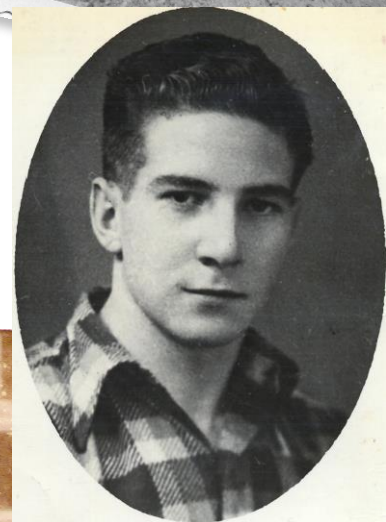

Aurkibidea

Gotzon ere zendu zen. Aurrez esan bezala, 1941ko maiatzak 12an Gotzon, gudan eta "Batallon de trabajadores" en bizitutako egoeraren ondorioz, bertan preso izanik zendu zen.
Goiko hiru argazkitan "Batallón de trabajadores" eko lanetan, trenbideak jartzzen, Gotzon haien artean.

Markelin eta Gotzon 1923an

Frankistek ez zuten bakean utziko eta 1941go urrian Nafarroako Erantzukizun Politikoen Epaitegiak, errepublika garaiko hauteskundeetan alderdi euskaldunen aldeko propaganda egiteagatik, 50 pezetako izuna ezarri zieten.

[*Aurkibidea*](#)

1943-1948 - Oraingoan erbestean eta bakardadean...

1943 Emaztea eta lau seme-alaba gazteenak Zarautza itzuli ziren, bera eta orduan gelditzen zen seme zaharrena, Andonik, erbestean jarraitu behar izan zuten, 1948 an indultu baten bidez itzuli ahal izan zuten artean. Sendiak egoera ekonomiko oso estuak pasa zituen garai hartan ere, ez zuten abererik, ondasun guztiak konfiskatuak izan zintzaizkiotenez 1937an.

Iparraldean izan zen denboraldian etzuen sendagintzan jarduterik izan, ez zioten baimenik eman horretarako.

Bere lana gehien bat Alderdiari eman zion, Iparraldean Alderdiko eskuordea ere izan zen han bizitu zen garaian.

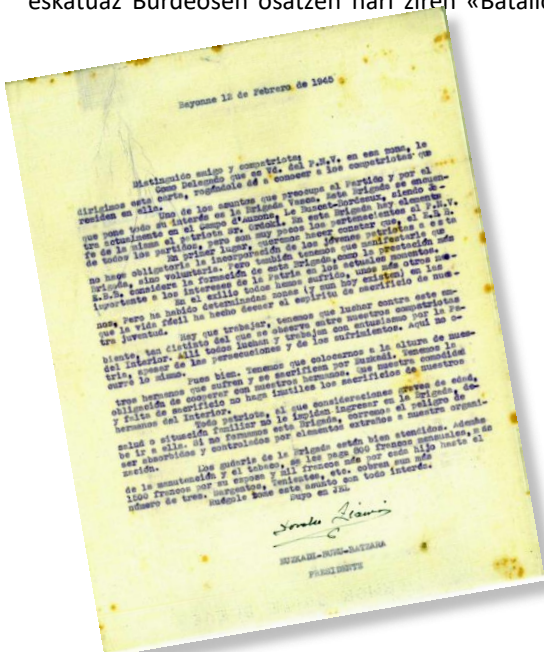
Ba dugu garaiko Alderdia eta bere arteko harremanaren berri bere paperen artean. Hemendik aurrera aurkitutako paper haien eta argazkien bidez jarraituko dut lantxo hau.

Euskarari ere ekin zion garai hartan, bere bizi guztian bezala. Garai hartako itzulpen lanak aurrez izendatuak ditut.

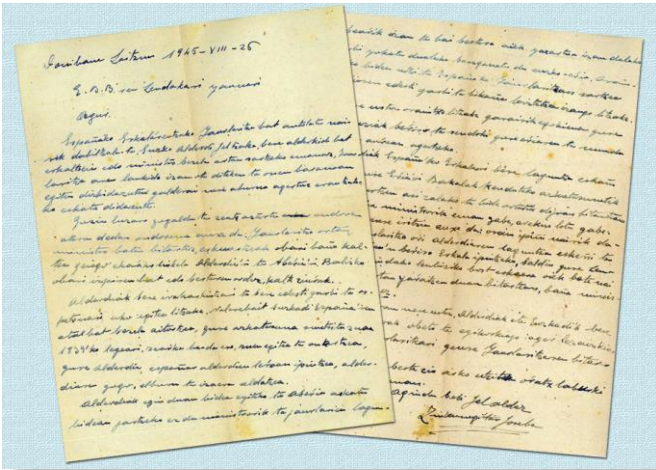
«BATALLÓN VASCO»

Bada gutun bat, 1945ko otsailean 12an, EBBak Josebari bidalitakoa berak eskuorde bezala, alderdiko gazteei deia egin diezaien eskatuaz Burdeoson osatzen hari ziren «Batallón Vasco»n parte hartzeko. Diotenez nabaria da errefuxiatu batzuen artean lasaitasuna ikusten dela eta "barrualdeko" abertzaleak borrokan jarraitzen duten bitartean, horrek dakartzkieten arrisku guztiekin, ez dela berdin gertatzen "alde hontan", beraz guztiz beharrezkoa ikusten duela EBBak batalloian sartzea "gure gazteak" hura ez dadin kanpokoen eskutan gelditu. Baita ere diotenez, nahiko ondo ordainduak zeuden bertan zeudenak, "janari eta tabakoaz" gain 800 franco soldata jasotzen zuten gehi 1500 emaztea dutenak eta 1000 ume bakoitzarengatik 3 arte.

Aurkibidea

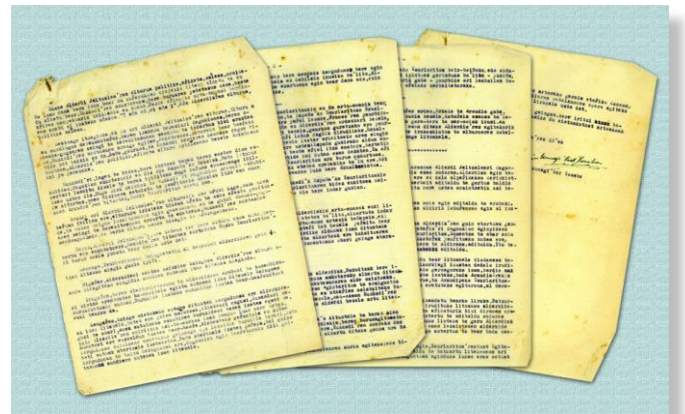

ALDERDIAREKIN HARREMANAK

1945ean Españako Erkalarentzako Jaurlaritza bat osatzear zela ta, EBBk eskatu zion bere iritzia Alderdiak “ministro” bat izendatzeari buruz, hor dago Josebaren erantzuna.

Bere iritzia ezezkoa zen, bertan adierazten ditun arrazioen arabera.

1946an, berritua ematen du bere iritzia Españako Jaurlaritzari buruz Alderdiaren egin beharraz, baita ere Alderdiak bere barruan dituen egin beharrekoak ere, arduradunak euskaldunak izan beharra dutela etab.

Aberri Eguna - Baiona 1946

1947an Baionan eratu zen Aberri Eguna, bertan bere idazle-lagun “Luzear” (hurrengo urtean aitaginarreba-kide izango zena) eta haren emazte Amaliarekin, bere seme Andoni eta beste lagun batzuekin egon zela badakigu ditugun argazkien bidez.

Aurkibidea

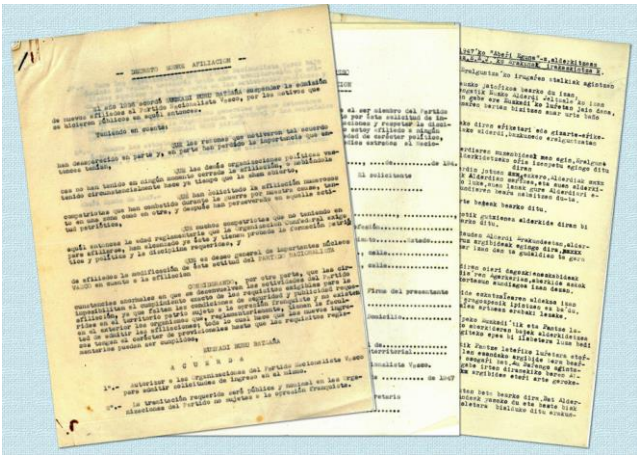

1948/01/04 Donibanen, bere iparraldeko azken egunetan lagun artean.

ALDERDIAN ABERKIDETZEA

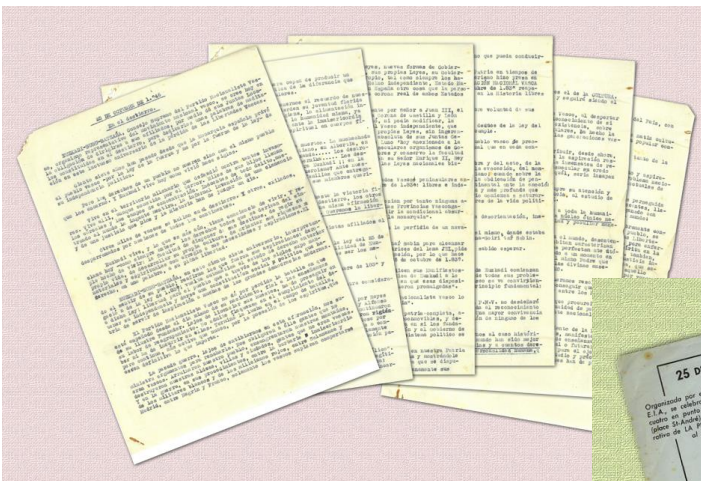

EBBak 1947ko Aberri Egunean eman zuen berri “alderkidetzeari” ekingo ziola Alderdiak.

1936 “Alderkideak” egitea bertan behera utzi zen eta orain berriro ekin diote “alderkideak” gehitzeari.

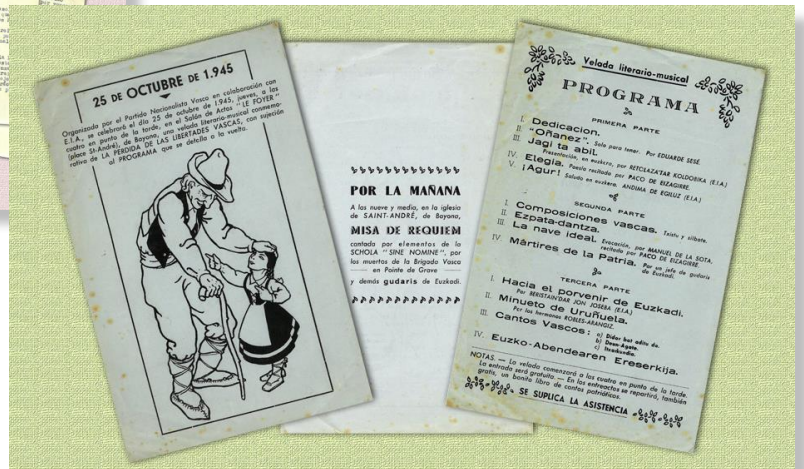
Horretarako betebeharrekoak azaltzen dira dokumentu honetan.

LEGE-ZAHARREN EZABATZEA 109 URTE

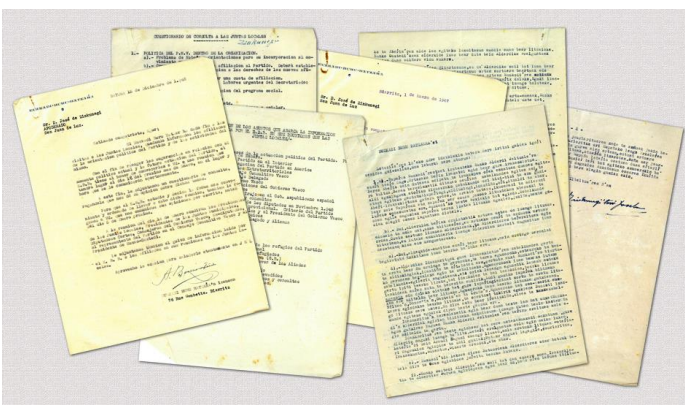

1945-10-26an, 1836an “Lege-zaharrak” ezabatzearen 109 urteurrena oroitzeko, “herri batzarretan” irakurtzeko, EBBk bidali zion idatzia.

1945ko urriaren 25ean, gai horretaz oroitzeko, era berean Baionan, “Le foyer” aretoan, “musika-literatur gaua” antolatu zuten hitzaldiak, literatura eta euskal musikaz-dantaz osatutako egitarauarekin.

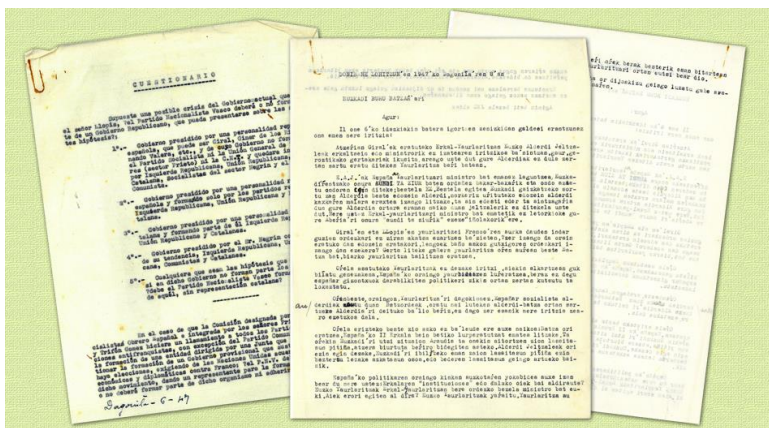
HERRI BATZARRETAN EZTABAIDATU BEHARREKOAK

EBBk Iritzi eskaera Josebari, 1947ko “herri batzarrean” eztabaidatuko diren gaietaz eta honi erantzuna.

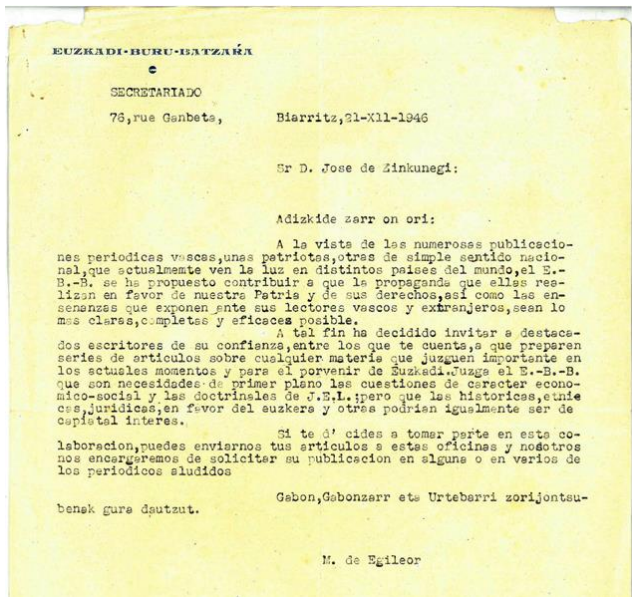
Aipagarria iruditzen zait zera, EBBren idatzi guztiak “erدارa” hutsean agertzen dira ditugun agiri guzti-etan, baina josebaren erantzunak beti euskera hutsean daude. Hau izan zen beti bere kezka handienetako bat, Alderdian euskera erabiltzearen zailtasuna.

Españiako "Llopis" en Jaurlaritzaren krisia dala ta Josebari iritzia eskatzen dio EBBak Alderdiaren parte hartzeari buruz. Berriro Josebaren iritzia ez dela aurreko urtetik asko aldatu ikusten da.

IDAZLE ABERTZALEEI DEIA

1946-12-21an EBBko Idazkaritzak Alderdiko idazleei eskaera egiten die, haien artean zuzenki Josebari, aldizkarietan euskal herriari dagokion edozer gaitiaz idazlanak egitea beharrezkoa dela eta horretarako prest bada eskertuko diotela.

HERRI MIÑA!

Larrun era joaten ziren, mugatik hegoaldea ikustera, argazki hauetan bertan daude hegoaldera begira, Jose eta Luzear beste lagun batzuekin 1947an.

Aurkibidea

EUSKERA BATUA

Euzko-Gaztedik 1945ko irailaren 16tik 21era "Euzko Ikaskuntza Astea" antolatu zuen Baionan eta besteen artean Josebari eskatu zioten (eskaera gutuna erdara hutsean egin zioten naiz eta "euskeraren" asterako izan, honek ere garbi adierazten du Josebaren Alderkidearen euskera ez erabiltzearekiko kezakak, bere erantzuna euskaraz egin zuen, guri iritsi zaizkigun Alderdiari bidalitako idatzi guzietan bezala:

Euzko-Gaztedi
76, RUE GAMBETTA
BIARRITZ

Biarritz, 22 de Julio de 1946

Sr. Dn. José ZINKUNEGI
St. Jean de Luz.

Distinguido compatriota, agur:

Para el próximo mes de Septiembre organiza EUZKO-GAZTE-
DI una Gran Semana de Estudios Vascos que tendrá lugar en el
Colegio Saint Bernard de Bayona.

Siendo nuestro deseo el reunir en esos días a las figu-
ras más destacadas de Euzkadi que las circunstancias les
permitan estar presentes en Bayona, nos hemos permitido el
reservarle una Conferencia sobre el tema:

**UNIFICACION DEL EUSKERA - VENTAJAS E INCONVENIENTES
PROCEDIMIENTO**

con la esperanza de que aceptará nuestra invitación.

El título definitivo de la Conferencia, basado en el
tema indicado, le agradeceremos nos lo haga saber a la mayor
brevedad posible, a fin de que podamos proceder a la confección
del programa.

Teniendo en cuenta que la Semana se celebrará de los
días 16 al 21 de Septiembre, a base de dos Conferencias por
la mañana y otras dos por la tarde, quisiéramos nos comunique
el día y la hora en que prefiere desarrollar su tema.

Queremos advertirle que todos los trabajos que se expon-
gan en esta Semana pasarán a ser propiedad de EUZKO-GAZTE-
DI.

En espera de una respuesta favorable y agradeciéndole de
antemano su atención, le saludamos atentamente en JEL.

EUZKO - GAZTE-
DI
Primitivo ABAD GOROSTIZA
Presidente

DOMIBANE LOHITZUN'en 1946'ko Dagonilla'ren 16'an

ABAD GOROSTIZA'tar FIRMITIVA,Euzko-Gaztedia'ren Lendakari jaun

Agur,sterkide ta adiskide:

Beaz zan bezin lester ez ba-da ere amen dijonkizu,Ustaila'ren 22'ko
zure idazkiari erantzuna.

Gertutzen ari zeraten Euzko-Ikaskuntza-Astean nik atzaltzeko eskain-
tzen didazuten gai onartzen det,ete al nezkaten ondoren egiteko alegia
egitoko ditut,suzi ori ondo erabakitzea euskeraren etorkizunerako gaitar-
tzirik euzdienekoa da-ta,Ona nola iragafi liteken mintzalaiaren gais:
NECESIDAD DE UN EUSKERA LITERARIO UNIFICADO. URGENCIA DEL PROBLEMA.
¿CÓMO RESOLVERLO?

eta euskeraz onela:

ELERTI GAITARAKO EUSKERA BATERATZEAREN BEARRA GERORAKO UTZI EZIN DITE-
KEN EGITEKOA.¿CÓMO EGIN DITZEKI?

Mintzaldi ori egiteko eguna ta ordua nere euskeran ustean ditau.

Aste ortan euskerarekin zer ikusirik duten beste zein gai dituzuten ez
dekit;beaz neri eze'ni didazuten gaitari begiratu enkeru uste det eusker-
ri buruz egin beaz diranetan leengoetako izan beaz lukela nere onek.
Beaz nerezat edozain egun ta ordu berdin diran ezkerre jafi zeak on-
doen derizkizutenak,Beaz nola nai ere lenbaiten jakis nako nuke eus-
kerari buruz beste zein gai dituzuten ta gai oiek nerez baño lenago e o
geronago izango diran,nerez azaltzean besteren gaiten batean beafuregi nar
ez naizin.

Agindu JEL aldez zure adiskide

Zinkunegi'tar Joseba

Lunes día 16

Astelenean, illaren 16'an

EUZKO-GAZTE-
DI
EUZKO IKASKUNTZA ASTE-
ACERFAIA

PROGRAMA
DE LA
SEMANA DE ESTUDIOS VASCOS
organizada por
EUZKO-GAZTE-
DI

11'etan : « Elerti gaietarako Euskera bateratzearen bearra. Gerorako utzi ezin ditekengitekoa. Nola egin ditekete ? »
Zinkunegi'tar Joseba Jaunak.

INSTRUCCIONES
a los asistentes a la
SEMANA DE ESTUDIOS VASCOS

1º Las conferencias tendrán lugar en Bayona, en el Colegio Saint-Bernard (Alliés Paulmy), ajustándose al horario que se indica en el programa.

2º Los asistentes podrán solicitar las aclaraciones que consideren oportunas.

3º El programa instructivo de la Semana de Estudios Vascos adjunta la conferencia.

EUZKO IKASKUNTZA
ASTE-
SEMANA
DE
ESTUDIOS VASCOS

ZINKUNEGI'tar Joseba Jaunari

EUZKO-GASTEDIK del
irailaren 16'tik 21'ra
n, Saint-Bernard,
xeon, (Alliés Paulmy)
duan EUZKO IKASKUNTZA

EUZKO-GASTEDI tiene el honor de invitarle a asistir a la SEMANA DE ESTUDIOS VASCOS que organiza del 16 al 21 de Septiembre en Bayona, en el Colegio Saint-Bernard (Alliés Paulmy).

Joseba Euskera literarioa batzearen aldekoa izan zen betidanik, horretarako proposamenak askotan egin zituen era askotan, bai idatzietan, baita hitzaldietan ere, Baionan 1946ko "Euzko Gaztedi" k antolatutako "Eusko Ikaskintza Astean" emandakoaren berri daukagu, bertan, besteak beste, agertzen ditu irakaskuntzetan euskera erabiltzearen arazoak, bere "Euzko Irakastola Nagusia izandako eskarmentua "Sendakintz Euzkera" ikasgaia emateko orduan, baina hau lehen esan dut, Euzko Irakastolaren kapituluaren eta hor esaten dizuedanez, aurrerago argituko nizuela zergatik eman zuen hitzaldi haren gehiena erdaraz, hitzaldiko bere hitzetan aurkitzen dugu arrazoa:

Hitzaldia euskeraz hasi zuen baina laster honela zion:

...

Barkatu beraz, itz auen ondoren euskera utzi ta erderara yotzen ba 'det. Gaizki esan det euskera utzita, ez. Erderaz yardunaŕen euskerari indar beŕia emateko egokiak izango dirala uste dedan asmo batzuek zuei adiearazteko izango da-ta.

En las palabras que acabo de pronunciar en euskera me lamentaba de que al cabo de los cincuenta años de haberse iniciado el movimiento de renacimiento pátrio al mágico conjuro del ilustre abandotar, tengamos aún que recurrir a un idioma opresor para la exposición de numerosas materias relacionadas con nuestros problemas, y, los de nuestro euskera entre ellos so pena de no ser comprendidos, o de no ser atendidos, por muchos buenos patriotas que aún no conocen debidamente el euskera.

De vosotros depende, jóvenes vascos, el cambio de esta situación y el que vosotros a vuestra vez, cuando hayáis traspasado los límites de vuestra edad juvenil...

...

Horra ba zergatik egin behar izan zuen erdaraz hitzaldi hura, nun eta Alderdiak antolatutako "Eusko Ikaskintza Astean" erdaraz egin behar izan! Garbi gelditzen da bere kezka euskararen egoerarekiko benetako arrazoiak zituela...

Hitzaldiaren bukaeran deia egiten die dagokionei euskera literarioa batutzeko oinarriak jarri daitezen eta bere iritzia ematen die horretarako jarri behar diren bideari, honela dio:

Hitzaldiaren bukaera

...

... Ni debe emprenderse esa labor preparatoria sin que previamente haya por lo menos un minimum de uniformidad literaria, siquiera desde el primer momento no se llegue a tener un euskera literario mínimo como el que soñamos, haya por lo menos un mínimo de voces técnicas uniformes, unas normas sobre el empleo de fonetismo, una orientación sobre la conjugación, etc, etc., que previo estudio y discusión pudieran adoptar de común acuerdo los mismos que se propusieran ejecutar aquellos trabajos o pudieran ser llamados a hacerlo.

Con ese fin propondría yo como conclusión de esta conferencia, que se reuniera a cuantos elementos (escritores, tratadistas de euskera, maestros, etc.) pudieran dar alguna luz sobre estos asuntos, quienes podrían estudiar, examinar y discutir los distintos aspectos de los diversos problemas aludidos y otros que pudieran estar relacionados con los mismos.

Podrían repartirse el trabajo, firmando comisiones de trabajo de cada aspecto de la cuestión, para luego discutir entre todos. Como sería relativamente reducido el número de estos elementos en el exilio y hay muchos que se han dedicado a estas cuestiones en el interior del País y que podrían aportar ideas y opiniones de gran valor, se podría solicitar su contribución a esta labor, en la forma que mejor pareciese.

En fin, ellos mismos podrían fijar el programa y la extensión de su trabajo. Creo que en esta forma se podría hacer una labor muy útil y, desde luego, mucho más fructífera que los mismos elementos podrían hacer aislados e individualmente.

Y quien podrá convocar ésa reunión? A mi parecer el más indicado sería el Sr. Consejero de Cultura del Gobierno de Euzkadi, puesto que sobre él ha de recaer la inmensa tarea de la organización escolar vasca y a él corresponde en primer lugar la defensa y difusión del tesoro cultural más importante de Euzkadi, su lengua nacional.

Y a Euzko-Gaztedi corresponde el trasladar a dicho Consejero esta iniciativa. Si la juzga digna de tomarse en consideración,

Bukatzeko gazteak. Zuen egonafia zenbaterañokoa dan ezagutzeko berebiziko aukera eman dizuet. Ez zaituet geiago nekarazi nai. Gaurko bazkaria ondo irabazia dezute bai, ta zoaste gorputzari ere dagokion azkuria ematera, Ta on dagizuela.

Zinkunegi'tar Yoseba

Donibane Lohitzun'en 1946'ko Irai'aren 15'ean

[Aurkibidea](#)

Baina ez zen "hizlaria" bakarrik baizik "ekintzailea" zela ez dago zalantzarik, hau izan zen bere jarduera, esandakoa betetzen zuen eta handik egun batzuetara, irailaren 28an, badugu beste idazlan bat non zehazten dituen bere hitzaldian esandakoaren arrazoiak, euskera batutzeko lanak egiten hasi beharra dagoela eta, bere iritziz, jarraibide hori lortzeko, orduko gai honetan jakintsuenak, batzar bat egitera deitu beharra zela da berak proposatzen zuena "Euzkera literario batua" aurrera eramateko, hor daukagu bere gutuna:

BIHOTZEKOAK JOTA 1946ko ekainean

Argentina, Bahía Blanca zegoen bere lagun Jagoba Beristaineri 1947ko dagonillaren (abuztuan) 5ean idatzitako gutunaren bidez jakin dut aurreko urtean, 1946ko garagarrilean (ekainean) bihotzekoak eman ziola, ohikoa denez, bapatean kalean zebilela, honela kontatzen dio bere lagunari:

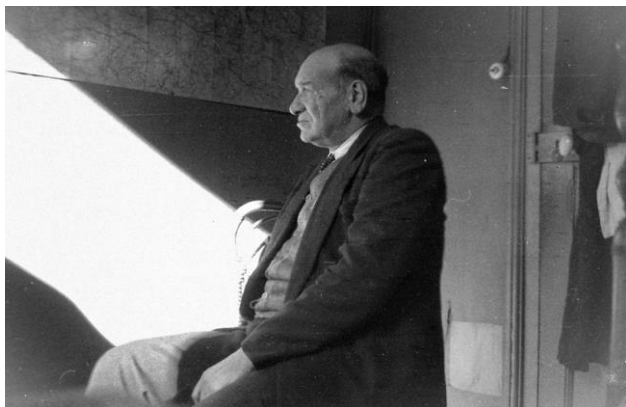
...
Ba-dakizu noski luzaro gaixo egon naizala. Garai batean etsi nun nere ezufak emen utzi bear nitula ere, egun batez egurasten nijoala nere biotzak naikoa lan egin zidala ta tenk egin zidan ta ni kalearen erdian luñera. Eskeñak laster damutu zitzaiola ta bat batean ofela gelditzea ez zegola ondo oldoztuta nunbait poliki poliki asi zan befiro ibiltzen. Ori igazko garagañilean zan. Atsedendaldi luze bat eman ondoren andik bi iñabete edo geixegora zerbait nitzalakoan asi nintzan zerbait ibiltzen, baña gutxierekin naikoa egiten nun ta azkenerako ikusi nun aufera beafean atzera egiten nula ta zearo berriz etxean gelditu nintzan ta alaxe etxean igaro nun lengo negu guzia. Egoera aspergarria. Etxean ta egonean ezer ez ba'nu bezela ta ibili ezin. Udaberrira zerbait pixkortzen asi nintzan eta orain ondo arkitzen det nere burua, orain ere izana baño itxura geiago dan añen. Ala ere onenbestean "konforme". Biotz onek oraindik begiratu beaña dauka,

ta zabartu ezkerro beñiz ere laster eroriko litzake baño "kontuz" ibiñi ezkerro oraindik zerbait egin otenezaken ametsetan. Ikusiko degu noiz arte irauten duen oberantzeko onek; Zarautz-en beñiro alkañekin egonaldi batzuk eginarte... nai nuke bañepein.

Ba-dakizu Joxe Solabañieta beste aldera joan zala. Bilbao'n bizi da. Oso ondo omen da ta lanean ere asia izan bear du. Pixkana-pixkana eñikatuak emendik ba-dijoaz. Emebngo egoera aspargañia ara bueltatzeko lañekoa ba-da, an Patxi Gaizto'ren mendean bizitzea oso goxoa izan bear ez dun añen.

Nik ere arako asmoa artu nun. Joan dan neguan, gaizkiena negon garaian ta obeto yartzeko itxaropen aundirik ez nun egunetan eta sendagiñeen iritzia entzun ondoren. Emen egun osoa nere gela zuloan sartuta, bakarrik, nere oldozkun iñunetan murgilduta, ibiltzeko gauza ez nintzala, ala bizitzekotan gelditzen zitzaizkidan egunak nere sendiaren ondoen obeto igaroko nitula

oldoxtuta an sartzeko baimena eskatu nun. Aldi luzearen buruan ezetz erantzun didate. Eskeñak ezezko au etortzerako asko oberatua nengola, ez zidan ainbesteko naigaberik eman. Baietz esan ba'zidaten ere orain nagon bezela egonda ez dakit zer egin izango nuen. Dana dala, oraingoz beñepein emen yañaitu bear. Noiz arte? Ez dakit. Baña gure gauzak orain arterakoan daramaten abiadura ikusita bildur izatekoa da oraindik ere puska baterako ba-gaudela Patxi'ren aginpidea luñeratu arte egon bear ba'degu. Aurtengo ontan zutik gelditzen baldin ba-da... Eskeñak ia egunero Dominikanera ageraldia egin eta an biltzen diran beste zarauztañekin beñiketaldi

batzuek egiñaz piska bat eztitzen degun gure eñimiña. Bestela ez dakit nola yasango gelduken.

...

Gutun hau idatzi eta handik 4 egunera berriro "indultua" eskatu zuen Hendaiako "Espainiako Konsulatuan" 49gn orrialdean ikusi daiteken bezala.

Bera gaixorik zegoela eta etxera ezin itzuli izanez, seme alabak joaten ziran bera ikustera noizean behin, ez zen erraxa izaten, garai hartan ez zegoen edonork pasaportetik izaterik eta gehienetan mendiz pasa ohi zuten muga.

Argazkian nahiko nabaria da Agurtzaneren jantzia eta oinetakoak mendirako egokituak direla.

Andoni garai batzuetan berarekin, Josebarekin, edo bere inguruan bizi izan zen, naiz eta garai batean Parisen ere egona izan.

Aurkibidea

1947an Kanbon, "Patronat"eko zelaian ospatu zuten Iñaki deunaren eguna, bertan izan ziren garaian oraindik alde hartan ziren abertzale gehienak, berak dionez bere lagun Yagobari, aurrez aipatutako gutunean.

EUSKAL JAIALDIAK ere antolatzen zituzten, hor daukagu haietako baten egitaraua, 1947ko irailak 20-21 et 22, Saint Palais herrian.

Egitarauaren arabera, dantza taldeak izan ziren, koroak, pilota partidak eta baita “su artifizialak” ere.

Bertan haritu ziren:

Lapurdiko OLDARRA taldea, Zuberoko “LES CHUBEROTARRAK” (sic), Behe Nafarroako “LES AMISKUTARRAK”, Tartetan euskal koroak ere, “CHORALE DE SAINT PALAIS”.

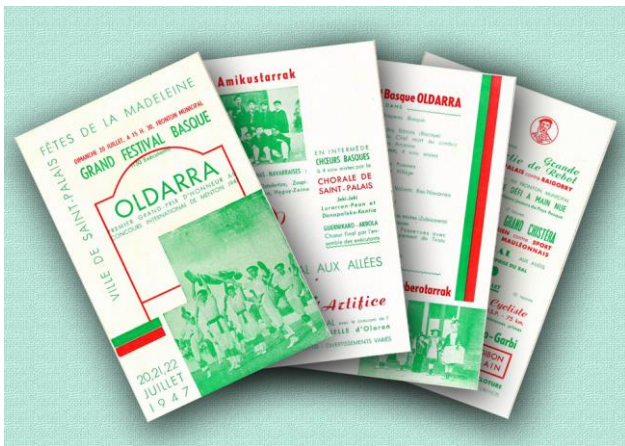
Honen ondoren herrikoentzat dantza saioa eta gauean su artifizialak. Bukatzeko gaueko 21etan “ORCHESTE CAPDEVIELLE d’Oloron” ekin dantzaldia eta “askotariko dibertimenduak”.

Astlehenean eguna hasteko, ohitura zen bezala meza bat eman zuten “2 gerratan” hildakoen alde. Ondoren Bidouze ibaian “ur-jokoak” eta Foirail plazan askotariko jokoak. Pilota jokoak ez ziren faltako eta “errebote”koa eta eskuzko binakakoa ere jokatu ziren.

Eguna bukatzeko berriro dantzaldia izan zuten.

Asteartean txirrindularien lasterketa ere izan zuten, 75Km.ko ibilbidea eginaz. 15.000 fr.ko saria ere izan zuen irabazleak. Azken emanaldia, beste joko bat inoiz entzun ez dudana, “Yoko-Garbi”, hontara munduko txapelduna Jean Urruty eta Dibon, Lemoin eta Chatelainen aurka jokatu zuten.

Bukatzeko dantzak eta jolasak egunero bezala.

ERBESTEAREN BUKAERA

1947ko urtarrilan 17an Españiako gobernuak “Dekretu” bat eman zuen, onen bidez errefuxiatuek gudan izan zuten jardueraren arabera “barkamena” jaso zezaketela.

Itxuraz gauza etzen oso “garbia” izango eta Josebak hilabete batzuk itxaron eta gero, abuztuaren 9an Hendaian “Españako Consulatuan” aurkeztu zuen gudan berak izandako jardueraren “aitormena”, bertan honela zion:

DECLARA: (2) *Haber sido miembro del tribunal
médico militar, que funcionó en Bilbao.*

José Encarnay

San Juan de Luz 9 de Agosto de 1947

INDULTU ESKAERA

CONSULADO DE ESPAÑA EN BAYONA.

Cincunegi Arzubi, José, hijo de Juan y María
(Profesión y apellidos) (Profesión de sus padres)
 nació el 29 de Abril de 1885
(Fecha)
 en Régil, Guipúzcoa, de nacionalidad (1) española
(Provincia)
 de profesión médico, de estado casado
 domiciliado el 18 de Julio de 1936 en Razara, Guipúzcoa, Mayo 52, 2º
(Provincia, provincia, casa, número y piso)
 , residiendo en la actualidad en San Juan de Luz
 y cuya dirección postal actual es Restaurante Estorio, Rue Mlle. Elche
 deseando acogerse a los beneficios que concede el Decreto de 17 de enero de 1947, se dirige a esa
 Representación de España en suplica de que se le notifique formalmente si, por su conducta en relación
 con el Alzamiento Nacional, tiene responsabilidades pendientes en España y si esta comprendido
 en los Decretos de indulto general últimamente promulgados, y, a este efecto,
 DECLARA: (2) Haber sido miembro del tribunal
médico militar, que funcionó en Bilbao.
José Cincunegi
San Juan de Luz 9 de Agosto de 1947
 (Vuelta)

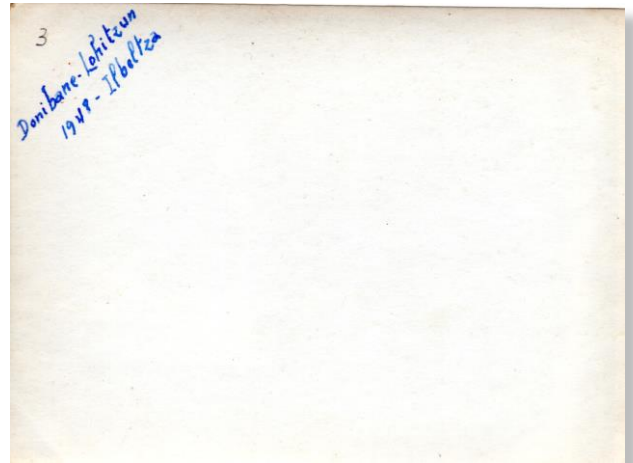
(1) Consiéguese si la nacionalidad española es de origen o adquirida, y, en caso de que sea adquirida, hágase constar el título de adquisición.
 (2) Esta relación debe redactarse exclusivamente a aquellos actos que pudieran implicar responsabilidad penal, realizados durante el Movimiento Nacional.
 Nota.—Según las disposiciones vigentes no se pueden legalizar sino las firmas de particulares puestas en presencia del funcionario que legaliza; cuando no sea estampada la firma del interesado ante el Cónsul, debe sólo referendarse o visarse la declaración.

Hau egin ondoren, beste urte erdi bat itxaron behar izan zuen erantzuna jasotzeko eta bitartean bere jardueratan jarraitu zuen.

1948ko urtarrilaren 14ean jaso zuen baieztoko erantzuna eta segidan hasi zen bidaia prestatzen, ordurako agurrak eginak zituen bere lagunaren artean, ba ditugu bi bazkaritako argazkiak ere:

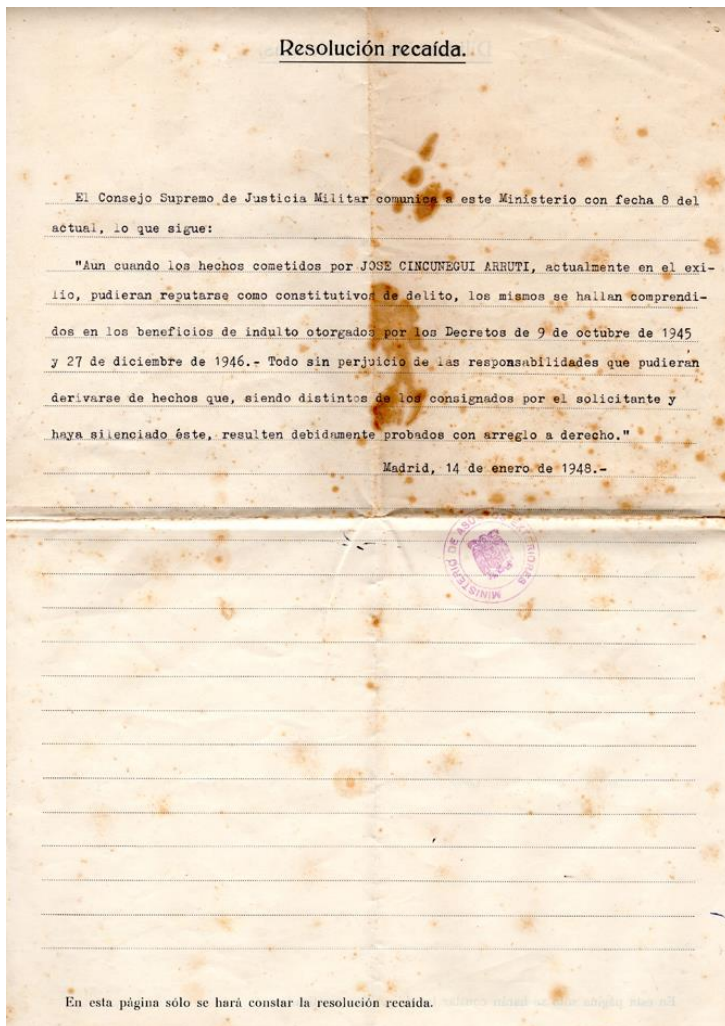

Azken egunak bere lanetan pasa zituen, hemen dago bere egunerokoan.

Indultua jaso eta berehala prestatu zuen bere itzulia Zarautzera. Bere seme Andonik oraindik erbestean jarraitu behar izan zuen beste hilabete batzuk.

Hendaiaiko zubian 11 urte luze geroago etxerantz, bere lagun batzuekin eta Andoni semearekin.

[Aurkibidea](#)

BERRIRO ZARAUTZEN!

1948ko urtarrilaren 14a, Zarautza iritsi zen berriro, geltokitik etxerantz zihoan bere sendiarekin berriro elkartzera, Kale Nagusira iritsi eta kalearen izana begiratu zuenean etzuen ezagutu, etzuen ba "Calle de Victor Pradera" jartzen? Ura izan zen bere herrira iritsi eta lehenengo mina, berak alde egin zuenean kale Nagusia zena orain etsaiak izendatuta falangista honen izenarekin...

Hilabete batzuek igarota, bere semea ere amnistiatur izan zen eta Zarautza itzuli zen.

Argazkian Joseba bere bi seme, Andoni eta Josu eta herriko lagun batzuekin herriko plazan.

Aurreko Gabonetatik hamahiru urte igaro dira, baina berriro batu ahal izan ziren, Andonik ateratako argazkian ikusi daitezke Joseba, Martzelina ondoan, Ane zutik kafea zerbitzatzen, Agurtzane zigarroa pizten, erdi ezkutuan Josu eta ondoan Kepa, aurrean Amale, Andoniren emaztea jadanik hilabete aurretik ezkonduak eta nexka Elbira, haien lehengusina eta atzean zutik dagona orduko Aneren senargaia, urte gutxi batzuen ondoren hil zena.

[*Aurkibidea*](#)

AZKEN HAMASEI URTEAK, 1948-1964

Hemendik aurrera ezin izan zuen bere sendagintza jarduera Zarautzen jarraitu, "Colegio de Médicos"ek ez ziotenez baimenik eman, garai honetan 63 urte zituen, eta jubilatatu behar izan zuen.

Ba ditugu honetaz agiriak, "Colegio"ko idazkariak Josebari buruz txostena eskatuaz orduko Zarautzko alkateari eta honen erantzuna ere. Bertan diona ikusita ez da ulertzen zer arrazoi izan zuten Josebak sendagintzan jarraitu ahal izatea ez baimentzeko. Honela diote gutunek:

"Colegio Oficial de Médicos de Guipúzcoa"

Con objeto de proceder a la depuración profesional del médico D. José Cincunegui Arruti, domiciliado en el año 1936 en Zarauz, en nombre del Colegio, ruego a Vd. que con carácter confidencial informe a la misma sobre los antecedentes del mismo pueda proporcionarnos.

Dios guarde a Vd. muchos años.

San Sebastián 26 de Abril de 1948

EL SECRETARIO

**ALCALDÍA
DE LA N. Y L. VILLA
DE
ZARAUZ**

A los fines de cumplimiento de su escrito R.S. 997 de fecha de 26 de abril p/pdo, en que interesaba información acerca de la conducta, antecedentes políticos y actuación personal durante el desarrollo del dominio rojo-separatista en esta villa del vecino de la misma y médico de profesión DON JOSÉ CINCUNEGUI ARRUTI; tengo el honor de poner en su conocimiento como resultado de la información practicada al efecto por esta alcaldía sobre los extremos interesados, que, dicho "encarado", políticamente considerado, era miembro del Partido Nacionalista Vasco, entusiasta y ferviente admirador de su ideal.

Conceptuándolo bajo el punto de vista de su personal conducta, tanto pública como privada, no cabe achacársele nada que desdiga de su acendrado catolicismo, de su correto y afable trato con sus convecinos y la acrisolada honradez que en todo momento dió pruebas durante su permanencia durante muchos años en esta villa.

Durante el dominio rojo-separatista en esta localidad, fué designado miembro del Comité de Orden Público en rerepresentación del Partido Nacionalista Vasco, no ostentando la Alcaldía del Ayuntamiento de esta villa.

Del exámen de los datos recogidos en la información no se deja entrever nada que permita aseverar con absoluta certeza, que el citado SR CINCUNEGUI, durante el ejercicio de sus funciones como miembro del Comité, se hubiera distinguido por persecuciones a personas afectas al Glorioso Movimiento Nacional, Sí en cambio cabe destacarse con seguridad que no tuvo intervención directa ni indirecta en la detención, vejámenes que sufrieron los presos de la Causa Nacional y muy particularmente los mártires DON JOSÉ MARÍA DE URQUIJO y DON HONORIO MAURA, y que en cambio tuvo discrepancias y violentas-discusiones con sus compañeros del Comité, a fin de procurar una mayor garantía para la vida de los citados mártires mientras permanecieran en la localidad, dando órdenes a muchachos de las Milicias Vascas de su absoluta confianza para que custodiaran a los mismos.

Finalmente y en virtud de órdenes superiores, se ordenó el traslado de los presos a San Sebastián, a cuyo fin adoptó también las medidas de seguridad pertinentes, llegando indemnes los presos a manos de los Organismos superiores del Frente Popular que los había reclamado.

No se deduce tampoco de la información, el conocimiento de ningún hecho concreto que justifique actuación vesánica ni criminal por su parte, antes al contrario, parece que su actuación fue procurar en todo momento una actuación justa y exenta de violencias y atropellos.

Dios guarde a V. muchos años.

Zarauz, a 8 de Mayo de 1948

EL ALCALDE

[*Aurkibidea*](#)

ANDONI ETA AMALE

Hemendik aurrera, gehien bat, sendiko gertaeraren berri emango dut ditudan argazkiarekin apainduta.

Lehenengo gertaera urte berean burutu zen, azaroaren 27an Andoni bere semea, garai hartako zaharrena, berekin erbestean izan zena urte hartara arte, Amale Arzelus ekin ezkondu zen.

Hurrengo urtean beste atsekabe gogor bat ere bizi behar izan zuen, bere laguna, erbestean zegoen **“LUZEAR”**

idazlea, aberkidea eta orain, dela 9 hilabete, aitagarreba ere, Amalaren aita zenez, minbiziak jota hil zen Iparraldean abuztuaren 27an.

Baina bizitzak batzuk darama eta besteak dakarzkigu eta etzuen asko itxaron behar izan lehenengo biloba ezagutzeko, hamar egunera, 1949ko irailak 7an **Ander** jaio zen.

[Aurkibidea](#)

Bere bizitza aurrera zihoan, 1950ko azaroan 18an lagunen artean ikusi dezakegu.

Sendia gehitzen jarraitzen zuen eta 1951ko otsailak 12an bigarren biloba etorri zen, **Jon Andoni**.

1952ko ekainak 21ean hirugarrena, **Amale**

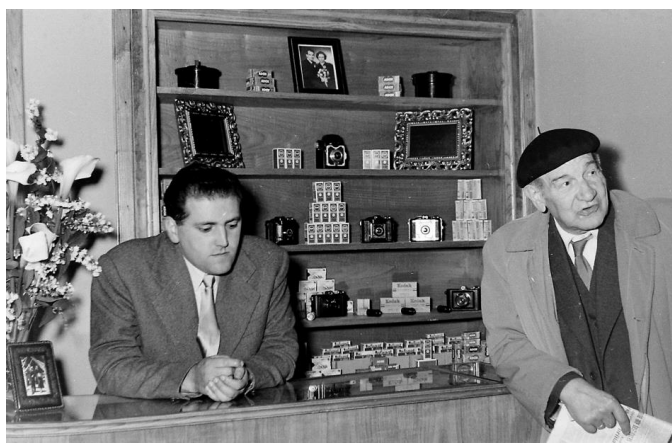
Argazkian hiru bilobak, Amale amona Amalia LUZEAREN alarguna eta Amalaren amaren besoetan bataio egunean, Josebaren eskuetan Jon Andoni eta lurrean Ander.

[Aurkibidea](#)

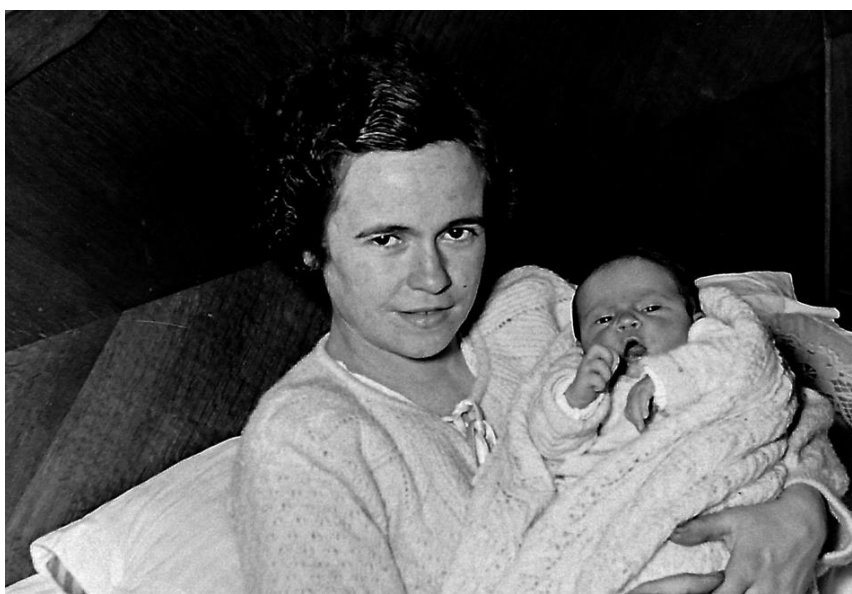
Ohitura zen bezala Zarautzen Amona Martzelina ikustera joanda bere, etxe aurrean, 1952ko abuztuan Zarautzen Joseba, Martzelina, Amale eta orduan zituen hiru bilobekin.

1953ko urtarrilan bere seme **Andonik argazki denda** bat zabaldu zuen Donostiako alde zaharrea, San Jeronimo kalean 13an, eta han zen bera ere zabaldu zen egunean, etzen faltatu apaiza eta denda bedeinkatzea ere noski.

1954ko maiatzak 10ean laugarren biloba,

1955ean Liderekin

Lide.

[Aurkibidea](#)

Aurrez esan dudanez [24gn orrialdean](#), Ander Arzelus "LUZEAR"ek 1949an hil aurretik, Emmanuel Roblesek frantsesez idatzitako "MONTSEERRAT" antzezlanari hasi zen itzultzen, berak "IBARROLA" izenpetu zuena baina, minbiziak ez zion astirik eman azken lan hura bukatzeko. Urteak pasata, Josebak bere lagun eta gurasokidearen lana bukatzeari ekin zion eta horrela 1955 aldera bukatu zuen itzulketa eta honela dio lehenengo orrian; Orduan zituen bilobei, Ander, Jon Andoni, Amale, Lide...ri (... horiek etorriko zirenei ere esan nahiko zuen noski) eskaini zien beren bi aitonen lan hura.

1955ko maiatzean Anderek egin zuen bere lehenengo jaunartzea, bera bertan izan zen noski.

1955ko irailak 10ean , bostgarrena iritxi zen, Lirañe.

Baina bizitzak beste atsekabe bat ekarri zien sendi osoari, **Lirañe** 1956-04-15ean, 7 hilabete zituela enbolia batek jota zendu zen bere aitaren besoetan, garai ilunak haiek ere...

[Aurkibidea](#)

Bizitzak aurrera jarraitzen zuen eta handik hilabete batera Jon Andoniren lehenengo jaunartzea ospatu zuten urte berean.

Argazkian Joseba Jon Andoni eta Amona Amaliarekin.

Ohikoa zen bilobek Zarautzen egunak pasatzea, batez ere udaratan.

Goiko argazkian 1956an Joseba, Martzelina, bere neba Santiago, honen alaba Elbira eta zutik Agurtzane, Josebaren alaba gazteena Amale eta Liderekin.

Aldamenekoan 1957an Zarautzko tren geltokian, Josebak berak eramaten zituen bilobak Donostiatik Zarautzera trenez batzuetan.

Etzen elizako ohituratan faltatzen eta 1957an bere bi

biloba zaharrenen "sendotzan" ere hor ikusi dezakegu gotzaiaren ondoan.

[*Aurkibidea*](#)

Eusko-Gogoia eta Eusko-deyan

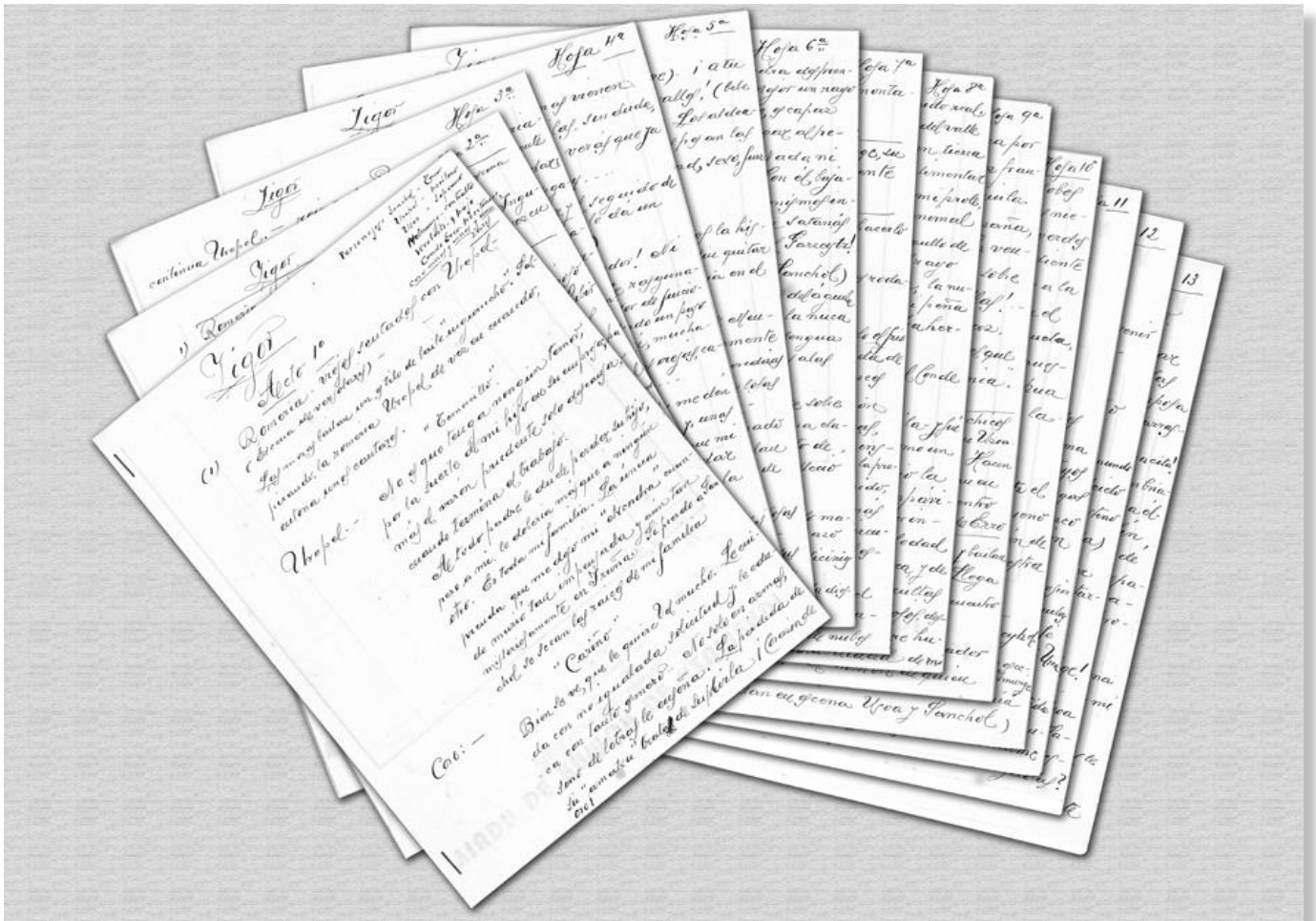
1956 -1958 urtetan bi aldizkari hauetan ere idatzi izan zuen aurre esan bezala, Kozko muñoa, Kepadeunaren oilaskoak etab..

ZIGOR OPERA

Atzerago esan bezela A.B.A.O.k, 1957an txapelketa bat antolatu zuen Francisco Escuderoren musikarekin opera bat egiteko, euskal gaia izan behar zuen, euskal herrian edota Nafarroan kokatuta eta historikoa edo legendakora edo imajinaziozkoa.

Gidoiaren Lehenengo saria jaso zuen berak antolatutako "Sancho Garcés" lanarengatik. Gidoia Arturo Kanpionen idatzi batean oinarrituta zegoen.

Gidoia 900gn urte inguruan kokatzen da, Nafarroako lehenengo errege izango zenaren aurka jasandako erasoen inguruan garatzen da.

Naiz eta gidoi irabazlea Josebarena izan, libretoa Manuel Lekuonak idatzi zuen, Josebaren gidioan oinarrituta, baina aldaketa ugari eginaz Escudero eta bere artean. 1962an bukatu zuen Eskudero.

1967go Urriaren 4ean Bilboko Coliseo Albian, Austriako orkestra sinfonikoa Wilhelm Loibner en zuzendaritzapean eta 114 lagun koroan Ondarru, Bilbo, Bergara, Arrasate eta Laudioko elkartzeekin, kontzertu eran eta tarteko zati batzuen faltan, ez osorik aurkeztu ziten. Libretoa eta operaren argudioa eta musika partitura moztuta editatuak izan ziren, estrenoko eskuko egitarauak Agustin Ibarrolak obrari buruzko frisu bat erreproduzitzen zuen. Ondoren Madrilgo "teatro Real"en, Iruineko Gayarre antzokian, Gasteizko Guridin eta Donostiako Victoria Eugenia ere kontzertuak eman zituzten. Hurrengo urtean Madrilgo "La Zarzuelan" gustiz eszenifikatuta antzeztu zuten eta sekulako arrakasta izan zuela diote, harrizkoa bada ere zeren libretoa euskeraz eta gidioa guztiz euskal aberkoia izanik.

Urte berean Philips etxeak 3 LP tan grabatu zuen. Esan daiteke 1960k hamarkadako euskal musikaren ekitaldi garrantzi handienetakoa izan zela.

Bilbon berriro 1984an antzeztu zen eta geroztik isilpean jarraitu zuen 1999go abenduaren 29an ABAOk beren 50garren urtebetetzean horrekin ospatu nahi zutela esan zuen arte, beraz 2003 arte itxaron behar izan zan lan ura berrikusteko.

Horrela ba 2003go apirilak 5 ean Bilboko Euskalduna Jauregian Antonello Allemandiren gidaripean Biboko Orkestra Sinfonikoa, Easo Koroa, eta Bilboko Operako Koroarekin antzeztu zuten. Hau entzuteko grabazio bat ba dago: <https://youtu.be/5i2jUqM6TiQ>

Badago ere azken grabaketa bat 2007go azaroa eta abenduan egina, hau da: [Orquesta Sinfónica de Euskadi, Sociedad Coral de Bilbao, José Ramón Encinar \(musika zuzendaria\). DECCA, 2 CD \(0028947667957\) Zigor \(opera\).](https://youtu.be/SExZ2fAJFDs)

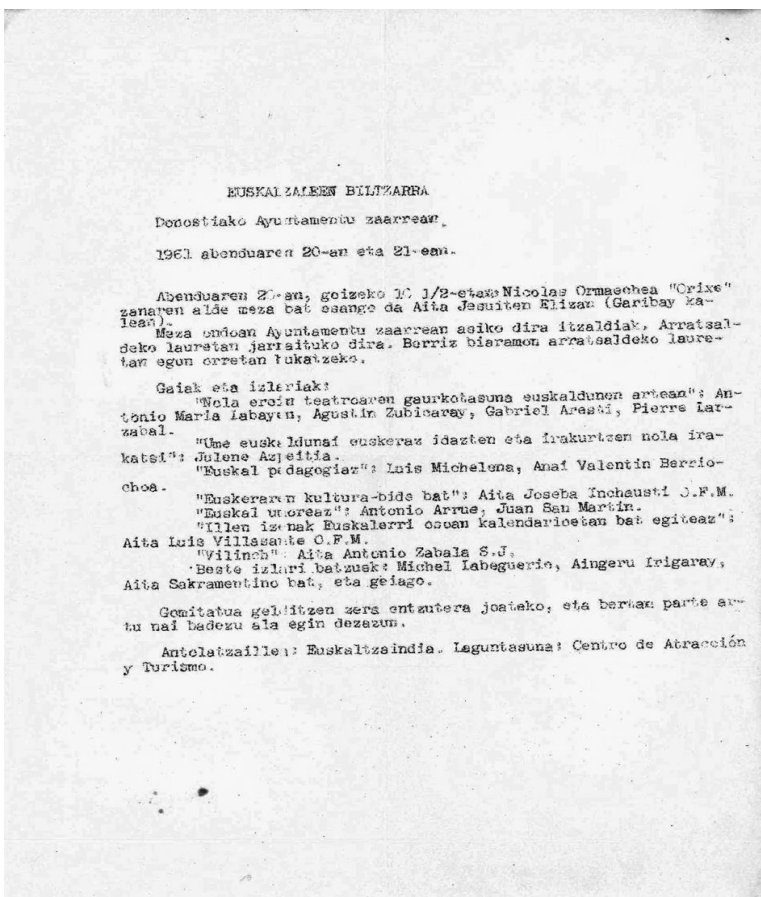
Hemen entzun, eta gain idatzita euskeraz eta erderaz, ikusi daitezke operaren zati batzuek.

<https://youtu.be/SExZ2fAJFDs>

Ordutik ez daukat bere idazlanen berririk.

Gaur egun zoritxarrez, opera hau, eta batez ere berak idatzitako gidoian oinarrituta dela, ez ezaguna dela euskaldunen artean ere esan dezakegu.

Nire ustez, hau izan zen bere azken idazlana, hemendik aurrera ez dut ezer gehiago aurkitu, naiz eta euskal kulturaren ekintzetan parte hartzen jarraitu zuela nabarmena izan, bere paperen artean aurkitu ditugu horren lekukoak, adibidez Donostian 1961ean, Santo Tomas bezperan eta egunean izandako:

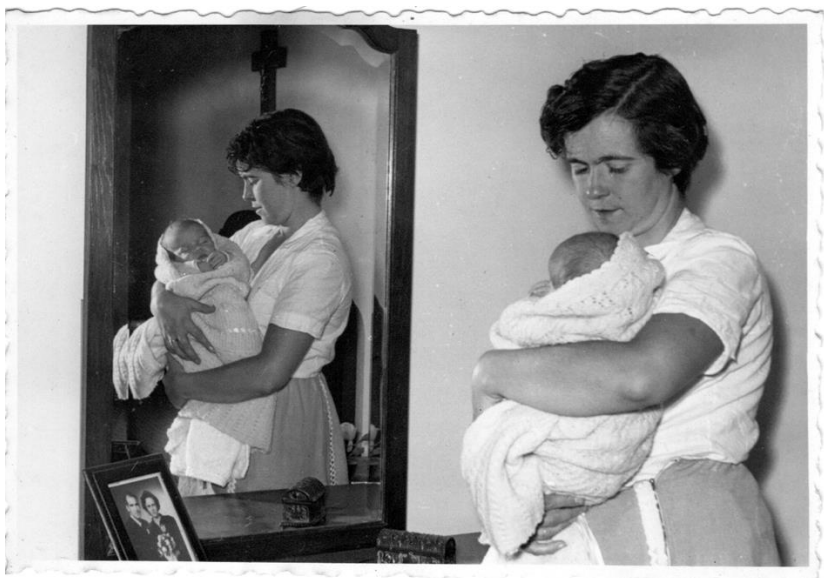
EUSKALTZALEEN BILTZARRA

1961go abenduaren 20-21ean Donostiako "Ayuntamiento zaarrea" Euskaltzaindiak antolatutako jardunaldietara gonbidapena eta egitarau.

Bertan ikusi daitezke gaiak: Teatroaren gaurkotasuna, ume euskaldunei euskeraz irakurri eta idazten nola erakutsi, euskal umoreaz etab.

Hizlarien artean A.M.Labayen, Gabriel Aresti, Luis Mitxelena, Michel Labeguerie, etab... ageri dira, garaian euskeraren alde lanean jarraitzen zuten ezagunenak. Joseba han izan zen ere dudarik gabe, berak gorde zuen egitaraua...

[Aurkibidea](#)

1957go Irailak 10ean 6gn biloba jaio zen, **Koruko**.

1958an Irunen izan zen, bere emaztea eta onen neba Santi eta honen bi alabak, Itziar eta Elbirarekin, onek "Santa Gema"ren erlikiei buruz liburu bat du eskuetan.

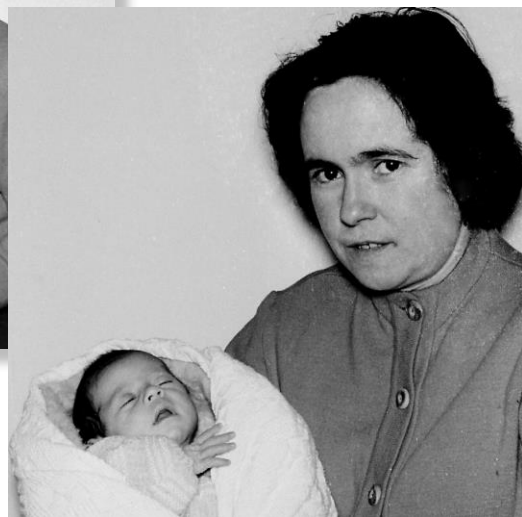
Arantzazun ere izan zen, emen bere seme Kepa, bi alabak Agurtzane eta Ane eta lagun bat, Santi eta Elbirarekin ere.

1960go otsailak 25ean
7na, Eneko
etorri zan.

2020go urtarrilak 20an zendu zen.

1961an **Kepa**, bere seme gazteena **Uxue Ortiz de Zaraterekin** ezkondu zen. Bera izan zen aitajauna.

1962an beste semea **Josu**, **Miren Larrañagarekin** ezkondu zen.

1962an ere **Ane**, alaba zaharrena ere ezkondu zen **Joxe Mari Urkizurekin**. Bertan etzen izan Joseba, jadanik bere osasuna beerantz zihoan.

1962/07/27 **Gentzane** Zinkunegi Ortiz de Zarate, 8garren bilobaren jaiotza

1962/09/30ean **Amaia** Zinkunegi Larrañaga 9 garrena

1963/08/07 **Onintze** Zinkunegi Arzelus, 10 garrena

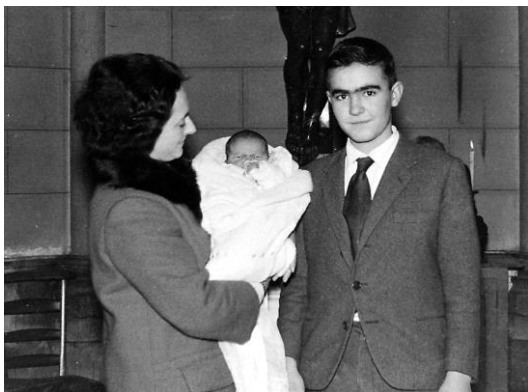
1963/10/10 **Ibon** Zinkunegi Ortiz de Zarate, 11 garren biloba Joseba bera bizirik zela jaiotako azkenekoa.

Bera hil ondoren beste 4 biloba jaio ziren, hauek aitona etzuten ezagutu baina amona Martzelina bai.
1964/1/16an **Mikel** Zinkunegi Larrañaga

1964/12/18an **Itxarone**

1967/07/31an **Iñaki** Zinkunegi Larrañaga

1970/03/12 **Maidier** Zinkunegi Ortiz de Zarate, azken biloba jaio zan eta 2002/10/21 zendu zan.

1963an Zarautzen, "Mundo Mejor" ahuzoko etxean.

1964-01-09 an ZENDU ZEN

Azken denboraldia osasunez nahiko makal, orduan esaten zutenez "demencia senil" zeukan eta 1964go urtarrilaren 9an Zarautzko etxean hil zen.

Hiletetan jendetza izan zen, garai batean, naiz eta ez izan beren pentsaerakoak, nolabait, bere euskeraren aldeko lana txalotu zuten.

Horrela zio **Sebastián Vasco**, La voz de España, La Gaceta del Norte eta Zeruko Argian:

1964ko urtarrilaren 11 de enero de 1964

SEBASTIÁN LOCAL

COSAS DE LA CIUDAD

SIRIMIRI

Pues, ¿qué les vamos a decir? Suma y sigue. Para unos, ayer hacía más frío que los días anteriores; para otros, menos; y es que esto del frío y el calor es algo puramente personal y nada más; se siente, y eso es todo. Poco, mucho o nada y allá cada quisque con su sensibilidad. Dejando esto de lado, vamos a permitirnos mirar al tiempo a cierta distancia; a lo largo de todo el mes dominarán las temperaturas bajas, con nieblas matinales, y serán raros los días lluviosos, menudeando los soleados. ¿Qué les parece?

En Zarautz, donde residía y durante muchos años ejerció su profesión, ha muerto el doctor José Cincunegui, destacada personalidad de las letras euzkeras, en las que su excesiva modestia no le permitió brillar con la brillantez a que su intensa y extensa labor literaria le daba perfecto derecho. Cultivó la lengua vascongada con pleno dominio y rigor de auténtico maestro. Sus obras y artículos son el testimonio de una vida consagrada con amor y maestría al vascuence y su traducción de "El criterio", de Balmes, quedará como ejemplo de fidelidad y exactitud en el difícil empeño. Era académico correspondiente de la Academia de la Lengua Vasca; pero sobre todos estos valores, la figura del ilustre escritor euskeldun, hemos de resaltar su hombría de bien, su sencillez y su bondad. Católico práctico ejemplar, ha dejado el mundo calladamente, como vivió, y en la paz de los justos.

Parece que todavía no es un hecho la puesta en marcha referente a la nueva calzada de la Alameda de Calvo Sotelo, destinada a parada de trolebuses, porque se estudia la conveniencia de que, puestos a hacer algo, tal vez fuera mejor hacerlo todo: es decir, la

Hace 25 años

MIÉRCOLES, 11 DE ENERO DE 1939

En una victoriosa jornada, las tropas nacionales rompieron las líneas de defensa, muy fortificadas, que tenían las fuerzas rojas, a la izquierda del Ebro. Tomaron los pueblos de Mafet, Solivella, Gratallops, Mora la Nueva, Bellpuig, Molá y el importantísimo centro de Montblanch. Las vanguardias nacionales se encontraban ya a 25 kilómetros de Tarragona. Era elevadísimo el número de irruetos que tuvieron en este día las tropas marxistas y el de prisioneros capturados por los nacionales, cuyo recuento, a la hora de dar el parte, estaba sin terminar. Asimismo la cantidad de material cogido era enorme, figurando en ella cuatro locomotoras. La aviación nacional bombardeó, intensa-

LA VOZ DE ESPAÑA — 10-1-1904

Muerte del Dr. Cincunegui

Al fallecimiento del doctor Justo Gárate, del que dábamos cuenta ayer, tenemos hoy que añadir el del doctor José Cincunegui, ocurrido en Zarauz. Don José Cincunegui, natural de Régil, académico correspondiente de la Academia de la Lengua Vasca, escritor con abundante bibliografía en la lengua vernácula; acaba de fallecer en Zarauz.

Al doctor Cincunegui debemos, entre otros trabajos, la traducción al vascuence de "El criterio", de Balmes, labor aparecida en la revista "Euskal-Esnalea". Sus obras están en su mayoría publicadas por esta entidad, de la que fue destacado conferenciante. Su labor como articulista es también notable. Descanse en paz el doctor Cincunegui.

LA GACETA D

Fallece el doctor Cincunegui

ZARAUZ (Guipúzcoa). — Ha fallecido el doctor don José Cincunegui. Era natural de Régil, de esta provincia, y académico correspondiente de la Academia de Lengua Vasca. Tradujo al vascuence la obra de Balmes "El criterio". Fue también destacado conferenciante y articulista. A las honras fúnebres por el finado acudió un inmenso gentío.

ARGIA

ZERUKO

*** 1964 - libelza 19 - ASTEKARIA - XXVII garren urtea - 47 garren Zenbakia ***

ZINKUNEGI'TAR JOSE OSAGILLEA

Zarautz'en bere aspaldiko etxean, il zaigu Zinkunegi'tar Jose, sendagille aipatua. Euskaltzain au, urtez betea joan da; baiña ala ere, min bizia utziko du Euskaltzale guzien artean (G. B.).

Errexil'en jaioa zan euskaltzale au. Erri onek, euskaltzale iturria sortu digu urte auetan. Bazarri ta Maria Dolores Agirre, erri artan jaioak ere, oso ezagunak ditugu. Andik etorri zan, ba, gure Zinkunegi yayoa. Beré lan ugarian, ba-du liburu bat, Balmes'en «El Criterio», ain zeats euskerara itzulia. Lan orrek lendik aitatua zan Zinkunegi jauna, euskaldunen artean oso gora jaso zuan.

Euskal - Esnalea aldizkarian, makiña bat idaz-lan agertarazi zuan gure errezildar jatorrak.

Gure burua oker ezpadago, zenbakizti bat, Aritmetika bat ere, idatzi zigun euskal-ikastoletarako.

Bere urteen pixuak eraman du gure artetik. Aspaldi ontan oso eroria zegoen osasun-alde-tik; eta ezin zezakean lengo bizi-tasunean iraun. Ala ta guztiz ere, bere eriotzaren lainoak, beltzez jantziko du euskaldunen biotza.

Aren seme Andoni ta beste senitarte guziari, bijoakie gure naigabe-agurra. Eta gure gazteei, len baiño biziago deadar egin bear diegu, joaten ari zaizkigunen utsuneak betetzen saia ditezela.

Jaunak bere pakean artuko zuan onezkero. Barru-barrutik opa diogu, zeruan gerta dedilla!

Donibane Garaziko etxean, bere tristura nabaria da argazki hauetan, 1946-47an bihotzekoak jota gaixorik zegoen garaian, Zarautzera itzuli aurretik.

Jaiotzako ehungarren urtean AIA

Ezin dugu esan berak hain ugari egindako lanak ondoren ekarri dizkion omenaldiak hain ugariak izan direnik, lehenengoa **1986go azaroan 22an aurkitu dut, bere jaiotzako ehun garren urtea** bete zenean egin zioten Errezilen, bere jaioterrian, 22 urte luze pasa ziren bera hil zenetik.

Bertan aita Santi Onaindiak eman zuen hitzaldiaren berri daukagu, horrela hasten da:

Jaun andreok

Negu naiz uda, urtean zear beti, alai ta eder dugun Errexil'en gagoz, bertoko gizaseme argi bat goretsi ta omendu nairik.

Errexil'ek, lur onak bezela, gizon eta emakume asko eman ditu, jakituriz ta egite arrigarriz ospe aundikoek izan diranak. Azken urteotakoak besterik ez aitatzeko, eta oraintxe gogoratzen zaizkidanak, or Basarri bertsolaria, or Tomas Agirre eta beronen arreba Dolores euskal idazleak, or Uzkudun, or karmeldar Aginagaldetarrak, or gure Jose Zinkunegi omendu nai duguna ta beronen anai Aita Bias karmeldarra, ainbat urtetan India'n mixiolari izana. Eta olantxe beste ainbat eta ainbat.

Jose Indalezio Zinkunegi

Neure «Euskal Literatura»-n onela idatzi nuen nik, gizaseme onen fitxa egiten astean: «Sendalari ta euskaltzale. Eredu bikaina ikusi ta ikasi nai duenarentzat. Bi arlotan langille aintzagarri. Barnean zuena egitez adierazten alegindu zitzaigun, bere bizitza osoan. Gizaseme jatorra, euskaldun fededun. Zarata aundirik atera ez arren, Zarautz'en zeukan bere txokotik, mediku ta euskal idazle bezala etengabeko lana egin ziguna».

Errexil'en, ementxe jaio zan gure omendua, 1886-ko jorraillaren 29'an. Valladolid'en ikasi eban mediku karrera, eta ikasketak amaituta laster Zarautz'en jarri zen osakidetza lanean. 1914'an ezkondu zan Aia'ko alaba zan Marzelina Zabala'rekin: zazpi seme-alaba izan zituzten, bost mutil eta bi neska.

Zintzo agertu izan zan beti bere lanbidean. Orrez gainera, ba-zitun bere zaletasunak: irakurle porrokatua genuen, liburutegi ederra zeukalarik. Guraso ta kristau bezala noiz-nai ta nun-nai eman zuen ikasbide ezin-obeia. Jakintsu zanez, maite zuen ixiltasuna, eta pentsatzea. Berezko bait du gizonak gauzak barnez, muin-muiñetik zer diran ezagutu nai izatea. 1964'an il zan.

...

eta Josebak 1924ko hitzaldi batean esandakoak gogoratuz bukatu zuen hitzaldia:

...

Kirolan artean ez du futbola bakarrik aipatzen: lasterketa, txirrindularitza, pelota, igeriketa, mendi zaletasuna ta abar. Gaur, ordutik ona sartuta beste kirol batzuk ere ezagutzen ditugu Euzkadi'n. Auetatik, zeintzuk ote dira onenak? Gorputzari, bere atal guztietan, igikun edo mugimendu geien dakazkienak. Gorputzari lan eragin bear zaio. Eta ain zuzen gorputzari ta animari dagokien lanari buruz amaitzen du bere itzaldia.

Gorputzaz onela dio: Lana osasungarria da, osasunarentzako bear-bearrezkoa; lanean billatu bear degu beraz lenengo gorputzak bear duan igikuna, eta kirolelan eta beste soiñekaldietan igikunoten osagarria, soñatal guztiak artu dezaten igikunen onura. Malla orixe ta besterik ez dagokie kirolai; or ongi daude; or goralgarriak eta osasungarriak dira; ortik beste batera aldatu ezker, ez ta ez».

Eta animeari buruz, onela: «Gorputz-atalak bezelaxe gogoalmenak ere beren igikunak beren kirolak bear dituzte; adimena ere erabiltzeko, lan egiteko eman zaigu; kiroleaz eta jolazeaz baño zerbait geiagoz itzegin eta arazotu bear du gizonak. Izparringietako kirol-atala baño zerbait geiagoz irakurri bear du adimendunak. Luzaro geldo dagoan gorputz-atala igartu egiten dan bezelaxe, lanik egiten ez duen adimena ere illundu eta itzali egiten da. Eta argi au itzaltzen ba-zaigu, zer alde eukiko degu abereekin?»

Amaituz, emen J. Zinkunegi'ren bi itzaldien mamia. Min ematen zion biotz barruan eusko endaren ondatzeak. Eta nolabait ondatze oni euskara jarri nairik, azaldu zigun bere iritziak, eskatzen ziona, sakon eta eder-ki azaldu ere. Onak dioskunez jakintsua zan, eta ba-zekian nola adierazi euskeraz barruan zekarrena. Nire eritziz, bada, merezi ditu gure txalo beroak.

Aita Onaindia

[Aurkibidea](#)

EUSKERAZAINTZAK PLAKA BERE JAIOTETXEAN

Errezilgo bailara

Errezil

Andoni bere aitaren jaiotetxearen aurrean 1967an

Euskerazaintzak ezarritako plaka 1986an

Euskerazaintzak plaka bat ezarri zion "arkaitz aundi" bere jaiotetxean, egun berean.

EL DIARIO VASCO
Jueves, 20 de noviembre de 1986

Mendeurreneko omenaldia Zinkunegi'ri Errezil'en

Errezil'en jaio zan Zinkunegi Arruti'ar Indalezio jaun, ain zuzan ere 1985'go jorrialaren 29'an. Joan zan urtean egin bearreko zan, be-raz, omenaldia, bañia... ihorik ez zuan iholako goratzarenik antolatu. Liburutetan oker bai-dego jaiotutsea, gurten egitekotan utzi ote zuten zen-bait erakunde ta elkarte? Aurten ere ordea...

Ebar'ko gazte batek, Gorritxategi'ar Eusebio'k errotu zuan arazo ta ortatik asi gñan antoleketan, urtebeste berandugo ba da ere. Onela gauzak, Euskerazaintza'k eratu du omenaldia Errezil'en.

Sendagin edo osalari Zarautz'en

Sendakintza ikasi, zuan gaitzetan eta bere bizitze osotan orixe izan zan bera lenbidea. Ain zuzan ere Zarautz'en egin zuan lan ori urte luzez. Eta 1964'an il zan itas-ertzeako uri poltean.

Begirune ta itzalik agertu diote zarautzarak gizon aundi oni, Zerbaitegaitik daukate kale bat berari eskieñita, Zinkunegi kalea ain zuzan.

Euskal-idazle trebea

Gudaldia baño leen bazituan zen-bait itzaldi ta idatzi bere lenbideko gaiari eskieñiak. Adibidez auek: «Yon'ek edaria zergatik utzi zuan?», «Ugorkeriaren (alkoole) aurkako irakaskintza», «Osasun-bidearen amarkuna», «Uma erretzailleak», «Osasunaren amar agindua», «Ugorra edo alkoola», «Eari ugordunari buruz amar iritzi», «Aurren osasun ona adierazten duten aztarnak», «Fate-edietari buruz esakun yakingarriak»...

Beste bat oso mamitua, onako au: «Kirolak, ongile ala kaltegarri?». Euskerazaitze trebea agertu zan bere lanetan. Bañia janzte bizia ta asmetzaila egokia ere. Gei-gi lirake emen aipatzeko.

«Iritzidea»

Zinkunegi errezilidarrak burutu zuan lanik zailena, bikaiñena ta txalotuna, Balmes filosofariaren «El Criterio» liburu mamitu ta jakingarria, euskeratutik argitaratzea egin zuan: «Iritzidea». Euskal Esnalea aldizkarian atera zuan zetika, 1918'an asita.

Gogotea sakon eta gutzit zigamirako biltu zituan Balmes kataluniar- rakk bere liburuan: egieren balioa ta garrantzia, egieren billa ibilli bear dugula, bañia ariskuak gaindituz. Egia aurkitzeko ta era zuzenean gauzak epaitzeko bidean, itzu-nutil egokia da liburu au, lagungarri ona.

Orixe euskeratu zuan Zinkunegi goragarriek, neke ta buruaste as-koren zailtasunez ikaratu gabe. Euskeraz garti-gartia derabil, itz bakoitza euskeraz landuta ematen bai-du-gu, erdalkerarik eta arrotzeririk bazter-tuta. Ulertzeko erraza ez da, bai-ña astiro ta gogotsu artu ezker, euskeraz dskianek eta Filosofoi-bideetan apur bat ibilli danak, uier lezake, mesede aundiz uieru ero.

Altube'ar Xeber jakintsuak bere ERDERISMOS liburu bikaiñean bein baño geigotan aipatzen du Zinkunegi'k egindako itzulpen au, era eradugarrian aipatu ere.

Omenaldi-egunetik aurrera salgai izango da IRIZPIDEA, liburu egitiik.

Omenaldia Errezil'en

Azilleren 22'an, larunbatez, izan-go da omenaldia Errezil'en.

11,30'etan, meza izango da Martin Dónece eliza bikaiñean.

Ondoren itzaldik, elizan bertan, galek eta izlariak onela dirala:

-IRIZPIDEA, mamia ta euskerai-pena: Akesolo'ar Lino jaunak.

-Beste euskeralpen-eta idaztik: Onaindia'ar Xanti jaunak.

13'etan: Jaiotzetxean OROITARRIA agertzea.

14'etan: Bazkeria izango da LETE jaiotzetxean, bakoitzeko 2.200 peza.

Lagunarteko bazkeria nai duanak, izan eman dezala Jaiotze berera, 812887 urrutizifera deituta.

EUSKERAZAINTZA'k antolatu du omenaldi au ta dei egiten dei euskaltzalei bertara ager daitezten.

GAZTAÑAGA'ar Jesus'ek

16 DELA

A. ZUBIKARAI

ZINKUNEGI

ASTE buruan, Errezil'en, omenaldi bat eskieñiko dau-tse bertako seme argi izan zan Jose Indalezio Zinkunegi Arruti'ri.

Omenaldia Euskerazaintzaren aitatasunean ospatuko da.

Errezil, Ermio azpiko erri txiki dala, gizon ospetsu askoren jaiotet-ria dala esan bearreko da. Erri-ki-roletakook ezagun dirala, bai eleiz-gizon eta misiolari, bai musikolari eta bai euskeran arduratu diran beste ainbatena. Onen artean do-gu Jose Zinkunegi zana.

Eun urte dira artzen jalo zala. Origitik omenaldi, gogorapen edo ezagutu eraztea.

Soñtez andi zan, luze. Bizibidez osagille, mediku.

Zeregin orretan asti eta 1964 urtean il arte Zarautz'eko osalaritza bere ardurako izan zan.

Gizon kezakatu eta arduratsua izan zan zeregin orretan. Batez be gazteen osasun eta sendotasunari buruz alegintzen zan. Sekula aitza-kirik ipini ez ortaz berba egitera edonora deituta be. Erri askotan ibili zan itzaldik emoten. Bere gairik ziurruak, beti ere, Euskale-rriko osasuna gaitzen ebenak. Ala alkoohkeraren aurkakook, berak euskeraz garbitzale zalako eta al ebala erdal itzik erabilten ez ebalo, alkoohkeri ordez ugorkondua berba erabilten eban.

Idatzi be egin eban ortaz. «E-dari ugordunari buruz amar iritzi» izeneko lan bat, oraindik argitaratze-ko da. «Osasunaren amar agindua», au be oraindik itzilikko paperen artean. Bai eta «Jan-edunari buruz esakun jakin-garriak», «Aurren osasun ona adie-ratzen duten aztarnak» eta antze-rako beste ainbat lan.

Bere euskal lana, berak sortu-koa baño beste izkuntzetatik au-keratutako lanen itzulpenetan uga-riago ezagutzen da, itzulpenetan. Oniaz Aita Santi Onaindiak au idatzi eban: «Egumeroko zeregiñak bete ondoren, astia artzen ebala, nekeari lasaitasun aldia emoteko, zerbait irakurri eta idazten. Orta-rako, diño, giza-barrena pizkat ezagutu ezker, egokia eta erre-zena, itzultzaille lana egitea dala. Zinkunegi'k, diño berak, ba dau-kaz bere buruz idatzitako lanak, bañia batez be itzultzaille lana izan zan berea.

Orrelako lan asko argitaratu zit-ten denporako aldizkari eta egun-kerietan, bañia beste asko laga edo geratu jokoan, orretarako be-ta barik.

Zinkunegi'k lan zailak egitea maile eban, orretan agertzen dala-ko bakoitzaren gaitasuna eta Bal-mes filosofariaren «El Criterio» euskeratu eban, «Iritzidea» izenez.

Esan bearreko da ortik lortu ebala entzute eta ospirik geina.

Osagilletza amaitu eta laster egin eutsan lan orretan, jendeari erakutsi natrik euskerak, beste iz-kuntzak lez, gauza zailak, gaitzak eta sakonak ere erabilteko gaitasu-na dauala.

Origitik dator oraingo omenal-dia, bere jaiotzako eugarren urtea ospatuten dan urte onetan.

GURE ARTEAN.

NERE BORDATXOTIK

Por Basarri

D. Jose Zinkunegi

D. Jose Zinkunegi Errezil'en jaioa zan, lerro auk idazten dituna bezelaxe, Juan dan larunbatean, euskaltzale mardotxo bat an biltu gñan Ermio'ran magalean, Euskerazaintzaren delari erantzunez. Otz egiten zunik ez det esango, bañia bai kosta-errietan baño prekkura aundiago nabaitzen zala.

Zer zio edo motibo izan zan gure Errezil'en biltzeko? Auxe adieraztera natorkizu, irakurle.

Eun urte igaroak dira D. Jose Zinkunegi jaio zanetik.

Beste izan orain zan?, galdia lezake bat baño geigok. Gazte landeak, batez ere.

D. Jose Zinkunegi sendagillea (meikua) zan ogibidez. Gai-kon serbitzuan igaro zun urte pilla aundi bat.

Amar sende izan gñan gu, ta zortzi bizi gera oraindik. Amerretatik bost Errezil'en jaiokak. Azken bostak, Zarautz'en.

Ni munduratu nintzan denboran, Aia'ko sendagillea zan Zinkunegi.

Andik juten zan ni jaio nintzan «Granada» baserrira, dei egiten zitzaion bakoitzean. Ama zanaren erdialdi guztietan an zan D. Jose, egin bear ziran lanak egiten.

Gero Zarautz'era aldatu zan, eta urte askoan izan zan bertako sendagilea.

Bertzeala, euskaltzalea ta elizkoiia zan D. Jose.

Beste ainbat lan aipagarrien artean, «El Criterio de Balmas», katalan filosofo aundiaren obra euskeratu zun.

Oso mendeaun zuz euskeraz Zinkunegi'k, eta aren joskera, batez ere, zoragarria zan.

«Erderismos» izeneko bere liburu entzutsuan, eredu ta ixpilulu bezela jartzen du Seber Altube'k Zinkunegi, joskerari (sintaxis) dagokionez.

Meza nagusi bikain baten ondoren, Errezil'go eliz nagusian, bi gizon, bi jakitun, mintzatu ziran Zinkunegi'ri buruz: Aita Onaindia ta Aita Akesolo karmeldarrak. Garbi erakutsi ziguten nolako zan Zinkunegi'ren idazle maila, noiz eta nun argitaratu zitun bere lan bikaiñak eta abar.

Ongi ere ongi letorke itzaldi siek nunbait argitaratzea, jendeak Zinkunegi'ren berri izan dezan. Aitatu ere ezpaita egiten gure egunetan.

Nolako zan Zinkunegi'ren euskeraz? Artean gaztea zelarik eta sabindar sutsua, maixuaren bidetik jo zun. Garbitzalea zan gure erretildar idazlea, denbora artoko idazlerik geienak ziran bezelaxe. Gai astun eta sakonak basteik, filosofo gaiak oi diran bezela, ta izkera garbiegia basteik, birrik bereganatu al izateko. Aren lanak irakurle asko ez izateko ez da aritzeko. Beste izkuntzetan ere berdin gertatzen da. Gai batzuk ba-dira gutxi batzuk bakarrnik eskertzen eta baloratzen dituztenak.

Gutxi oiek, gizon ikasiak izaten dira; asko estudiantu-ko gizonak, alegia. Euskeraz pentsatuta idazten zan Zinkunegi'k, Errezil'go semea zelarik, eta argatik zan ain goragailerra itzak ondo josteko ta uztartzeko zun brebe-tasuna. Joskera, esan nai nuke. Danok degu zer ikasi arengandik.

40 DELA

Jose Indalezio Zinkunegi idazleari omenaldia gaur

M. A.

Jose Indalezio Zinkunegi Arruti idazleari omenaldia egingo zaio gaur Errezilen, Euskerazaintzaren eskutik. Goizeko 11,30etako mezarekin hasiko da goratzarrea. Ondoren, Lino Akesolo eta Xanti Onaindia mintzabuko dira. Ordubatean, oroitaria bistarabuko da haren jaiotzetxean. Eta ordubetan lagu-narteko bazkeria egingo le-tea jaiotzetxean.

Jose Indalezio Errezilen jaio zen 1885ean. Jaiotutza liburutetan gaitzi agertzen delako ez zitzaion izan egin omenaldirik. Zarauzko mediku zela hil zen 1964ean.

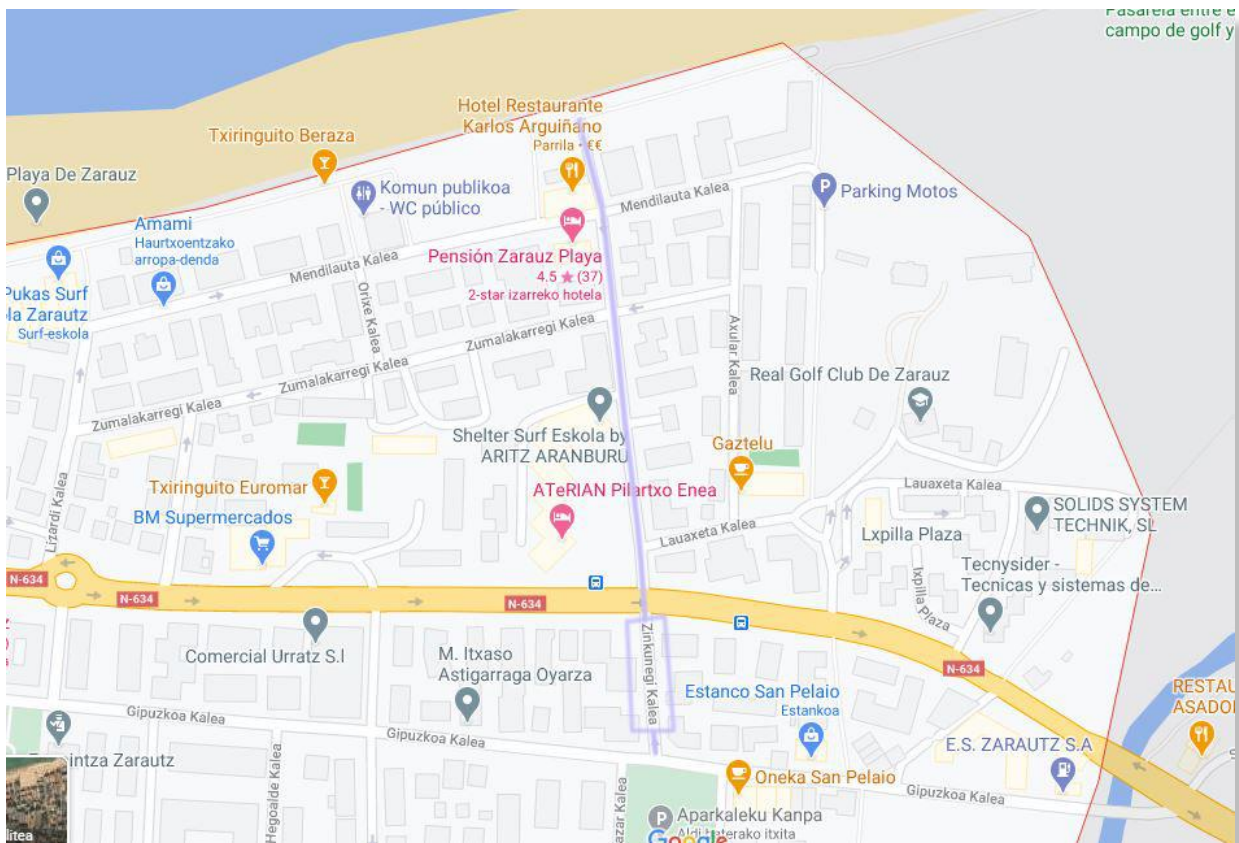
Hitzaldi eta idazterik eskalini zuen medikuntza be-hin baino gehiagotan: Alko-holkeriaz, Osasunaz, janari-edariak eta abarretaz. Berea da «Kirolak, ongile ala kaltegarri?» ere.

Hala ere, burutu zuan lan-ik zailena eta bikaiñena Balmes filosofoaren «El Criterio» euskeratzea izan zen. Euskal Esnalea aldizkarian argitaratu zuan 1918an «Iritzidea» izenez. Sebero Altube'k erduztat jartzen du «Erderismos» liburuan Zinkunegi errezilidarraren euskeraz.

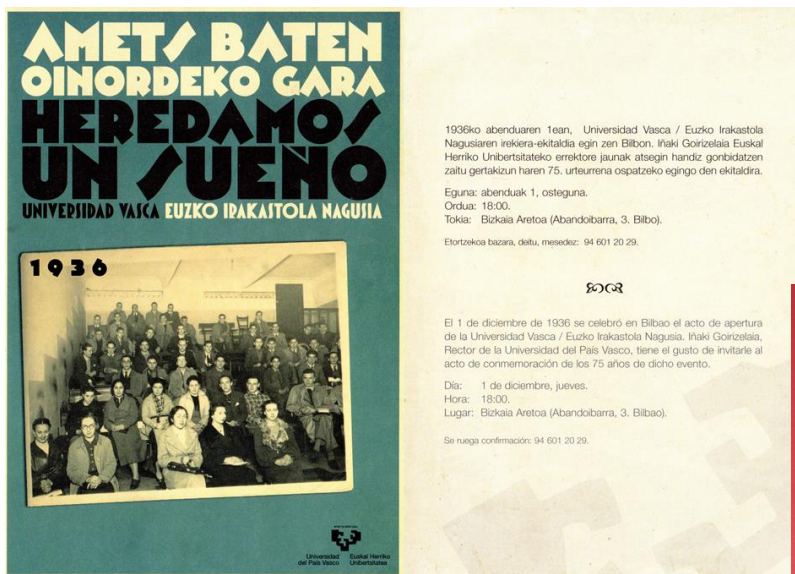
ZARAUTZEN KALEAREN IZENA

Bere bizia gehien bat eman zuen herrian kale bateri bere abizena eman zioten, Gipuzkoa Kaletik hondartzara dioanari, Argiñanoren hotelean du bukaera.

EHUK 75 urte - 2011/12an Omenaldiak Bilbo, Donostian eta Gasteizen

Bilbon, 2011go azaroaren 24an eta Donostian 2012go otsailaren 1ean, Jesus Mari Makazagak eman zituen

hitzaldiak.

Hau izan zen egitaraua Donostian (Erderaz eta euskeraz):

Paulí Dávila (Catedrático de Historia de la Educación de la UPV/EHU): "La Universidad Vasca, la facultad de medicina y la escuela de enfermería 1936-37"

Jesus Mari Makazaga (UPV/EHU Euskara zerbitzueta Zuzendariak): "Jose Zinkunegiren sendakintz-euzkera-ren oinordeko gara".

BILBOKO UNIBERTSITATEA

1977go urriaren 6an, 77-78 ikasturtearen hasieran, sendiari bidalitako gutun baten bidez eskertu zioten Unibertsitate honen Sortzaile eran emandako zerbitzuak 1936an.

UNIVERSIDAD DE BILBAO
EL RECTOR

RAMON MARTIN MATEO Rector de la Universidad de Bilbao,
POR CUANTO,

el Dr. D. JOSE ZINKUNEGUI, titular que fue de la disciplina de "EUSKERA MEDICO", de vocación universitaria, bien probada y excelente cultivador de su especialidad científica.

POR CUANTO,
en épocas difíciles contribuyó decisivamente a la promoción de la Universidad Vasca, cuyas efemérides celebramos en el Acto de Apertura de Curso 1977-1978.

LAMENTANDO profundamente que, aunque en espíritu le tengamos todos bien presente, no pueda encontrarse entre nosotros.

QUIERO DEJAR TESTIMONIO, en nombre de la Universidad de nuestro agradecimiento por sus valiosos Servicios como Fundador de esta Institución.

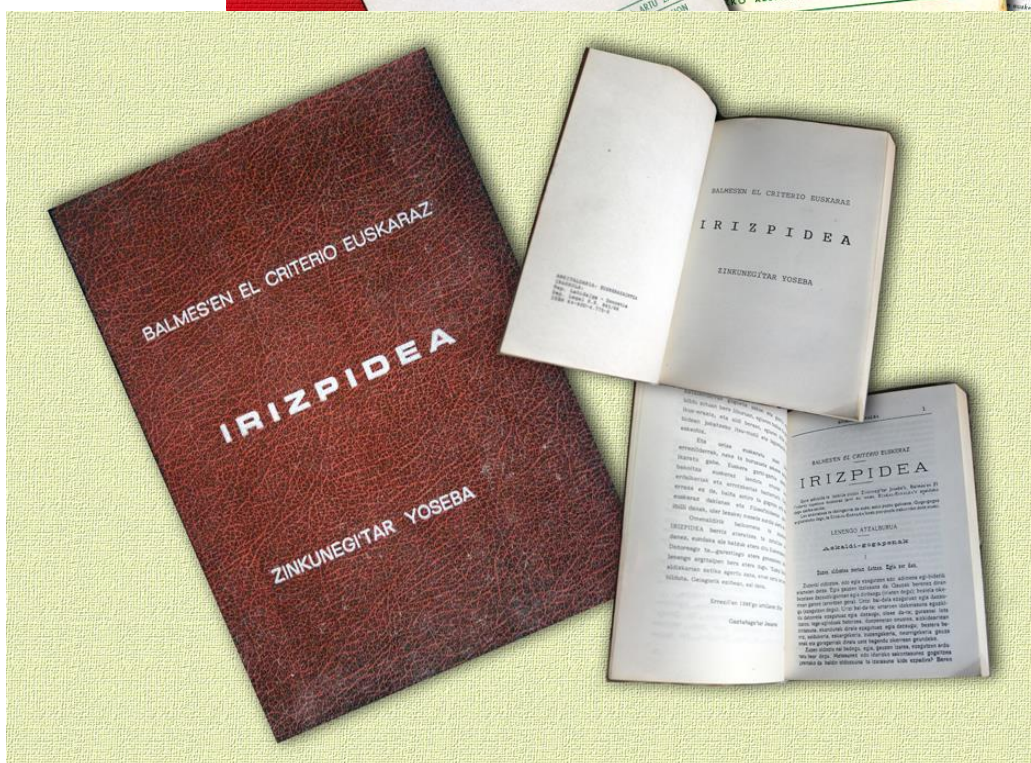
Bilbao, 6 de octubre de 1.977

**BERAK GORDETAKO
PAPERAK,
OROIGARRIAK,
BESTE LAN BATZUEK
ETAB.**

Abesti eta olerkien letrak gordetzen zituen. Pilatxo bat aurkitu dituz berak gordetako paperen artean.

Liburuan agertzen ez diran beste lan batzuek:

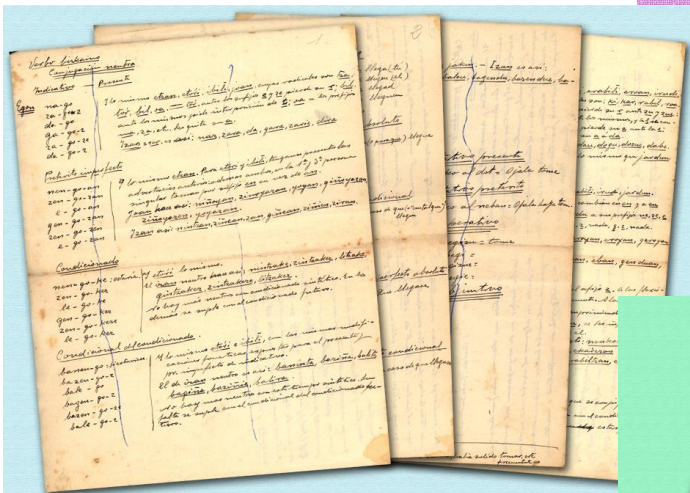
Gramatikari buruz zirriborro pilatxo bat ere aurkitu dugu.

Ondoan dugu aditzak, Frantsez-euzkera adibide bat.

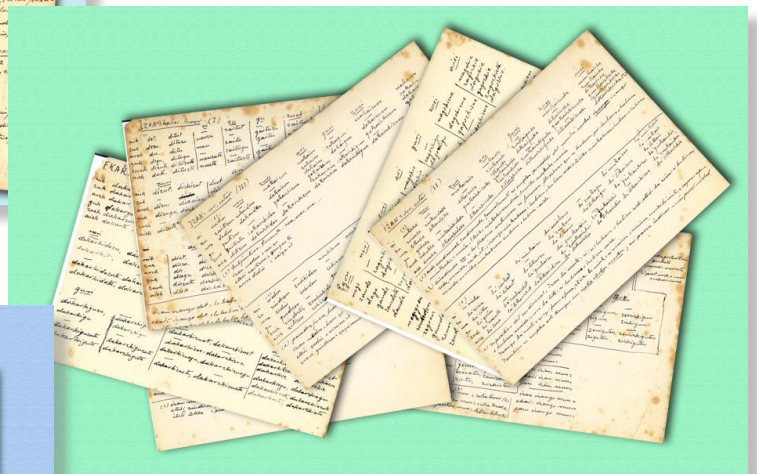

CONCEPTO DE GRAMÁTICA

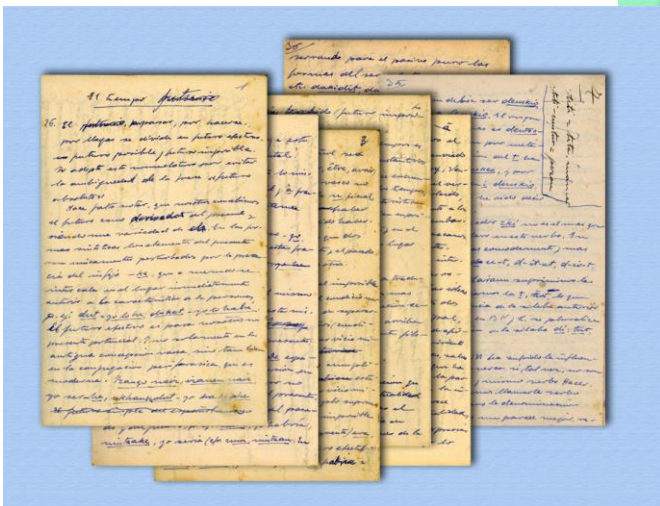
“Gramatika” kontzeptuari, Konjugazioei etab. buruz, erdaraz egindako lantxo batzuek dira hauek.

KONJUGAZIOAK
“Verbo Bizkaino”ri buruz

ADITZEI BURUZ

EL TIEMPO FUTURO
36 orrialdeko lana.

Euskera "ona" ala "erraxa" tzaz eztabaida ugari izan zituen bizi guztian, ba dugu 1935ean "Iñintzik" Josebari erantzundako idatzi bat (El día egunkarian izan daiteke, orriaren zati bat bakarrik dago, baina Atarmiri "El Día"n berak esandakoari buruz erantzun bat denez)

egi jaunari.-Errenderi eta Beasain, ra berak. - Biarko partiduak Oretet

ZINKUNEGI JAUNARI
Irakurri ditut, nola ez, Atarmi kirol-
zaleari zuzentzen dizkan leio idazki
guztiz atseginak Zinkunegi sendegi-
leak.
Atzo ordia ariate eta bere iri-
tizia agertu digu euskera za nola idat-
ziz biar dan esanaz.
Zinkunegi jaunak euskera gainan
zuzenak erabiltzeko deitu eta saiatu-
nataku. Danok ezagutzen digu berak
esatenko lana Pedro Mari euskertza-
ria.
Lan asko egina, euskera guztiz ondo
erabiltzen duana.
Gizon onek atzo bere asare bizi ager-
tzen digu euskera eztearen alde jo de-
gulako.
Guretzat Zinkunegi jaunak epestepe
guztiko zizona da, Euskera gainan zer esan-
nik ez.
Baño epestepe gaidu gabe uste det
gure iritzi agertu gerezakegula, bere
gogokua ez izan aften.
Guk era bat jo badugu euskera efer-
aren alde ez da badugu gure iritzi ba-
karrik.
Askori entzun da gero.
Biar bada danbateko borrogoria eman-
gogor euskeraren esan genduzian "euskera
beretarik bat idazkiz eta bat irakurrik
atzeratu egin zitala..."
Ez dakizalako.
Eta orain gure "gertakizunak".
esango SEKULAN irakurtzen ez zuten
guztiz ari zitala euskera eferat irakur-
tzen.
Era berian idazten digute Erenderi
tik.
Ara or Garbi: (SEKULAN ez zuan
idatzi euskertak! (Ez da pensatu ere!
Ezta betian jafri da idaztera.
Era neroni, ez nitzan idaztera jarfiko
izaketen egiten delan bezala ez egiteko-
lan. Ez dakizalako.
Eta orain gurea bat: (Zer da oia:
Guk gure tirotsuzian egiten deguna,
nazi ta gaitzi xamar, edo ondo ez egi-
teko bildurakin batez egitia?
Azkenik, Zinkunegi jaunak, azkenik
guztiz ez ditugu okertu bier.
Nik ez det esan ifidako modus, Ara-
ma Gori, Elizalde, Erenderi Aha, Li-
zardi, Lafamendi... EUSKERAREN atze
rapide, Ori ez.
Ondo dakit gizon jakintsu olek EUS-
KERAREN alde egin duten lana. Baño
bat da EUSKERAREN alde lan egitia
eta bestia euskera eferan sartia.
Euskera garbia bier degu. Eta nola
ez? Baño bere lekuan. Ara or "Acade-
mia de la Lengua Vasca" eta "Yakin-
tza" eta "Eusko Irakurkiz" eta beste
leku asko euskerearen alde, euskera be-
beretaren alde lan egin kezatenak. Ba-
koltza bada bere lekuan.

Gipuzko-Pelota-Batza

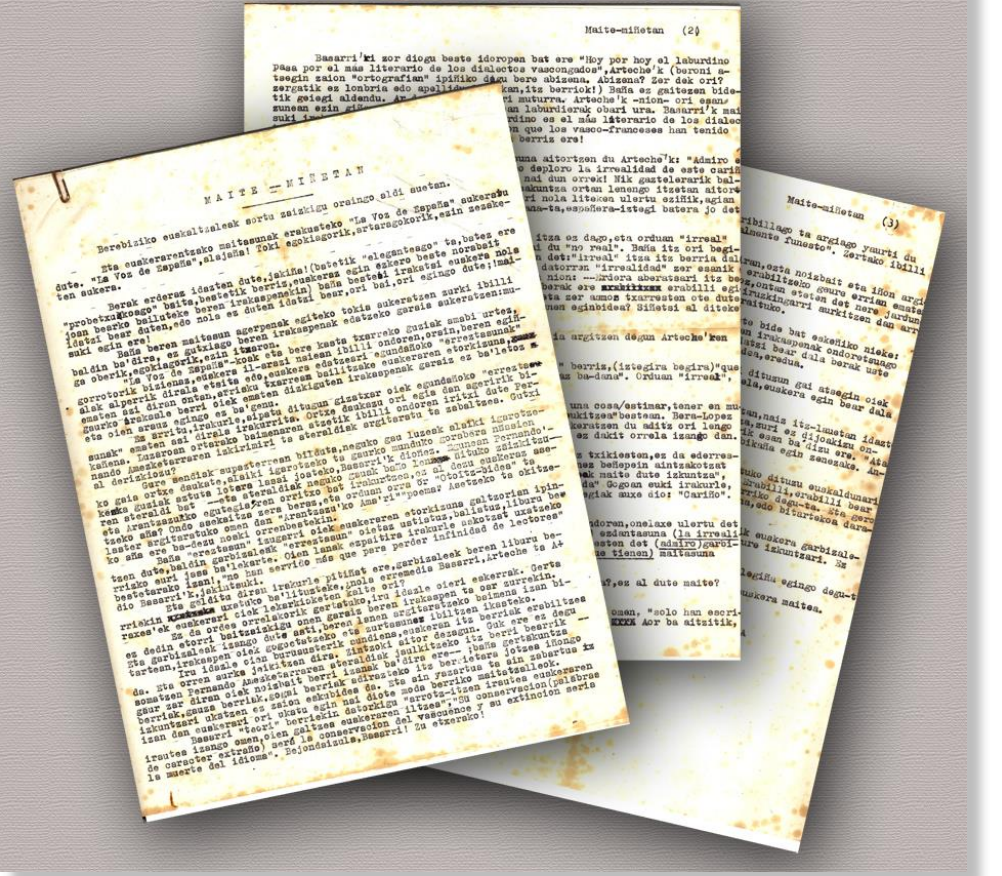
Dei egiten zale distritotako orde-
karj denari, bildu ditzen datoren
igandean MITIN ONDORRE EUS-
KO ETEA'n.
Lendakaria.
E dakit, Nik gaur era berian pena-
santzen jafaitzen det.
Zinkunegi jaunak ori egia ez dala
agertzeko "gertakizunak", "eginakin"
erantzuten digu.
Guk era "gertakizunak" erantzuten
diogu eta irakurrik jakindu go nortza-
ra jo.
Beraz "gertakizuna" da "euskera
garbiagoa asl zantetik asl zitala idaz-
leak eta irakurleak ugaltzen. Gaur ari-
bat idazle ta irakurle ez dizkiz ifioiz
izan euskertak. Geltzen dijofisa ezin ukat-
u GUK NAI DEGUN BEZIN LASTER
EZ BADA ERE".
Geltzen dijofisa idazleak eta irakur-
leak? (Zetiek ukatu?
Baño gettu dira biartzan gait? Ez,
ifioia ere ez. Eta zoneek antortzen dezuz
efu ori.
Geltzago gafera esango dituz. Idazkiz
gettu dira euskera garbiagotak? Irakur-
rik ugaltzu dira euskera bereziagotak?
Oni eman bier zulo erantzuna. Eta
guzia da epeze.
Egun otakoto batian agertzen
genduz gizon baten pena. E DIA'n agertu
ziran euskertako artikulo batzuk irakur-
kufi ez zitalako. Eta agertu ziran len-
dabizko orian... Beren egilea, euskere-
aren alde lanik gerezakegona egin di-
zan gizon bat, "Aitzol" jaunak. (Ez zi-
nyez irakurkiz!

Gipuzko-

Gipuzkoako Euz-
tzalet dei egite-
toren ordekarj b
Donostiko Euz-
tzaletko irureta
Baña ere batza
zale Kirol Batz
diot
Kirol
Baño eferari mi-
dan ezkena.
Barkatu, Zinku
det esaten. bako
zalon eran ez o-
kera danen bier
galtzen aldegun
ORERETAKO
Igarotako iraz-

Basarriekin ba ditu ere kezak euskeraren "aldeko" lanak "erdara hutsean" espainiar

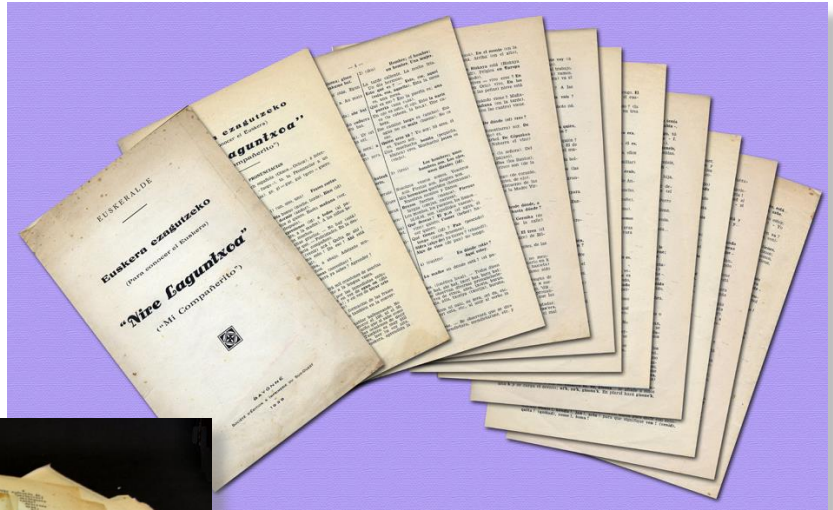
egunkari batean duen "Mi atalaya montañera"n esaten dituenak euskeraz defenda ditzan horretarako egokiagoa izan zitekean egunkariren batean. (idatzi hau ez da berea, baina bere pentsaerakoa dala esan daitekeela pentsatzen dut).

Aurkibide

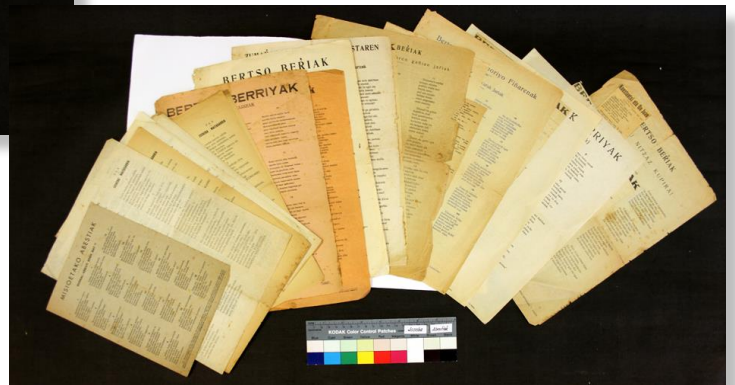
Euskera ezagutzeko «Nire Laguntxoa»

Euskera ezagutzeko Baionan 1939an argitaratutako liburutxo bat da. Berak etzuen egin, berak gordetako paperen artean zegoen eta polita irudititu zaidalako sartu dut emen.

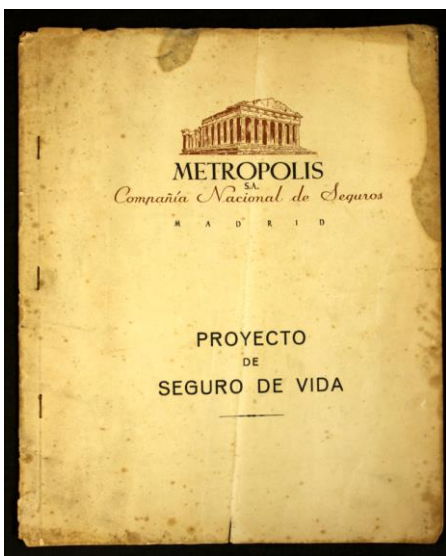
Ba daude mordoxka bat paper abesti eta bertsoz

beteta. Hauek berriztatzea beharrezkoa dute beste paper askok bezala.

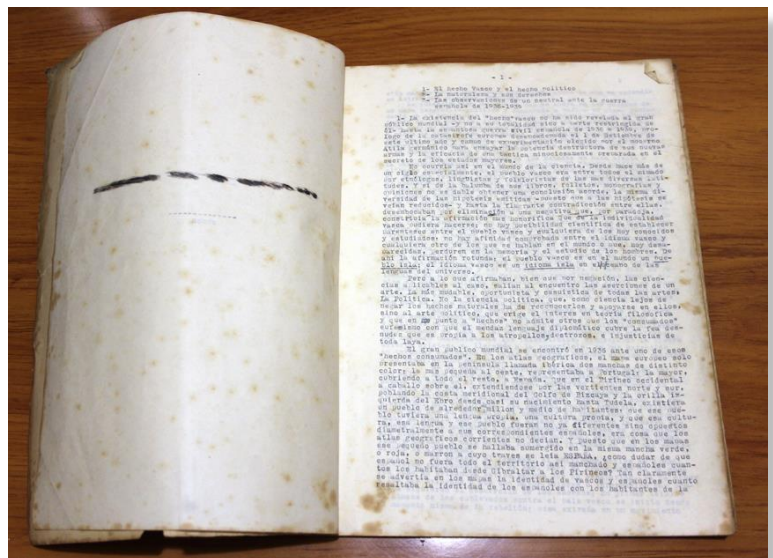

"El hecho vasco -1936-1939"

Izenburu honekin egindako lantxo hau ez da berea, bere paperen artean gordetako da ere, baina honen berezitasun handiena zera da, lana "eskutatze"ko

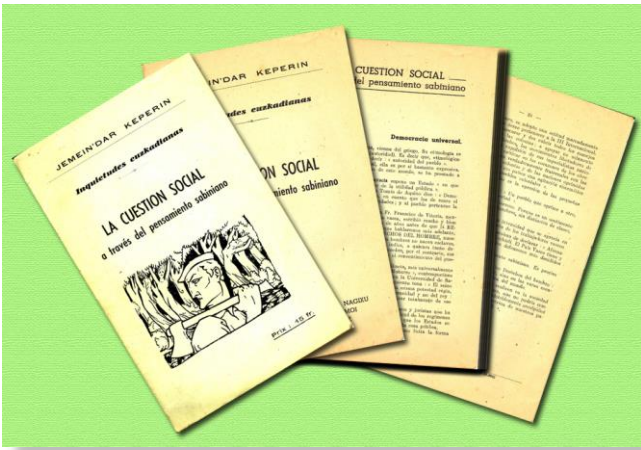

erabili zuten azala. «PROYECTO DE SEGURO DE VIDA» dion karpeta bat erabili zuten...

[Aurkibidea](#)

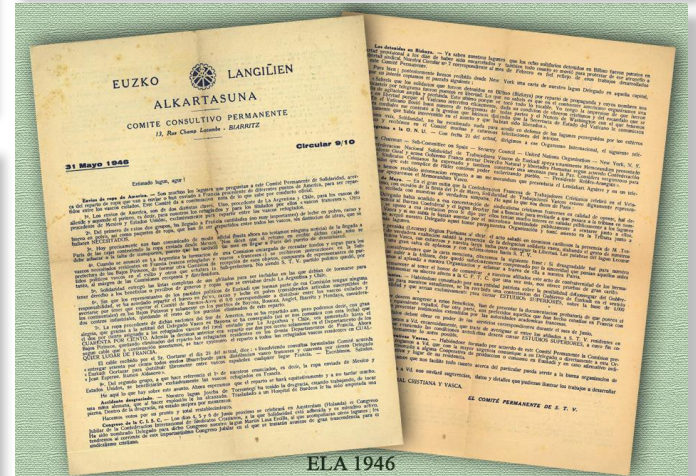
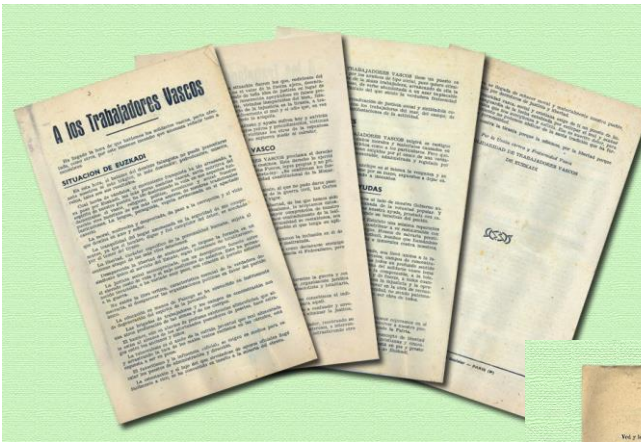
GAI SOZIALAK

Gai sozialetan ere saiatzen zen, badaude bere paperen artean gaiari buruzko liburutxoak eta panfletoak ere, adibidez

Jemein'dar Keperinen «LACUESTIÓN SOCIAL a través del pensamiento sabiniano» edo ta ELA-STVren Parisko asanbladakoak, langileeri 47an idatzi bat, Kristau Sindikatuen batzarra Amsterdamen etab.

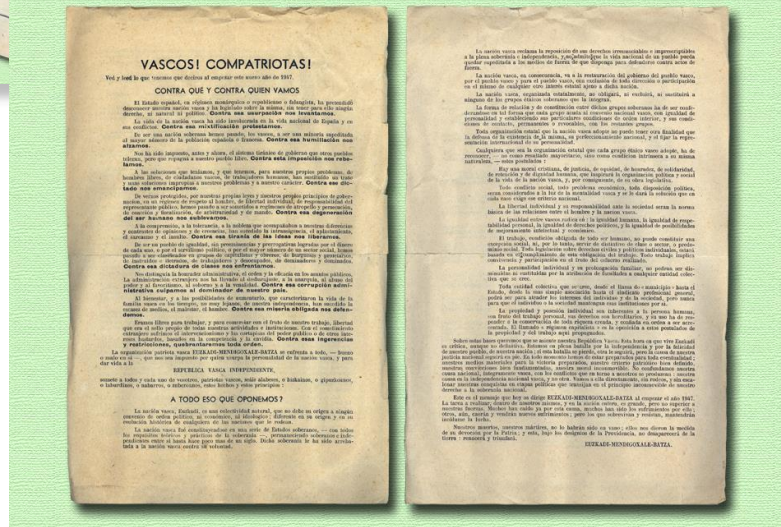

9º congreso sindicatos cristianos. Amsterdam. 1946-06

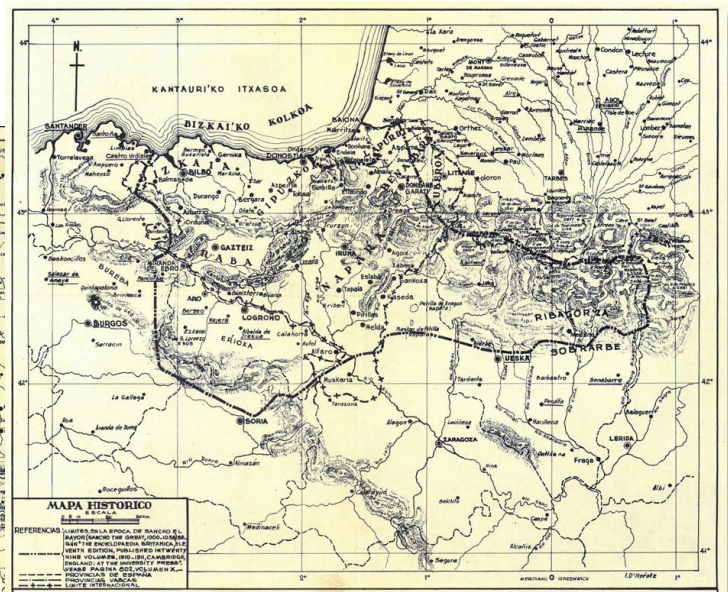
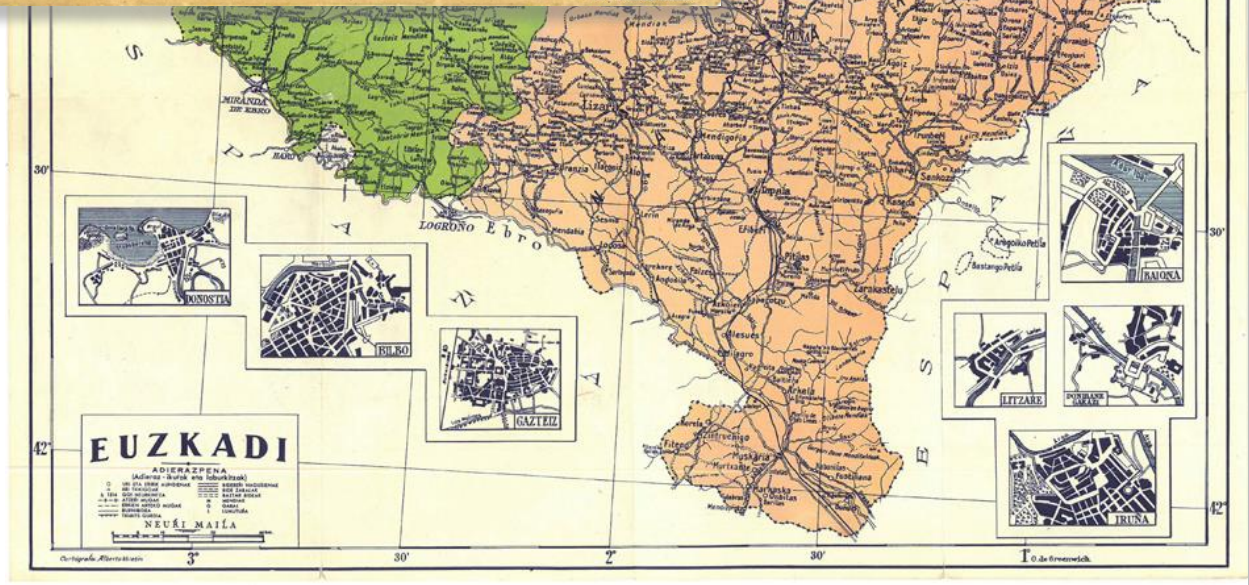
ELA 1946

Badago ere "EUKADI-MENDIGOXALE-BATZA" ren 1947ko panfleto bat.

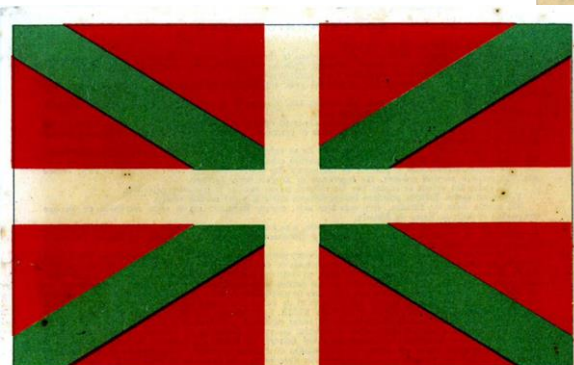

Ezin zen falta EUZKADIko mapa ere.

EUZKADI ES LA PATRIA DE LOS VASCOS

DOCTRINARIO VASCO

-La Patria de los vascos es Euzkadi.
 -La morada y hogar multiseular de los vascos la constituyen: *Araba, Gipuzkoa, Nabaia y Bizkaya*, que hoy se dicen provincias españolas, *Laburdi, Zuberoa y Benabaia* que se reputan francesas. Política- mente, son los unos ciudadanos españoles y los otros franceses.
 -Originariamente y por naturaleza, ni son los unos españoles ni los otros franceses: unos y otros son simplemente vascos.
 -Los vascos por sí solos forman una nacionalidad distinta de la española y de la francesa, clasificada y proclamada por los etnólogos como *raza isla*.
 -Los idiomas francés y español manifiestan el común origen recibido en la corrupción de la lengua latina. El idioma propio de la raza vasca es el *euzkera* o vascuence, distinto por su léxico y por su mecanismo gramatical al francés y al español.
 -Los vascos fueron los primeros ocupantes de su actual territorio, y sucedió esto muchos siglos antes que surgieran a la vida el pueblo francés y el pueblo español.
 -La organización social y política de los vascos fué determinada por sus PROPIAS LEYES, *hechas por ellos mismos para sí mismos, sin ingerencia de ningún poder extraño*.
 -No todos los vascos se regían por las mismas leyes; aunque sí por muy parecidas.
 Formaron varios Estados políticos independientes entre sí y del mundo entero.
 No fueron siete los Estados, sino más bien seis, porque Benabaia era la sexta merindad de las que componían el antiguo Reino de Nabaia.
 -Los vascos jamás renunciaron de buen grado, a su innata soberanía. Nuestro pueblo perdió la facultad de gobernarse a sí mismo: Laburdi, Zuberoa y Benabaia en el año 1789; Araba, Gipuzkoa, Nabaia y Bizkaya, medio siglo después, en 1839.
 -Las consecuencias que se han seguido a nuestro pueblo de esta pérdida de su soberanía son desastrosas y lamentabilísimas. La raza latina se halla inficionada de espíritu irreligioso, mientras que la vasca ha sido una de las más sólidamente religiosas de la tierra, en tanto que conservó su libertad. La antes viril y nobilísima raza vasca se ha visto, desde el momento en que perdió su independencia, en inminente peligro de muerte del cuerpo y del alma; quebrantados sus caracteres de nacionalidad, iba a hundirse en el abismo de la corrupción latina. El remedio contra tan mala desgracia es el de unirse los vascos todos en el amor al lema nacional *Jaun-Goikua eta Lagi-Zara*: DIOS Y LA LEY VIEJA. Quiere decir, que ha de amarse sobre todo a Dios y a su Religión, practicándola sinceramente en todas ocasiones y refiriendo a El la felicidad del pueblo vasco; que vuelvan a reunirse las Cortes de Nabaia, las Juntas Generales de Gernika, las Hermandades de Araba, las Juntas o Asambleas de Gipuzkoa, y los Bizzaies de Zuberoa y Laburdi, investidas todas de la facultad soberana de dictar sus leyes, sin intromisión de Poderes extraños; preconizando además la unión voluntaria de los seis Estados en la Confederación libre de toda la Raza, en la EUZKADI soberana.

Jesús Alvarez-Bilbao

DOCTRINARIO VASCO

-La Patria de los vascos es Euzkadi.
 -La morada y hogar multiseular de los vascos la constituyen: *Araba, Gipuzkoa, Nabaia y Bizkaya*, que hoy se dicen provincias españolas, *Laburdi, Zuberoa y Benabaia* que se reputan francesas. Política- mente, son los unos ciudadanos españoles y los otros franceses.
 -Originariamente y por naturaleza, ni son los unos españoles ni los otros franceses: unos y otros son simplemente vascos.
 -Los vascos por sí solos forman una nacionalidad distinta de la española y de la francesa, clasificada y proclamada por los etnólogos como *raza isla*.
 -Los idiomas francés y español manifiestan el común origen recibido en la corrupción de la lengua latina. El idioma propio de la raza vasca es el *euzkera* o vascuence, distinto por su léxico y por su mecanismo gramatical al francés y al español.
 -Los vascos fueron los primeros ocupantes de su actual territorio, y sucedió esto muchos siglos antes que surgieran a la vida el pueblo francés y el pueblo español.
 -La organización social y política de los vascos fué determinada por sus PROPIAS LEYES, *hechas por ellos mismos para sí mismos, sin ingerencia de ningún poder extraño*.
 -No todos los vascos se regían por las mismas leyes; aunque sí por muy parecidas.
 Formaron varios Estados políticos independientes entre sí y del mundo entero.
 No fueron siete los Estados, sino más bien seis, porque Benabaia era la sexta merindad de las que componían el antiguo Reino de Nabaia.
 -Los vascos jamás renunciaron de buen grado, a su innata soberanía. Nuestro pueblo perdió la facultad de gobernarse a sí mismo: Laburdi, Zuberoa y Benabará en el año 1789; Araba, Gipuzkoa, Nabaia y Bizkaya, medio siglo después, en 1839.
 -Las consecuencias que se han seguido a nuestro pueblo de esta pérdida de su soberanía son desastrosas y lamentabilísimas. La raza latina se halla inficionada de espíritu irreligioso, mientras que la vasca ha sido una de las más sólidamente religiosas de la tierra, en tanto que conservó su libertad. La antes viril y nobilísima raza vasca se ha visto, desde el momento en que perdió su independencia, en inminente peligro de muerte del cuerpo y del alma; quebrantados sus caracteres de nacionalidad, iba a hundirse en el abismo de la corrupción latina. El remedio contra tan mala desgracia es el de unirse los vascos todos en el amor al lema nacional *Jaun-Goikua eta Lagi-Zara*: DIOS Y LA LEY VIEJA. Quiere decir, que ha de amarse sobre todo a Dios y a su Religión, practicándola sinceramente en todas ocasiones y refiriendo a EL la felicidad del pueblo vasco; que vuelvan a reunirse las Cortes de Nabaia, las Juntas Generales de Gernika, las Hermandades de Araba, las Juntas o Asambleas de Gipuzkoa, y los Bizzaies de Zuberoa y Laburdi, investidas todas de la facultad soberana de dictar sus leyes, sin intromisión de Poderes extraños; preconizando además la unión voluntaria de los seis Estados en la Confederación libre de toda la Raza, en la EUZKADI soberana.

Aurkibidea

ABERRI EGUNA 1937
 BILBON

Guda garaian, 1937 Bilbo oraindik frankisten mendean eroei aurretik, Begoñan ospatu zuten Aberri Eguna, Bertako orogarri moduan gorde zuen bertan ospatutako mezaren liburuxka.

ELA-STV 1945ean munduan

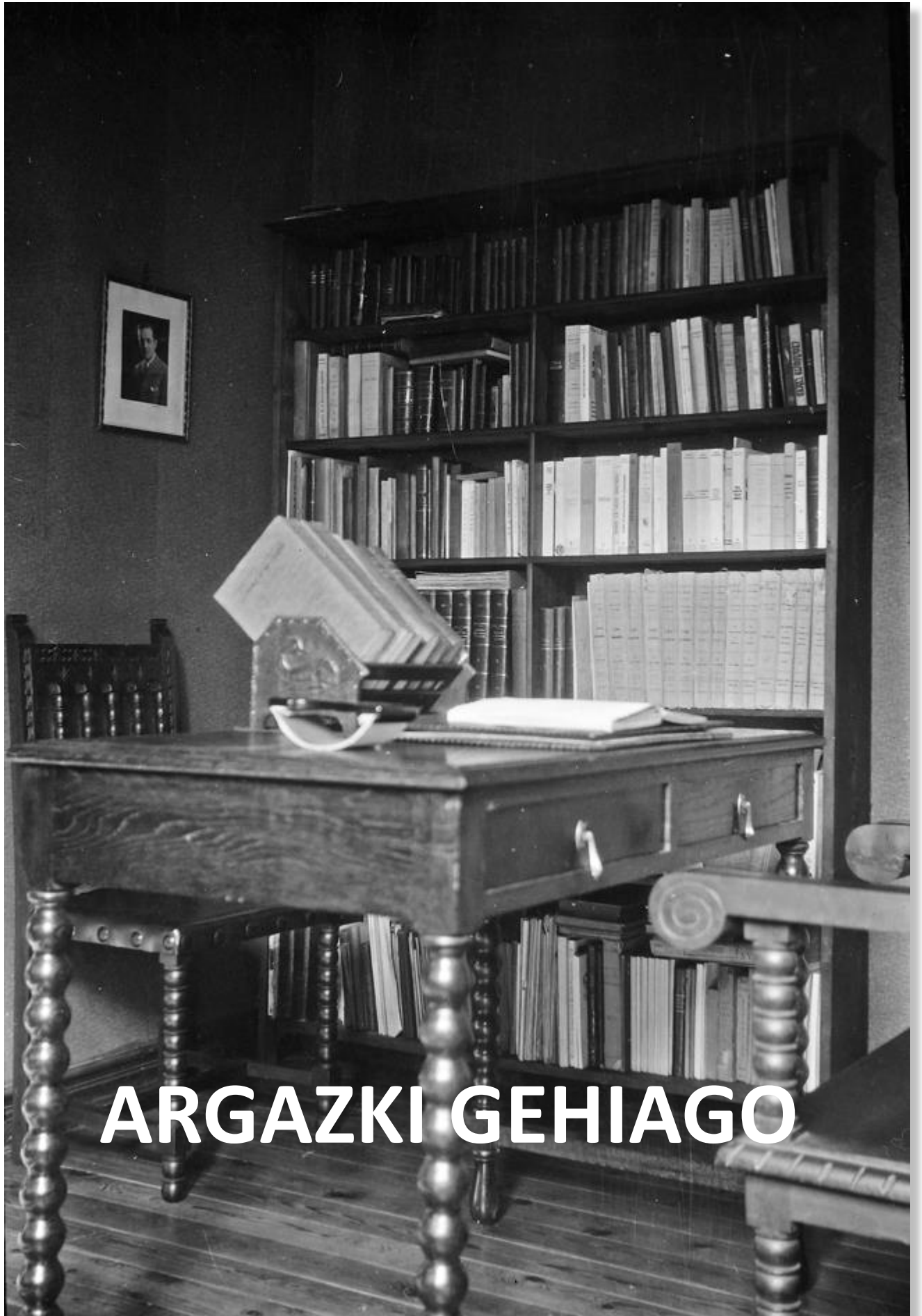

Parisen 1945go irailan ospatu zen "Munduko Sindikatuen biltzarra". ELA-STV han izan zen eta mahaiburuan izendatuta agertzen zen "Euzkadi" beste herrialde guztien artean.

[Aurkibidea](#)

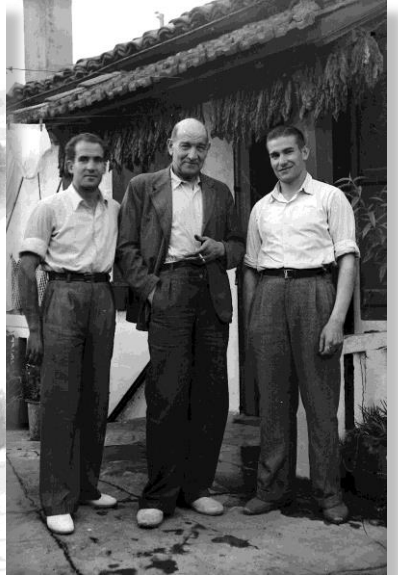
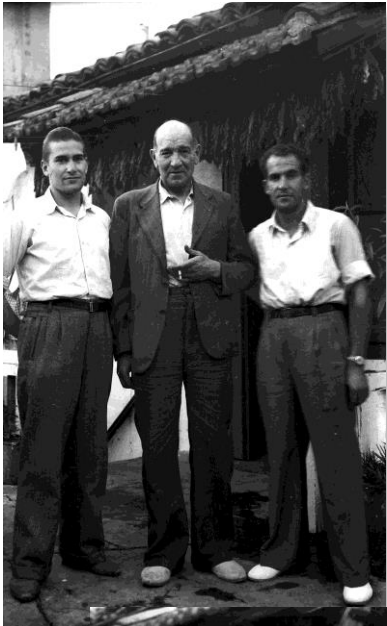

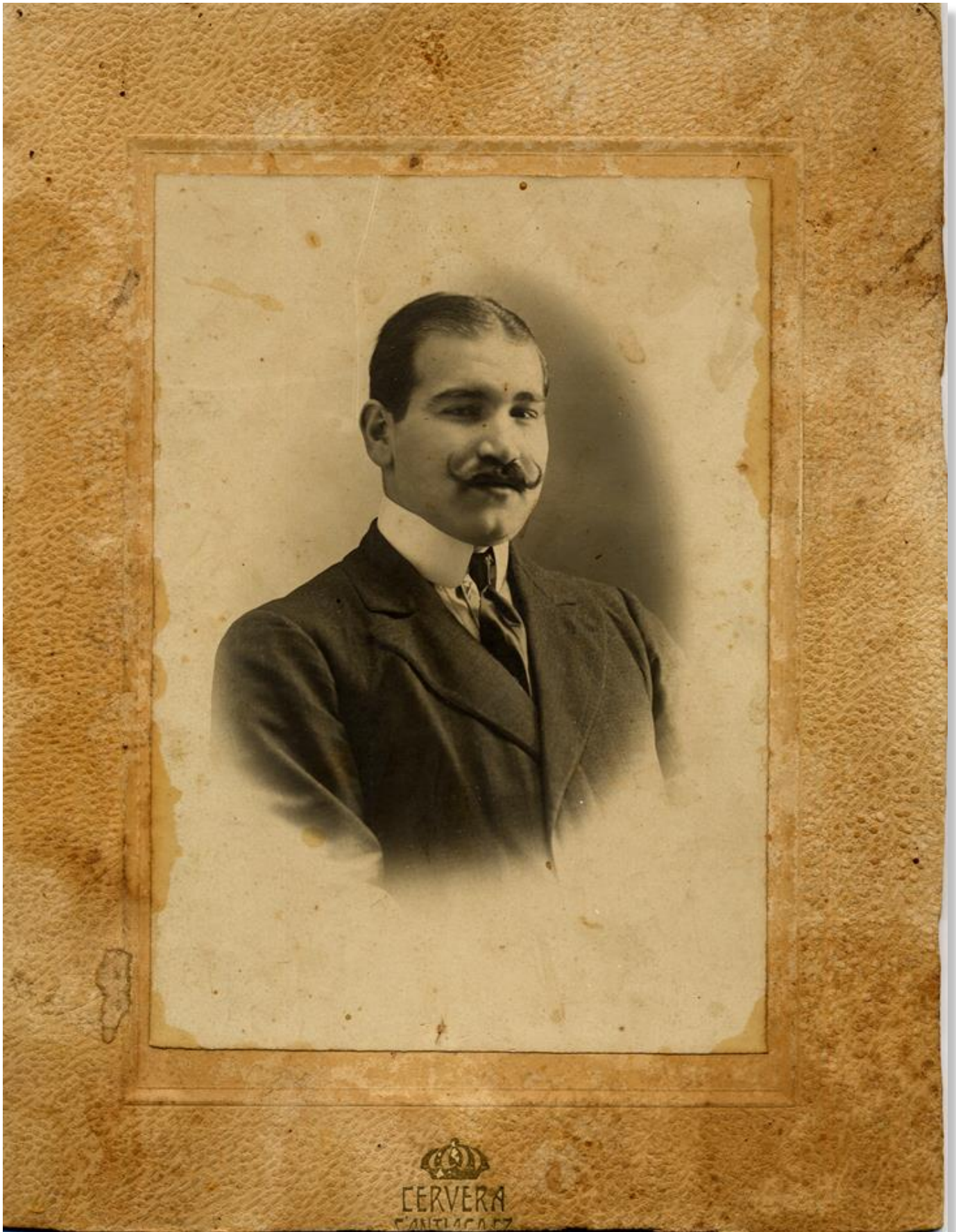
ARGAZKI GEHIAGO

Iparaldean, 1947an Agurtzane, Andoni, Josu, Narkis eta Mari eta beste lagun batekin.

Ba ditut liburuan sartu gabeko argazki gehiago, hemen sartuko ditut ez daitezen "galdu" guretako norbaiten etxe edo artxiboren batean. Batzuek non eginak diren badakit baina beste batzuek ez, horren arabera izenpetu ditut:

Hileta batean:

Donibanen ez dakit norekin, 1947 inguruan

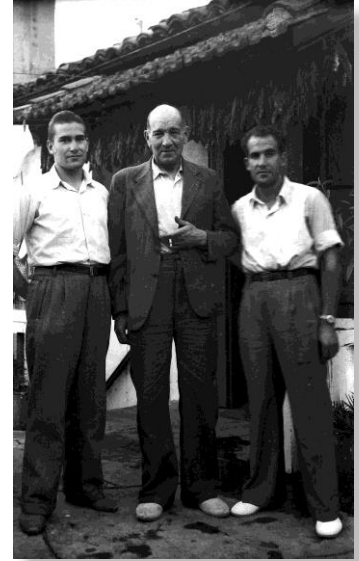

Ez dakit nun eta norekin

[*Aurkibidea*](#)

Bihotzekoak jota 1946an, osatze garaian Donibanen

Saint Christaun 1939ko Aberri Egunean

1946ko ABERRI EGUNEAN BAIONAN

1948ko ilbeltzak 4ean

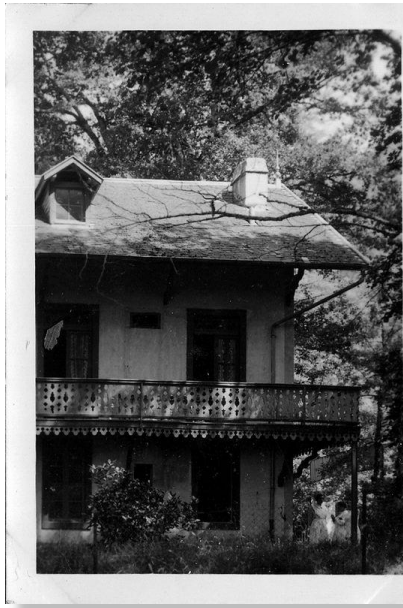

KANBOKo tuberkulosiaren aurkako osategian 1941ean

KANBOKo tuberkulosiaren aurkako osategia

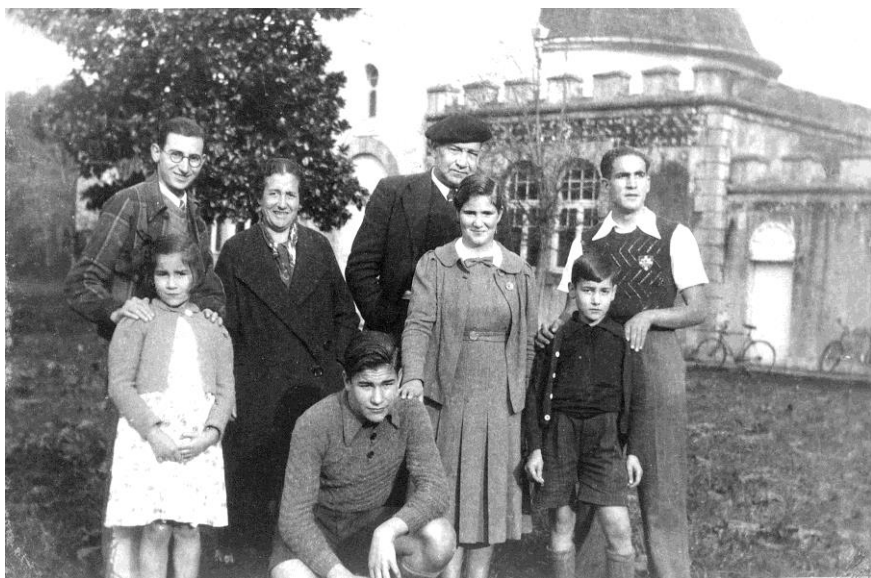

SENDIA SAINT CHRISTAU-LURBEn

Goikoan bileraren bat dirudi eta aldamenean ospakizunen batean, San Kriston edo Saran.

Donibanen lagun batzuekin

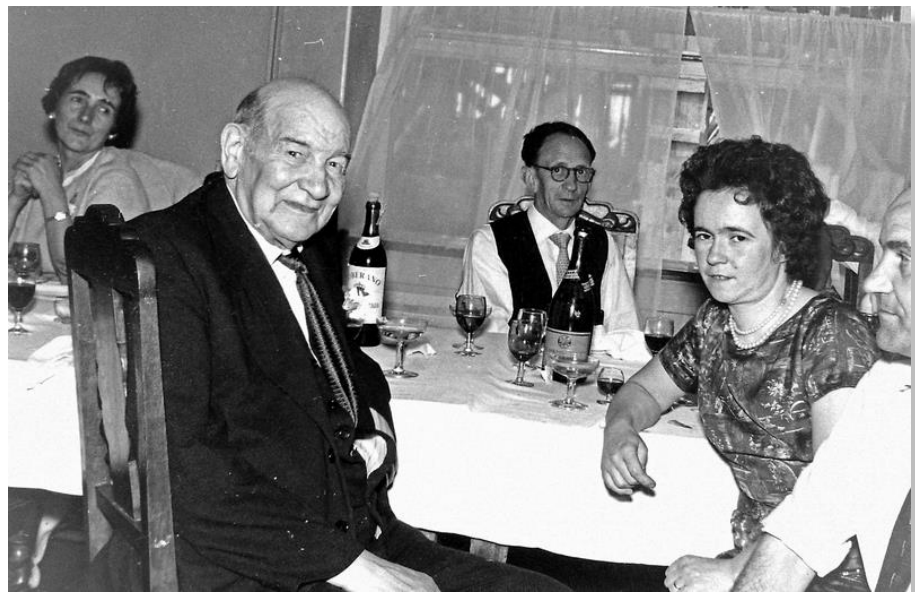
Zarautzen 1948an Iparraldetik itzuli ondoren.

1949an Zarautzko mollan, Amale haurdun.

Donostian, 1958ko gabonetan bere seme Andoniren eta Amalaren etxean, lehenengoa bera erdi moztuta, ondoan bere seme gazteena, Kepa, bere aurrean bere hirugarren biloba Amale, Keparen ondoan lehenengo biloba, Ander, onen ondoan bere amaginarrebakide Amalia eta bere bigarren alaba, Agurtzane. Bestean, egun berean, Ander, Amale, Koruko eta "Lasa Jauna" ELAko sindikalista, sendiaren laguna, Andoniren sendiko etxean bizi izan zen urte batzuetan.

Kepa eta Uxueren ezkontzako bazkarian. Lehenengoan Amale eta, erdi moztuta Andoni, atzean bere ezkonanai Santi. Beste bietan bere emazte Martzelinarekin.

[*Aurkibidea*](#)

MARKELIÑE
eta
seme alabak

Ezin dut bukatu liburua Josebaren emaztea eta seme-alabak gogoratu gabe.

Markeliñe

Markeliñen aita Agustin Felipe eta onen ama Francisca Antonia Zufiria

Markeliñen ama Manuela Antonia Segurola eta onen ama Manuela Josefa Arrizabalaga

Markeliñe bere ama Manuela Antonia Segurolarekin

Markeliñe, Martzelina guk erabiltzen genuen eran, neretzat "Zarautzko amona" zen. Aurrez esan bezela Aian Jaioa 1893an.

Ama Manuela Antonia Segurola zen, bera ere Aiarra baina honen ama 1862go irailaren 23an Azpeitin, Aratz Errekan jaioa zen. Bertan ezkondu zen Agustin Felipe Zavalarekin, hau Aiarra zen eta bertara joan ziren bizitzera. Honen aita Aiarra zen ere, birraitona Amasarra eta atzerago Urretxuarrak, 1600ean; eta ama Usurbildarra, honen birraitona Lazkaoarra 1710ean jaioa, adar hontan aurkitu dudaz azkenekoa hau da.

Aurrez esan bezela, 1917an ezkondu zen Josebarekin. Zazpi seme alaba izan zituzten esan bezela, aurrerago zerbait gehituko dut hauen bizitzazaz gure oroimenean jarraitzen bai dute, gaur egun denak zenduak direnez.

[Aurkibidea](#)

Gaztaroko bere izaerari buruz ez dakit ezer, hauek dira garai hartako ditudan argazkiak, txikitan bat bere amarekin eta beste bat aita eta neba batekin, gero lehenengo jaunartzekoa eta hurrengoa ezkontz egunekoa da.

Ezkondu ondoren jostuna izan zela dakigu, horri esker, ahal zuen moduan atera zituen aurrera seme alabak, Joseba erbestean izan zen garaian eta gerora ere, Josebak ezin izan bai zuen bere medikuntza lanetan jarraitu gehiago, atzerago esan bezela, frankisten errepresioak etzuen eten eta hortan jarduteko etzioten baimenik eman.

Baditugu guda garaiko argazkiak, bere semeen zainketa bere buru gelditu zen gehienbatean zeren Josebak bere sendakintz jardueratan ibili behar izan zuen munduko guda hasi eta alemandarrak iparraldera iritxi ziren artean.

Jasu eta Keparekin 1937go Ilbeltzak Iean Bilbon.

Iparaldean zela ere hor ikusi dezakegu etzuela bere jostun jarduera atzean utzi, hor daukagu argaz-kian jostunen aldizkari bat magalean...

[*Aurkibidea*](#)

Saint Christau'n Agurtzane aita ama Kepa ta Markelin nebekin.

Ezkerrekoan Iparralde-an eskolako lagunekin

Eskubikoan 1947 bere aita eta neba Andoniri ipar-aldera egindako bisita batean.

Geroztik Zarautzen bera bakarrik 4 umekin bizi bear izan zuen eta nahiko egoera ekonomiko eskasean, garaian gehiengoak bezela 1948 garren artean Joseba itzuli artean.

Ordutik aurrera ere bere bizi guztian josketan jardun zuen, ortan bere alaba **Agurtzaneren** laguntza ere izan zuen, bera ere jostuna izan zen eta bere gurasoekin bizi izan zen haien bizi guztian, beren zainketa beherra izan zutenean ere, bere gain artuaz egin beharrak.

[Aurkibidea](#)

Etxean bertan zeukaten lantegia. Han izaten ginanean bertan ikusten genituen lan ta lan. Noizean behin enkarguak ere egiten genizkien, ez naiz ahaztuko inoiz enkargu haietako batean gertatutakoa: «Hotel Zarauz» era eraman behar izan genuen "zerbait", ez naiz gogoratzen zer zen, eta "propina" moduan zera eman ziguten: saltxitxa batzuek, gu pozik joan giñen etxera gure "sariarekin" eta izebaren aurpegia ikusita ez genuen ezer ona espero, etzizkiguten ba saltxitxak periodiko baten orrian bilduta eman! Ez dago dudarik nun bukatu zuten "gure saltxitxak" eta gure pena edo frustazioa... Gaur egun gogoratzen ba naiz hortaz, 60 bat urte pasa ondoren "traumatikoa" izan zela ez dut dudarik...

Bere argazkien bidez ba dakigu jostun lanetan ezik beste lan batzuetan ere jardun zuela, daukagun argazki batean ikusi diteke akordeoiaren ahuspoa prestatzen hari dela beste lantegi batean behintzat.

Aurkibidea

[Aurkibidea](#)

Sasoi handikoa izan zen bizi guztian, ba ditugu mendian lagunekin argazki mordoa, bai gazteetan baina baita ere nagusia izanik azkenetakoak elurretan lagun batzuekin.

Bere ilobak zaintzeko ere prest izan zen beti.

Egunero bere ibilaldia egiten zuen eta 2007go abuztuaren 12^a zen, igandea, egunero bezela goizean goiz irten zen, hor zebilen bere herrian, zebra bide bat zeharkatzen zihoan, ia iritxi zen espaloiara eta bapatean txirrindulari batek arrapatu zuen eta, zoritxarrez, buruan espaloiarekin jasotako kolpearen ondorioz, zendu zen, sasoi osoan, 76 urte zituelarik.

Berak utzitako argazki albumaren esker ditugu liburu ontan jarri ditudan argazki batzuek, Martzelinaren txikitakoak, Joseba Bartzelonan Hospital Euzkadin eta Kanbon dauden gehienak, Zarautzko euskal jaietakoak ere adibidez...

Naiz eta orduan gure Donostiatik "oso urruti" bizi, (25 km. gure adinerako asko ziren...) trenez hiru ordu laurdeneko bidaia izaten zen eta ez genuen sarritan egiten, udara askotan eta gabon batzuetan behintzat gogoratzen naizenez.

BESTE SEME ALABAK

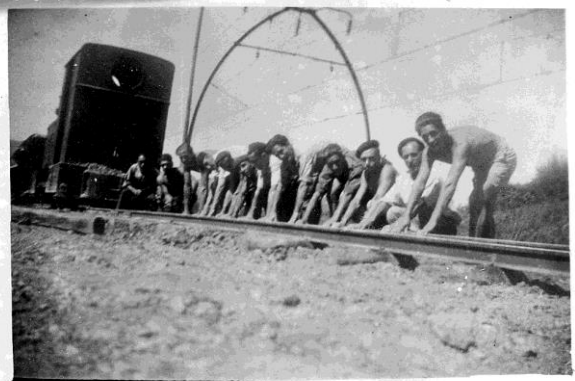
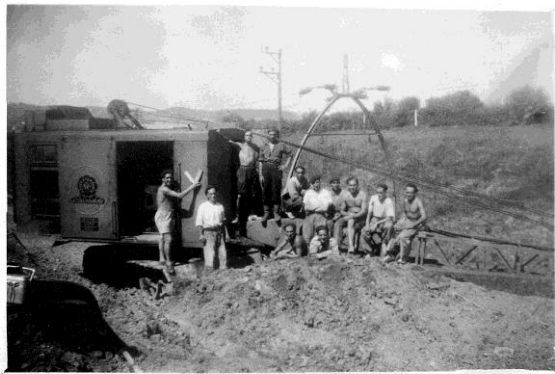
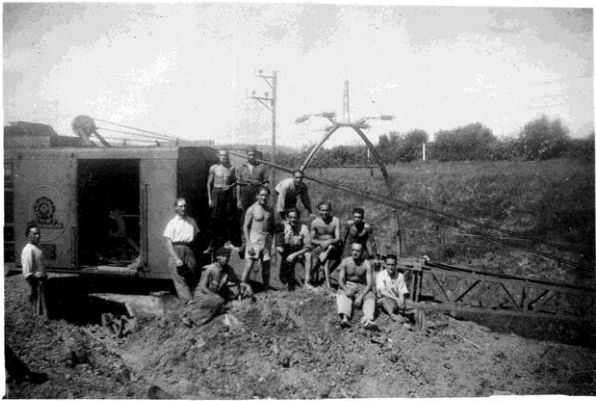

Markelin

Andoni

[Aurkibidea](#)

18/05/1922

Ane

[Aurkibidea](#)

18/06/1926

Josu

[Aurkibidea](#)

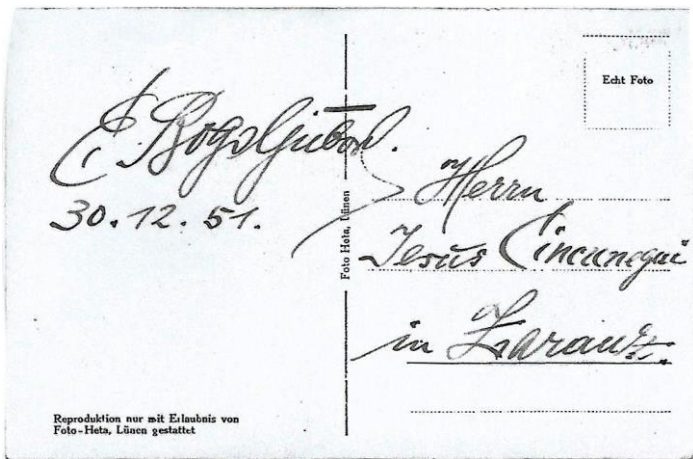

P4R	P4R	A3A	TXC+	PXP	PXP
CSAR	CSAD	AxT	DJC	R3C	PJT
AVA	A4A	DXP+	RxD	RUC	P6T
CSAD	CSAI	TIAIC+	R4A	R3C	P7T
G-O	P3D	R4A	DXA+	<i>Alberto</i>	
P4D	A3C	R4R	DXA+	<i>Alberto</i>	
ASCR	A3C	R4R	DXA+		
P3TR	AVT	R4D	T8C+		
PUCR	A3C	R2A	TXT		
C2D	D2D	TXT	AOR		
A3C	PXA	T4D	AXC		
P3D	C2R	TxA	D2TD		
C4T	O-D-O	D6R	D6R		
P4TD	P3TD	T3T	D7R+		
P6T	A2T	R3C	DXT		
PVC	R1C	P6T	R1C		
P3CD	PXP	R4C	D7R		
A3D	T4IC	RJT	R3T		
D3C	AVT	P4A	D7T+		
AXP	D1A	RUC	DXP+		
A2R	AXP	PSA			
PXA	TXPT				
C2C	T4IC				

Aurkibidea

[Aurkibidea](#)

04/06/1929

Kepa

[Aurkibidea](#)

